

Specialeafhandling

Forfatter(e): Ditte Achena Sørensen & Maya Singh

Titel: Sagsomkostninger i straffesager

Emnebeskrivelse: Specialet vil undersøge og diskutere lovovertræderes retsstilling i forhold til reglerne om sagsomkostninger ved straffesager samt undersøge og diskutere behovet for reformer på området.

Vejleder: Linda Kjær Minke

Afleveret den: 23. december 2010

Karakter: 12

Antal studieenheder:

☒ 2 ☐ 3

Antal tegn:

140.339

☐ Må gerne benyttes på Det Juridiske Fakultets Bibliotek med karakter

☒ Må ikke benyttes på Det Juridiske Fakultets Bibliotek

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	4
1.1 Problemformulering	6
1.2 Afgrænsning	7
1.3 Definition af begreber	7
1.4 Læsevejledning	8
2. De forskellige metoder	9
2.1 Spørgeskemaundersøgelsen	10
2.2 De kvalitative interview	11
3. Ældre strafferetspleje	13
3.1 Tiden før retsplejeloven	13
3.2 Baggrunden for retsplejelovens regler om sagsomkostninger	13
4. Retsplejelovens regler om sagsomkostninger i straffesager	16
4.1 Rpl. § 1007	16
4.2 Rpl. § 1008	16
4.2.1 Nødvendige udgifter medgået til sagens behandling	17
4.2.2 Udgifter der anses som driftsudgifter	19
4.2.3 Udgifter der anses som sagsomkostninger	20
4.2.3.1 Retten til en forsvarer	20
4.2.3.2 Forsvarerens salær	22
4.2.3.3 Sagkyndig bistand	23
4.3 Appel	24
4.4 Lempelsesreglen i rpl. § 1008, stk. 4, 2. pkt.	25
4.5 Diskussion af den nugældende retstilstand	26
4.5.1 Sigtedes/tiltaltes retssikkerhed	31
5. Det strafferetlige system	35
5.1 Begrebet straf	35
5.2 Formålene med straf	36
6. Retsfølelse	38
6.1 Analyse af spørgeskemaundersøgelse	40
7. Retstilstanden i Norge og Sverige	43
7.1 Norges regler vedrørende sagsomkostninger i straffesager	43
7.1.1 Nødvendige omkostninger ved sagen	44
7.1.2 Appel	45
7.1.3 Undtagelse fra hovedreglen i strpl. § 436	46
7.1.4 Sammenligning af dansk og norsk ret	46
7.2 Sveriges regler vedrørende sagsomkostninger i straffesager	48
7.2.1 Sagsomkostninger hidrørende fra forsvarerens salær	48
7.2.2 Undtagelser fra hovedreglen i RB kap. 31, § 1, stk. 1	50
7.2.3 Appel	50

7.2.4 Sammenligning af dansk og svensk ret.....	51
8. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.....	54
8.1 Tilblivelse, tiltrædelse og ikrafttræden.....	54
8.2 EMRK art. 6.....	55
8.2.1 EMRK art. 6, stk. 3.....	55
8.2.1.1 EMRK art. 6, stk. 3, litra c.....	56
8.3 Analyse af sagen Croissant v. Germany.....	57
8.3.1 Sagens omstændigheder.....	57
8.3.2 EMD's behandling og afgørelse af sagen.....	58
8.3.3 Sager mod Danmark.....	60
9. Opkrævning og inddrivelse.....	62
9.1 Opkrævning.....	62
9.2 Inddrivelse.....	63
9.2.1 Udpantning og lønindeholdelse.....	63
9.3 Kan det betale sig at opkræve/inddrive sagsomkostninger?	64
10. Gældssanering og eftergivelse af gæld.....	65
10.1 Gældssanering.....	65
10.1.1 Gæld pådraget ved strafbare forhold.....	66
10.1.2 Diskussion af reglerne om gældssanering.....	69
10.2 Eftergivelse af gæld.....	70
10.2.1 Tidligere regler for eftergivelse af gæld.....	70
10.2.2 Gældende regler for eftergivelse af gæld.....	70
10.2.2.1 Gæld pådraget ved strafbare forhold.....	72
10.2.3 Diskussion af reglerne om eftergivelse af gæld.....	73
11. Fri proces.....	75
11.1. Diskussion af reglerne om fri proces.....	76
12. Afsluttende overvejelser.....	78
13. Konklusion.....	81
14. English summary.....	88
15. Litteraturliste.....	89
Bilag.....	96
Bilag 1: Spørgeskema til brug i vores speciale	
Bilag 2: Respondenternes svar	
Bilag 3: Transskriberet interview foretaget den 17. november 2010	
Bilag 4: Transskriberet interview foretaget den 18. november 2010	
Bilag 5: Interviewguide	
Bilag 6: Opkrævning fra Politimesteren i Vordingborg	
Bilag 7: Opkrævning fra Københavns Politi	

Specialet er udarbejdet i et ligeværdigt samarbejde, og vi står begge fuldt ud inde for specialets indhold. Indledningen, konklusionen og det engelske resumé er udarbejdet i fællesskab. Derudover har Maya Singh skrevet de lige sider, og Ditte Achena Sørensen har skrevet de ulige sider.

1. Indledning

Som udgangspunkt betaler det offentlige samtlige omkostninger ved straffesagens behandling, jf. retsplejelovens¹ § 1007, stk. 1. Det offentlige forbeholder sig dog ret til at få de nødvendige omkostninger i forbindelse med² sagens behandling erstattet af sigtede, såfremt sigtede bliver dømt skyldig, jf. rpl. § 1008, stk. 1. Omkostningerne kan hurtigt løbe op i flere tusinde kroner, og den domfældte får dermed en betragtelig gæld til det offentlige. Ifølge Den Sociale Retshjælp, som yder rådgivning og giver aktiv sagsbehandling til primært kriminelt belastede og hjemløse,³ ligger sagsomkostningerne ofte mellem 50.000 kr. og 500.000 kr.⁴

At skulle erstatte det offentlige de nødvendige omkostninger ved straffesagen kan være en stor byrde for domfældte. Dette kan være med til at gøre det sværere for pågældende at blive resocialiseret efter endt straf. Gældsbyrden kan ydermere føles som en tillægsstraf. Til illustration af, hvordan domfældte oplever at blive pålagt at skulle erstatte omkostningerne ved straffesagen, kan nævnes følgende udtalelser citeret fra Kristeligt Dagblad:

”Jeg kommer aldrig nogen sinde økonomisk på benene igen. Jeg har afsonet min straf, men det her holder mig ufri resten af livet. Det er ikke, fordi jeg vil løbe fra mit ansvar. Jeg accepterer dommen, men forstår ikke niveauet af mine sagsomkostninger.”

På grund af de pålagte sagsomkostninger udtrykker den pågældende således, at gældsbyrden betyder, at han ikke er fri selv efter afsonet dom.

Og videre fra samme dagblad forklarer den interviewede:

*”Den her gæld vil blive ved med at forfølge mig. Jeg bliver aldrig fri. Derfor ville jeg hellere, at myndighederne smed mig fem år mere i fængsel. For så er jeg fri om fem år. På den måde har jeg da udsigten til et normalt liv.”*⁵

¹ Herefter rpl.

² Herefter ifm.

³ <http://www.socialeretshjaelp.dk/Forside.1.aspx>

⁴ <http://www.socialeretshjaelp.dk/Sagsomkostninger.25.aspx>

⁵ <http://www.kristeligt-dagblad.dk/artikel/287483:Danmark--Gæld-stjaeler-friheden?all=1>

Det skal hertil siges, at vedkommende i 2008 skyldte 780.000 kr. i sagsomkostninger. Frem for denne gældsbyrde ville han hellere smides 5 år mere i fængsel. Ønsket om strafforlængelse skal naturligvis ikke tages bogstaveligt, men det viser, at gældsbyrden føles så begrænsende, at denne løsladte umiddelbart er villig til at tilbringe længere tid bag tremmer.

Man kan i forlængelse heraf diskutere, om der er proportionalitet mellem på den ene side den begåede lovovertrædelse og den udmålte straf og på den anden side sagsomkostningernes omfang. På baggrund af ovennævnte udtalelser kan sagsomkostningerne betegnes som en mere uformel straf for selve lovovertrædelsen sammenlignet med den formelle straf, der idømmes af domstolene.

Der er en formodning om, at udsigten til at sagsomkostningerne løber op i et uoverskueligt beløb kan medføre, at visse sigtede tilstår forhold, de ikke har begået, så sagen kan gennemføres hurtigere og billigere, eller helt fravælger en forsvarer for at undgå at blive pålagt at betale forsvarerens salær. Ifølge formanden for Landsforeningen KRIM,⁶ Claus Bonne, er det KRIM's indtryk, at personer, der ikke er velstillede, overvejer sagsomkostningerne, og på baggrund af disse overvejelser vælger flere at blive straffet for en forbrydelse, de ikke har begået.⁷ Der er dog ikke lavet deciderede undersøgelser på området, så det faktiske antal kendes ikke, ligesom det heller ikke vides, om det især er en bestemt gruppe, der vælger at tilstå forhold, de ikke har begået for at undgå sagsomkostninger. De nævnte problematikker kan give anledning til retssikkerhedsmæssige overvejelser.

Straffesystemet skal afspejle befolkningens holdninger og værdier, og i den forbindelse spiller befolkningens retsfølelse en stor rolle indenfor retspolitikken.⁸ Det kan diskuteres, om det er relevant at lægge vægt på retsfølelsen.

Danmark er ved ratificering og inkorporering af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention⁹ internationalt forpligtet til at sikre overholdelsen af

⁶ Landsforeningen KRIM blev stiftet i København i 1967 og yder f.eks. gratis juridisk bistand til at klage over eller søge erstatning hos fængselssystemet og/eller politiet. Yderligere oplysninger kan findes på internetsiden www.krim.dk.

⁷ Bonne, 24. maj 2007

⁸ Balvig, 2010: 65, 80-81

⁹ Herefter EMRK

konventionens bestemmelser. EMRK art. 6 fastlægger nogle retsgarantier, som blandt andet¹⁰ skal sikre sigtede/tiltalte en retfærdig rettergang med mulighed for at forsvare sig selv, ret til at vælge en forsvarer eller at få en forsvarer beskikket. Det er derfor relevant at undersøge, om rpl. § 1008, stk. 1, er i overensstemmelse med EMRK art. 6, stk. 3, litra c.

Derudover er det i øvrigt også relevant at undersøge og diskutere, om der bør foretages reformer på området. I den forbindelse er det bl.a. nærliggende at se på mulighederne for at få saneret eller eftergivet gælden. Til sammenligning er reglerne sådan i Norge, at såfremt den sigtede kendes skyldig, bør vedkommende i reglen pålægges at erstatte staten de nødvendige omkostninger ved sagen. Ifølge de svenske regler er udgangspunktet, at den tiltalte skal erstatte staten omkostningerne til forsvareren, transport til og fra retten og visse undersøgelser ifm. den verserende sag.

1.1 Problemformulering

Specialet vil undersøge og diskutere lovovertræderes retsstilling i forhold til¹¹ reglerne om sagsomkostninger ved straffesager samt undersøge og diskutere behovet for reformer på området.

Med udgangspunkt i problemformuleringen vil bl.a. følgende underspørgsmål blive besvaret:

- Hvilke udgifter er omfattet af rpl. § 1008, stk. 1?
- Er der retssikkerhedsmæssige betænkeligheder ved den nugældende regel i retsplejelovens § 1008?
- Kan pålæggelse af sagsomkostninger ifm. straffesagen defineres som en straf?
- Er rpl. § 1008, stk. 1, i overensstemmelse med EMRK art. 6, stk. 3, litra c?

Ifm. undersøgelse og diskussion af behovet for reformer på området vil bl.a. reglerne om gældssanering og eftergivelse samt Norge og Sveriges regler på området også blive diskuteret.

¹⁰ Herefter bl.a.

¹¹ Herefter ift.

1.2 Afgrænsning

Selvom specialet analyserer sagsomkostninger ifm. straffesager, beskæftiger specialet sig ikke med sindssyge lovovertrædere, der er straffri efter straffelovens¹² § 16, og som på trods heraf er blevet pålagt at erstatte sagsomkostningerne. Endvidere beskæftiger specialet sig ikke med politi- og konfiskationssager.

I specialet sammenlignes dansk ret med norsk og svensk ret. Det ville have været relevant at inddrage flere europæiske landes regler på området, men på grund af¹³ specialets omfang har dette ikke været muligt. Norge og Sverige er udvalgt ift. specialets komparative dimension, da disse landes retssystemer på mange måder minder om det danske.

1.3 Definition af begreber

I specialet anvendes ofte begreberne *sigtete*, *tiltalte* og *domfældte*. Det er derfor hensigtsmæssigt, at disse begreber defineres nærmere.

Med *sigtete* forstås den ene part i en straffesag, jf. rpl. § 729. En person anses for sigtet, hvis der er rejst formel sigtelse, eller der er iværksat indenretlig afhøring eller særlige tvangsindgreb, der kræver sigtelse, for eksempel¹⁴ anholdelse. Når mistanken samler sig om én bestemt person, og efterforskningen retter sig direkte imod denne, anses pågældende også som sigtet.¹⁵

En person går fra at være sigtet til at være *tiltalt*, når anklagen mod denne bestemte person bliver formaliseret i et af anklagemyndigheden udfærdiget og underskrevet anklageskrift, som sendes til retten og til vedkommende.¹⁶

Med *domfældt* forstås at en person, der har været tiltalt i en straffesag, er blevet dømt efter dele af eller hele anklageskriftet.

¹² Herefter strfl.

¹³ Herefter pga.

¹⁴ Herefter f.eks.

¹⁵ Smith, 2007: 33, 35

¹⁶ Smith, 2007: 121

1.4 Læsevejledning

Specialet er struktureret på den måde, at kapitel¹⁷ 1-2 består af indledning, problemformulering, afgrænsning og en gennemgang af begreber samt metoder, der bliver anvendt i specialet. Derefter vil der under kap. 3 blive gennemgået et historisk perspektiv ift. de danske regler om sagsomkostninger. I kap. 4 vil rpl. bestemmelser om sagsomkostninger blive beskrevet og diskuteret, herunder vil forskellige retssikkerhedsmæssige problemstillinger blive belyst. I kap. 5 undersøges hvordan sagsomkostninger terminologisk defineres, og formålene med straf gennemgås. I forlængelse heraf diskuteres hensynet til befolkningens retsfølelse i kap. 6, hvorunder analysen af vores spørgeskemaundersøgelse inddrages.

Kap. 7 er en beskrivelse og en komparativ analyse af svensk og norsk ret ift. dansk ret, hvorefter det under kap. 8 diskuteres, om rpl. § 1008, stk. 1, er i overensstemmelse med EMRK art. 6, stk. 3, litra c. I kap. 9 bliver reglerne om opkrævning og inddrivelse kort skitseret, og i forbindelse hermed bliver reglerne om gældssanering, eftergivelse og fri proces gennemgået i kap. 10-11. Til slut vil overvejelser om behovet for reformer af reglerne om sagsomkostninger blive diskuteret i kap. 12.

¹⁷ Herefter kap.

2. De forskellige metoder

I visse dele af specialet er anvendt en retsdogmatisk tilgang, hvor formålet er at beskrive gældende ret.¹⁸ I andre dele er anvendt en retssociologisk tilgang, hvor formålet er at vurdere, om den gældende retstilstand er tilfredsstillende og komme med forslag til eventuelle ændringer. Ifm. indsamling af baggrundsviden til belysning af problemstillingen er anvendt både en kvantitativ¹⁹ og en kvalitativ²⁰ metode. Af kvantitative metoder har vi foretaget en mindre spørgeskemaundersøgelse²¹ med henblik på²² at belyse, hvad en gruppe danskere kender til reglerne om sagsomkostninger i straffesager og herunder deres retsbevidsthed på dette område. Af kvalitative metoder har vi foretaget interview af to tidligere domfældte,²³ som var pålagt at erstatte omkostningerne ved deres straffesager. Formålet med de to interview var at få en praktisk vinkel på specialets emne og herunder kendskab til eventuelle særlige problemstillinger, der knyttede sig til området. Interviewene vil i specialet blive anvendt til at illustrere problemstillinger, hvor dette er relevant.

På baggrund af interviewene fik vi et indblik i reglernes anvendelse i praksis. I det ene interview udtrykte interviewpersonen, at han i mange af sine sager fravalgte forsvarerbeskikkelse.²⁴ Grunden hertil var: *"at øhm jeg kunne ikke se nogen løsning på, hvorfor jeg skulle have en advokat, når det alligevel var en tilståelsessag, og så yderligere få regninger oveni. Altså jeg har jo nok gæld i forvejen grundet min fortid."*²⁵ Han valgte at tilstå forholdene, da han havde det sådan, at: *"når det alligevel er mig, der har gjort det, og tilstår sagen, hvad skal jeg så bruge en forsvarsadvokat til. Altså bliver jeg dømt, så bliver jeg dømt for det, jeg har gjort ik'."*²⁶

I det andet interview erfarede vi, at interviewpersonen havde fået eftergivet sin gæld på 193.000 kr. hidrørende fra sagsomkostninger. Dette skete 10 år efter, at gælden var opstået, hvilket stemmer overens med retspraksis.²⁷ Derudover fik vi med dette interview et indblik i,

¹⁸ Blume, 2004: 150

¹⁹ Balvig m.fl., 1998: 335

²⁰ Balvig m.fl., 1998: 335

²¹ Bilag 1, 2

²² Herefter mhp.

²³ Bilag 3-5

²⁴ Bilag 3: 6

²⁵ Bilag 3: 1-2

²⁶ Bilag 3: 1-2

²⁷ Bilag 4: 2, 4

hvor formålsløst det i visse tilfælde kan være at pålægge domfældte at erstatte sagsomkostninger, idet interviewpersonen, pga. sit årelange stofmisbrug og ringe tilknytning til arbejdsmarkedet, ikke har haft mulighed for at afdrage på gælden.²⁸

2.1 Spørgeskemaundersøgelsen

Spørgeskemaet blev distribueret via vores profiler på internetforummet Facebook,²⁹ hvor respondenterne via et link kunne registrere deres besvarelse. Som indledning til spørgeskemaet blev respondenterne kort introduceret til formålet med undersøgelsen samt, hvad begrebet sagsomkostninger omfattede, og herunder at sagsomkostningerne i loven er benævnt de nødvendige udgifter, som er medgået til sagens behandling. Endelig blev det oplyst, hvad der kendetegner en straffesag. Der blev i spørgeskemaet ikke gennemgået en typisk straffesag, og det blev ikke oplyst, hvor meget sagsomkostningerne kan beløbe sig til, eller hvilken indflydelse kravet om at skulle erstatte sagsomkostningerne kan have på domfældte.

Selve undersøgelsen bestod af 4 spørgsmål, hvor respondenterne blev spurgt om: (1) Alder, (2) Køn, (3) Hvem betaler for sagsomkostningerne i straffesager?, (4) Uanset dit svar i spørgsmål 3, hvem mener du så burde betale sagsomkostningerne? Svarmulighederne til spørgsmål 3 og 4 var lavet som multiple choice. Som et ekstra punkt havde vi et svarfelt reserveret til andre kommentarer, såfremt respondenterne havde yderligere at tilføje.³⁰

De indsamlede data bygger på besvarelser fra 122 respondenter, hvoraf 81 er mænd og 41 er kvinder i aldersgruppen 19 år til 56 år eller ældre. Opgørelsen viste, at hovedparten af respondenterne var i aldersgruppen 26 år til 35 år. De fleste respondenter er derfor relativt unge. Det er endvidere muligt, at en stor andel af respondenterne er jurastuderende, da spørgeskemaet er udsendt via vores egne profiler på Facebook. Det er dog ikke muligt at afgøre, hvor stor en andel jurastuderende udgør af svarpopulationen, da vi har valgt, at svarene skulle afgives anonymt. Respondenterne havde derudover mulighed for at tage sig god tid til besvarelse af spørgsmålene, da spørgeskemaet lå tilgængeligt på internettet i 14 dage. De har således haft mulighed for at konsultere andre personer om spørgsmålene eller

²⁸ Bilag 4: 2, 4

²⁹ www.facebook.dk

³⁰ Bilag 1

søge information på anden vis. På baggrund af ovenstående må det antages, at en del af de svar vi har fået, formentlig er afgivet af mennesker, der i højere grad kender til reglerne om sagsomkostninger sammenlignet med den danske befolkning. Respondenterne formodes dog ikke at kende til reglernes praktiske anvendelse og påvirkning af domfældte. De formodes således blot at have en mere overordnet viden om reglerne.

Af ovennævnte kan det konkluderes, at respondenterne ikke er repræsentative for befolkningens retsbevidsthed, og spørgeskemaundersøgelsen bør derfor alene betragtes som en rundspørge og ikke en repræsentativ undersøgelse. Det kan yderligere antages, at resultaterne ikke er statistisk signifikante, da undersøgelsen er baseret på få besvarelser.

2.2 De kvalitative interview

De to interview blev sat i stand med hjælp fra en privat organisation, der yder retshjælp til udsatte grupper. Det foregik på den måde, at en medarbejder fra den private organisation blev præsenteret for specialets problemstilling, og på denne baggrund henvendte sig til brugere af den private organisation. Dette afstedkom, at to personer indvilligede i at lade sig interviewe om erfaringer vedrørende³¹ problemstillingen om sagsomkostninger. Vi oplyste begge interviewpersoner om, at deres udsagn ville være anonymiserede, og at de alene ville blive fremstillet med fornavn i specialet. Dette var i orden med dem begge. Forud for interviewene udarbejdede vi en interviewguide.^{32,33} Interviewguiden skal ses som et oplæg til interviewet, og der var hermed plads til at fravige den, hvis det blev nødvendigt.

Spørgsmålene er formuleret åbent, så interviewpersonerne fik lejlighed til selv at fortælle. Vi forsøgte at undgå at stille ledende spørgsmål i starten og først senere spørge mere specifikt ind til forskellige forhold, hvis vi manglede at få et område belyst nærmere. På denne måde kunne det, så vidt muligt, undgås at lede interviewpersonerne i en bestemt retning. Udover interviewguiden havde vi yderligere forberedt nogle mere konkrete spørgsmål, som vi kunne stille, hvis det blev nødvendigt.

³¹ Herefter vedr.

³² Kvale, 1997: 133-136

³³ Bilag 5

Begge interview blev foretaget i organisationens lokaler, da de to interviewpersoner følte sig trygge dér. Første interview varede 13 minutter, og det andet interview varede 22 minutter. Begge interview blev optaget på en digital diktafon efter at have fået tilladelse fra de to interviewpersoner.

I det første interview var det et problem med de åbne spørgsmål. Respondenten fortalte ikke særlig meget selv, og det var derfor nødvendigt at stille mere konkrete spørgsmål. Med hensyn til³⁴ det andet interview følte vedkommende sig lidt utryk i starten, da hans støtteperson ikke dukkede op. Vi fortalte ham flere gange, at det var helt i orden, hvis han ville vente med interviewet til en anden dag, hvor støttepersonen var til stede. Han valgte dog at gennemføre interviewet. Erfaringen med det interview var endvidere, at det gik bedre med de åbne spørgsmål, idet vedkommende fortalte mere spontant.

Vi har transskriberet begge interview.³⁵ På denne måde kunne vi bedre sikre os, at transskriberingen og fortolkningen fra mundtlig kommunikation til skriftlig kommunikation blev så korrekt som muligt. Begge interview er transskriberet ordret og detaljeret inklusiv uafsluttede sætninger og gentagelser og lignende. Der er dog udeladt ”øhh”, ”hmm” og lignende ord, hvor det ikke har været relevant at medtage. Dette for at lette læsningen af det transskriberede. Vi har også angivet, hvor der har været pauser og latter, og kraftige betoning af ét eller flere ord er markeret med kursiv. Under transskriberingen er visse ting udeladt af hensyn til interviewpersonernes anonymitet, herunder bl.a. navnet på den private organisation, hvor interviewene fandt sted. Vi fik yderligere interviewpersonernes tilladelse til at citere dem i specialet under iagttagelse af kravet om anonymisering

Dette var lidt om specialets problemstilling og de metoder, som anvendes i besvarelsen af denne. I det følgende skal der ses nærmere på historikken, der knytter sig til reglerne om sagsomkostninger.

³⁴ Herefter mht.

³⁵ Bilag 3, 4

3. Ældre strafferetspleje

3.1 Tiden før retsplejeloven

En egentlig og selvstændig strafferetspleje udviklede sig først i Danmark i 1700-tallet. Reglerne for straffeprocessen og civilprocessen var for så vidt enslydende, og indtil midten af 1700-tallet var udgangspunktet i straffesager, ligesom i civile sager, privat påtale. Straffekravet blev på dette tidspunkt anset som et civilt krav, og det offentlige var tilbageholdende med at rejse sager.³⁶

Der fandtes dog allerede enkelte bestemmelser i Christian V.'s Danske Lov af 1683,³⁷ der regulerede spørgsmålet om betaling af sagsomkostninger. DL 1-24-2 forudsatte: *"at Saa skal ej heller Kongen til Udgift føris, hvis Bekostning paa Fanger at underholde, eller at lade straffe, giøris; Men den skal betalis af den Skyldigis Boe, eller af Sagsøgeren, saa fremt de Middel have, hvorpaa rigtig Tingsvidne skal tagis."*

Som det kan læses af bestemmelsen, var udgangspunktet i straffesager, der var rejst ved privat påtale, at kongen ikke måtte lægges til last, og at udgifterne skulle bæres af den skyldige. Kunne vedkommende ikke betale, så var det den forurettede sagsøger, der måtte betale, hvilket udmøntede sig i, at mange forbrydelser ikke blev påtalt, da det offentlige ikke trådte til.³⁸ Bestemmelsen afspejler en tid, hvor sagsomkostningerne var et særligt problem.

I takt med kirkens voksende indflydelse skete der dog en ændring i det offentliges rolle i straffesager. Det blev hermed en mere udbredt samfundsholdning, at forbrydelser skulle straffes, især de alvorlige forbrydelser, hvilket resulterede i, at det offentlige selv begyndte at rejse flere sager, hvor det tidligere hovedsageligt havde været ved privat påtale.³⁹

3.2 Baggrunden for retsplejelovens regler om sagsomkostninger

De egentlige forarbejder til rpl. stammer primært fra tre proceskommissioner nedsat i henholdsvis 1857, 1868 og 1892.⁴⁰ Formålet med den i 1868 nedsatte proceskommissions arbejde var at udarbejde forslag til en reform af hele retsplejen i overensstemmelse med

³⁶ Gammeltoft-Hansen, 1998: 16

³⁷ Herefter DL

³⁸ Goos, 1880: 12, 14

³⁹ Gammeltoft-Hansen, 1998: 16

⁴⁰ Gammeltoft-Hansen, 1998: 18

Grundlovens bud. Målet var ensartethed i gennemførelsen af den borgerlige retspleje og strafferetsplejen på de områder og ift. de grundsætninger, som de havde til fælles.

På tidspunktet for proceskommissionens lovforslag af 1875 blev straffesager primært ført ved offentlig påtale. Ved den subsidiære private påtale gjaldt forholdsvis de samme regler som ved offentlig påtale. Hovedreglen var således, at sagsomkostningerne foreløbigt skulle udredes af det offentlige med forbehold af ret til at få dem erstattet, jf. udkastets § 474. Der var dog enkelte tiltag, der skulle sikre, at den private anklager var i stand til at bære omkostningerne, såfremt sigtede ikke blev kendt skyldig. Proceskommissionen af 1868 foreslog således, at den private anklager på forhånd skulle stille en passende sikkerhed i rede penge, så man var sikker på, at anklageren kunne tilbagebetale det offentlige og erstatte den sigtede for uberettiget strafferetlig forfølgelse, jf. udkastets § 480.⁴¹

I Motiverne til Udkast til Lov om Strafferetsplejen fra 1875, udarbejdet af den ved allerhøjeste reskript af 28. februar 1868 nedsatte proceskommission, fremgår det, at det ligger i forholdets natur, at den foreløbige udredelse af omkostningerne må påhvile det offentlige i de offentlige straffesager, hvad enten omkostningerne foranlediges ved anklagerens eller forsvarers interesse, jf. udkastets § 474, stk. 1.⁴²

Det var anerkendt, at sagens omkostninger kun burde pålægges den sigtede, når vedkommende kendtes skyldig, undtagen for så vidt omkostningerne måtte være forårsagede ved hans tilregnelige og retsstridige handlinger og undladelser. I motiverne betragtes disse forhold som selvfølgelige. En egentlig formålsbestemmelse bag reglerne om sagsomkostninger er således svær at finde. Det synes dog at kunne udledes, at en repressiv tanke ligger til grund for reglerne om sagsomkostninger i straffesager, idet det anføres i motiverne, at det ligger i forholdets natur, samt at det er selvfølgeligt og principielt rigtigt, at den domfældte skal betale sagens omkostninger.⁴³

I Bemærkningerne til Udkast til Lov om Strafferetsplejen, udarbejdet af proceskommissionen 1899, anføres det, at indholdet af dette lovforslags kap. om sagsomkostninger svarer til

⁴¹ Motiverne til Udkast til Lov om Strafferetsplejen, 1875: 181

⁴² Motiverne til Udkast til Lov om Strafferetsplejen, 1875: 180

⁴³ Motiverne til Udkast til Lov om Strafferetsplejen, 1875: 180-181

indholdet af det tidligere lovforslags kap. om sagsomkostninger,⁴⁴ som gennemgået ovenfor. Der er således ikke gennemført nogen nævneværdige ændringer ift. sagsomkostninger i lovforslaget fra 1875 til 1899.

Vejen fra kommissionsudkastene til den endelige rpl. var lang. Der er siden lovens vedtagelse i 1919 sket adskillige ændringer af loven i takt med samfundsudviklingen, men kapitlet om sagsomkostninger har dog ikke ændret sig væsentligt. Grundsynspunktet bag rpl. hovedregel ift. sagsomkostninger var ved lovens vedtagelse og er stadig, at den skyldige, frem for det offentlige, endeligt skal bære omkostningerne i straffesagen mod sig.⁴⁵

Opsamlende kan siges, at hovedreglen i rpl. § 1008, stk. 1, om, at sigtede skal erstatte omkostningerne ifm. straffesagen, for så vidt er enslydende med tidligere udgaver af bestemmelsen. Baggrunden for hovedreglen fremgår dog ikke klart af forarbejderne, men det synes at kunne udledes, at der ligger en repressiv tanke til grund.

⁴⁴ Bemærkningerne til Udkast til Lov om Strafferetsplejen, 1899: spalte 214

⁴⁵ Gomard, 1976: 532

4. Retsplejelovens regler om sagsomkostninger i straffesager

Reglerne om sagsomkostninger i straffesager er reguleret i rpl. kapitel 91. Ifm. straffesagen træffer retten afgørelse om erstatning af sagens omkostninger ved dommen, jf. rpl. § 1012, stk. 1. I modsætning til civile sager, jf. rpl. kap. 30, er der dog ikke krav om, at sagsomkostningerne i dommen skal fastsættes til et bestemt beløb.⁴⁶

4.1 Rpl. § 1007

I en straffesag, der forfølges af en offentlig myndighed, udredes omkostningerne ved sagens behandling og straffens fuldbyrdelse af det offentlige. Det offentlige forbeholder sig dog ret til at få omkostningerne erstattet efter de øvrige bestemmelser i kapitlet om sagsomkostninger, jf. rpl. § 1007, stk. 1.

Hvis sigtede vælger ikke at få beskikket en offentlig forsvarer, men i stedet selv vælger en forsvarer, kommer salæret til den valgte forsvarer ikke det offentlige ved. Retten kan dog undtagelsesvis bestemme, at det offentlige skal tilkende den valgte forsvarer et salær, der dog ikke kan overstige dét, der ville være tilkendt en beskikket forsvarer. Hvis retten tilkender den valgte forsvarer sådan et beløb, forbeholder det offentlige sig ret til at få omkostningerne erstattet, jf. rpl. § 1007, stk. 2, 4. pkt., jf. § 1007, stk. 1.

Udgifter, der foranlediges af skridt, som en tredjemand foretager i sin interesse, kommer heller ikke det offentlige ved, jf. rpl. § 1007, stk. 2, 2. pkt. Det samme er gældende, hvis sigtede eller dennes forsvarer⁴⁷ fremskaffer beviser uden rettens foranstaltning. Skønnes det, at sigtede har haft rimelig grund til at fremskaffe beviserne, kan retten dog undtagelsesvis pålægge det offentlige at afholde udgifterne helt eller delvist, jf. rpl. § 1007, stk. 2, 3. pkt. Er dette tilfældet, forbeholder det offentlige sig ret til at få omkostningerne erstattet af domfældte, jf. rpl. § 1007, stk. 2, 4. pkt., jf. § 1007, stk. 1.

4.2 Rpl. § 1008

Rpl. § 1008, stk. 1, 1. pkt., indeholder hovedreglen, som foreskriver, at hvis sigtede bliver kendt skyldig eller ved dom kendes uberettiget til oprejsning i anledning af strafferetlig

⁴⁶ Gomard m.fl., 2008: 529

⁴⁷ Gomard m.fl., 2008: 527

forfølgning, har sigtede pligt til at erstatte det offentlige de nødvendige udgifter, som er medgået til sagens behandling. Betingelsen, om at sigtede skal kendes skyldig, omfatter også tilfælde, hvor retten bestemmer, at straffen skal bortfalde efter f.eks. strfl. § 83.⁴⁸

Dette betyder, at hvis tiltalte frifindes eller sagen i øvrigt afsluttes uden at have ført til sigtedes domfældelse, skal sigtede ikke erstatte det offentlige omkostningerne ved sagens behandling, medmindre disse omkostninger måtte være forårsagede af sigtedes tilregnelige og retsstridige handlinger eller undladelser, jf. rpl. § 1010, stk. 1.

4.2.1 Nødvendige udgifter medgået til sagens behandling

Sigtede skal kun erstatte det offentlige de nødvendige udgifter, hvilket ikke er defineret nærmere i bestemmelsen. Om en udgift er nødvendig må vurderes ud fra forholdene på det tidspunkt, hvor udgiften blev afholdt. Man kan ikke lægge mere i kravet om nødvendighed, end at man, på tidspunktet for udgiftens afholdelse, har anset det pågældende skridt for rimeligt begrundet,⁴⁹ og at udgiften er rimelig og påkrævet til sagens oplysning.⁵⁰ Selvom en udgift opfylder disse krav, kan udgiften på et senere tidspunkt vise sig at være uden betydning for behandlingen af de forhold, der er rejst tiltale for. I sådanne tilfælde kan det ikke pålægges tiltalte at erstatte udgifterne. Er der f.eks. mistanke om spirituskørsel og tvivl om, hvem der er fører af køretøjet, hvorefter der tages blodprøver af samtlige mulige førere, skal tiltalte kun erstatte udgiften til sin egen blodprøve, og kun såfremt vedkommende dømmes skyldig.⁵¹

Et eksempel på at ikke alle udgifter er rimelige og påkrævet til sagens oplysning findes i U 1978.866 Ø. Tiltalte var dømt for uagtsomt manddrab og overtrædelse af færdselsloven. Derudover blev tiltalte pålagt at erstatte udgifterne til en del af undersøgelserne af den dræbte person, herunder det foretagne ligsyn, en blodprøve udtaget før dødsfaldet samt alkoholanalyse af denne blodprøve. Udgifterne til obduktionen af den dræbte og analyse af en blodprøve udtaget under obduktionen fandt retten derimod ikke nødvendige for afgørelsen af straffesagen, og tiltalte skulle derfor ikke erstatte disse udgifter.

⁴⁸ Gomard m.fl., 2008: 528

⁴⁹ Gomard m.fl., 2008: 528

⁵⁰ Nautrup, 1984: 79

⁵¹ Nautrup, 1984: 79

Såfremt udgifter til en undersøgelse har været rettet på en anden forbrydelse, end den tiltalte dømmes for, skal tiltalte ikke erstatte de derved foranledigede yderligere udgifter, jf. rpl. § 1008, stk. 2, jf. dog § 1010. Dette gælder også, såfremt udgifter til en undersøgelse har været rettet på andre forbrydelser foruden den, tiltalte dømmes for, jf. rpl. § 1008, stk. 2, jf. dog § 1010.

Udgiften skal, udover at være nødvendig, også være medgået til sagens behandling. Dette indebærer, at det kun er udgifter, der er særlig foranlediget ved den konkrete sag, der kan kræves erstattet. Udgifterne kan både være afholdt under efterforskningen såvel som i forbindelse med retssagen. Almindelige driftsudgifter som f.eks. vedligeholdelse af retsbygninger, vidnegodtgørelse og lignende skal ikke erstattes af sigtede.⁵²

Det kan være svært at sondre mellem, hvad der er en almindelig driftsudgift, som sigtet/tiltalt ikke skal erstatte, og hvad der er en sagsomkostning, som vedkommende skal erstatte. Ifølge vicepolitimester Jørgen Nautrup opstår der ofte tvivl om denne sondring, når en udgift er afholdt under en konkret efterforskning. Han definerer driftsudgifter som udgifter, der afholdes for at hjælpe politiet videre i undersøgelsen af, om der er begået en forbrydelse og i bekræftende fald afsløringen af forbryderen. En udgift skal, ifølge Nautrup, typisk anses som en sagsomkostning, hvis udgiften er afholdt mhp. afgørelse af, om effekterne i sig selv er ulovlige, og hvis der er tale om undersøgelser af forbrydelsens omfang som f.eks. lægeerklæringer.⁵³

Hvis der f.eks. bliver foretaget forundersøgelser af regnskaber, mhp. om en efterforskning skal indledes eller ej, er det en driftsudgift. Ligeledes er de af revisors undersøgelser, der løber ud i sandet og ikke fører til tiltale, driftsudgifter. Bliver der derimod foretaget en undersøgelse af regnskaberne mhp. at afsløre forbrydelsens art og omfang, er der tale om en sagsomkostning.⁵⁴

⁵² Gomard m.fl., 2008: 529

⁵³ Nautrup, 1995: 80-81

⁵⁴ Nautrup, 1995: 80

4.2.2 Udgifter der anses som driftsudgifter

I bekendtgørelse⁵⁵ nr. 744 af 6. november 1986 af lov om udgifter i strafferetsplejen er det nærmere reguleret, hvilke udgifter statskassen skal afholde. Dette er ifølge bekendtgørelsens § 1, § 2, stk. 1, og § 4, stk. 1, bl.a. udgifter, som medgår:

- til tilvejebringelse og vedligeholdelse af kontor- og retslokaler samt politistationer,
- til udfærdigelse af nævningelister samt udtagelse af og befordring og dagpenge for nævninge,
- til godtgørelse til vidner og syns- og skøns mænd,
- til vedligeholdelse og forandring af de bestående arresthuse.

Statskassen afholder derudover udgifter, der foranlediges ved de sager og retshandlinger, som strafferetsplejen medfører, jf. bekendtgørelsens § 3, samt udgifter til tolkning i straffesager, jf. cirkulære nr. 104 af 7. juli 1989 om afholdelse af udgifter til tolkning § 2 og EMRK art. 6, stk. 3, litra e.

Udgifter til leje af køretøjer, video, tv, værelser m.v. og køb af papir eller ringbind ifm. en konkret sag er klart driftsudgifter, som ikke kan afkræves domfældte. Derudover er udgifter til DNA-undersøgelser af andre mulige gerningsmænd, mentalundersøgelser, politiets egne sagkyndige erklæringer og tekniske undersøgelser, indhentelse af bank- og teleoplysninger og lignende også klare driftsudgifter.⁵⁶

Rejsegodtgørelse og dagpenge til landsrettens personale, nævninge, domsmænd samt statsadvokaten skal sigtede ikke erstatte, jf. rpl. § 1008, stk. 5. Ifølge rpl. § 1008, stk. 4, 1. pkt., bør sigtede heller ikke erstatte de omkostninger, der er forårsagede ved andres fejl eller forsømmelser. Bestemmelsen finder anvendelse ved åbenbare forglemmelser eller ved uhjemlede resultater.⁵⁷

Indtil 1. juni 1994 skulle personer, der var indsat i kriminalforsorgens institutioner, erstatte det offentlige omkostningerne ved straffens fuldbyrdelse, jf. lov nr. 744 af 6. november 1986 om udgifterne i strafferetsplejen § 7. Denne regel blev ophævet ved § 2 i lov nr. 367 af 18.

⁵⁵ Herefter bkg.

⁵⁶ Nautrup, 1984: 76; Nautrup, 1995: 80-81; Jørgensen, 2004: 3

⁵⁷ Nautrup, 1984: 79

maj 1994 om ændring af straffeloven mv.⁵⁸ Som følge af ophævelsen af § 7 er det fra 1. juni 1994 staten, der betaler afsoningsomkostningerne. Der gælder dog den undtagelse, at indsatte, der har indtægtsgivende arbejde i eller uden for fængslet eller arresthuset, skal betale for opholdet, jf. straffuldbyrdelseslovens⁵⁹ § 110, stk. 1. Tilsvarende gælder dømte, der under et ophold på kriminalforsorgens pensioner har arbejdsindtægt eller modtager offentlig ydelse til underhold, jf. strffbl. § 110, stk. 2. For personer, der var indsat før 1. juni 1994, er afsoningsomkostningerne dog stadig at betragte som en sagsomkostning, som skal erstattes, jf. § 3, stk. 2, i lov nr. 367.

Udgangspunktet for overvejelserne bag ophævelsen af ordningen var en vurdering af, om ordningen ressourcemæssigt kunne betale sig ift., hvad det egentlig lykkedes at få inddrevet.⁶⁰ Det fremgår af Betænkning om lov om straffuldbyrdelse, at det alene lykkedes at inddrive cirka⁶¹ 10 % af afsoningsomkostningerne på baggrund af tal indhentet fra 1984-1988.⁶²

Arbejdsgruppen, som stod for udarbejdelsen af betænkningen, lagde derudover vægt på hensynet til domfældtes resocialiseringsmuligheder,⁶³ hvilket også klart fremgår af kommentarerne til strffbl. Man ønskede ikke at påføre indsatte: *"en gældsbyrde, der kunne modvirke deres mulighed for en kriminalitetsfri tilværelse efter løsladelsen."*⁶⁴ Det kan ud fra disse betragtninger derfor undre, at reglerne om sagsomkostninger ikke er blevet revideret ved samme lejlighed.

4.2.3 Udgifter der anses som sagsomkostninger

4.2.3.1 Retten til en forsvarer

Ifølge socialrådgiverpraktikant Selda Altinkaya, der har været tilknyttet Den Sociale Retshjælp i Århus siden starten af 2010, udgør den beskikkede forsvarers salær i dansk ret typisk mindst 90 % af sagsomkostningerne i straffesager.⁶⁵ Forsvarerens salær er dermed ofte

⁵⁸ Herefter lov nr. 367

⁵⁹ Herefter strffbl.

⁶⁰ Betænkning 1181, bind I: 53

⁶¹ Herefter ca.

⁶² Betænkning 1181, bind I: 52-53

⁶³ Betænkning 1181, bind I: 53

⁶⁴ Rentzmann m.fl., 2003: 239

⁶⁵ <http://www.socialrdg.dk/Default.aspx?ID=4099>

den største sagsomkostning, og det er derfor relevant kort at skitsere, i hvilke tilfælde sigtede er forpligtet eller berettiget til en forsvarer.

Når en person er blevet sigtet for en forbrydelse, har vedkommende ret til at vælge en forsvarer, jf. rpl. § 730 og § 729 a, stk. 1, 1. pkt. Denne forsvarer kaldes en valgt forsvarer, og sigtede betaler som udgangspunkt selv forsvarerens salær, jf. rpl. § 1007, stk. 2.

En offentlig forsvarer kan også beskikkes efter reglerne i rpl. §§ 731-735, jf. rpl. § 729 a, stk. 1, 2. pkt. I visse tilfælde *skal* sigtede have beskikket en offentlig forsvarer, såfremt pågældende ikke selv har valgt en forsvarer efter rpl. § 730, eller den valgte forsvarer udebliver, jf. rpl. § 731, stk. 1. Dette er f.eks. tilfældet, når sigtede fremstilles for retten mhp. varetægtsfængsling eller opretholdelse af anholdelsen, jf. rpl. § 731, stk. 1, litra a, eller når der er tale om sager, hvor nævninge eller domsmænd skal medvirke, jf. rpl. § 731, stk. 1, litra d. De øvrige tilfælde, hvorefter beskikkelse af en offentlig forsvarer er obligatorisk, er oplistet i rpl. § 731, stk. 1.

Når der er rejst tiltale i sager, hvor der bliver spørgsmål om højere straf end bøde samt i det i rpl. § 831, stk. 4, nævnte tilfælde, skal der kun beskikkes en offentlig forsvarer, såfremt sigtede eller hans værge begærer det, jf. rpl. § 731, stk. 2.

I øvrige tilfælde, end de i rpl. § 731 nævnte, *kan* en offentlig forsvarer beskikkes både før og efter tiltalerejsning, når retten efter sagens beskaffenhed, sigtedes person eller omstændighederne i øvrigt anser det for ønskeligt, og sigtede ikke selv har skaffet sig en forsvarer jf. rpl. § 732, stk. 1.

Politiet har i visse tilfælde pligt til at vejlede den sigtede om adgangen til at begære en offentlig forsvarer beskikket, jf. § 1, stk. 1, i bkg. nr. 467 af 26. september 1978 om vejledning af sigtede om adgangen til at begære en forsvarer beskikket. Ifm. vejledningen skal politiet endvidere oplyse sigtede om, at vedkommende er forpligtet til at erstatte det offentlige vederlaget til forsvareren, såfremt vedkommende findes skyldig, jf. ovennævnte bkg. § 2, stk. 2.

4.2.3.2 Forsvarerens salær

Den beskikkede forsvarers salær er en typisk sagsomkostning, som sigtede skal erstatte, da det ofte er en nødvendig udgift, som er medgået til sagens behandling.

Forsvareren har krav på vederlag af statskassen, herunder godtgørelse for rejseudgifter, som pågældende med føje har haft under hvervet, jf. rpl. § 741, stk. 1, sammenholdt med rpl. §§ 333, stk. 1, 2. pkt., og 334, stk. 3 og 5. Forsvarerens salær fastsættes af den ret, som har beskikket forsvareren, jf. rpl. § 741, stk. 2. Forsvareren må ikke modtage salær eller godtgørelse udover de beløb, som retten har fastsat, jf. rpl. §§ 741, stk. 1, jf. 334, stk. 5.

Som nævnt tidligere er der visse tilfælde, hvor sigtede ikke kan fravælge en beskikket forsvarer, jf. rpl. § 731, stk. 1. På trods af at sigtede frabeder sig advokatbistand, kan sigtede i disse tilfælde ikke undgå at skulle erstatte forsvarerens salær, jf. dog rpl. § 731, stk. 2.⁶⁶

I de tilfælde, hvor tiltalte frifindes for den del af tiltalen, som har medført forsvarerbeskikkelse, men i øvrigt dømmes, bør forsvarerens salær dog udredes endeligt af det offentlige.⁶⁷ I dommen U 1962.549 Ø antoges det, at forsvarer alene var beskikket, fordi der var nedlagt påstand om frakendelse af førerretten. Tiltalte blev frifundet for denne påstand, og Østre Landsret fandt derfor, at forsvarerens salær skulle udredes endeligt af det offentlige.

Præsidenterne for Vestre og Østre Landsret har fastsat vejledende takster for salærer til bl.a. forsvarere i straffesager. De nyeste takster, hvortil der skal tillægges moms, er gældende fra 1. januar 2010 og gælder for både byret og landsret. Heraf fremgår, at den vejledende grundsats er 1.550 kr. i timen plus moms.⁶⁸ Vejledende takster er også givet for bl.a. grundlovsforhør af normal varighed, fængselsbesøg af normal varighed, tilståelsessager og hovedforhandlinger.

Især i nævningsager og andre bevis-tunge sager kan der være grundlag for nogen forhøjelse af de anvendte takster, f.eks. når en ny forsvarer er indtrådt under anken. I tilfælde hvor samme advokat har flere sager i uafbrudt rækkefølge på samme dag, kan der derimod ske en

⁶⁶ Gomard, 1976: 530

⁶⁷ Gomard m.fl., 2008: 528-529; Nautrup, 1984: 79

⁶⁸ Vejledende takster pr. 1. januar 2010, punkt A.1

rimelig nedsættelse af vederlaget for den enkelte sag.⁶⁹ Også Højesteret har fastsat vejledende takster for forsvareres salær i straffesager, og de nyeste er gældende fra 25. februar 2010. Disse takster gælder kun for Højesteret, og moms skal lægges til alle beløb. Der er bl.a. vejledende takster for fængselsbesøg af normal varighed og hovedforhandling. Salærtaksterne for hovedforhandling er højere end ved byret og landsret, da forberedelsesarbejdet typisk er større i højesteretssager.⁷⁰ Disse takster for hovedforhandling er blot et udgangspunkt og kan fraviges, hvis sagens omstændigheder kan begrunde et højere salær. Kun undtagelsesvis udmåles salæret efter anvendt tid, og i disse tilfælde anvendes som udgangspunkt en timetakst på 1.550 kr.⁷¹ De vejledende salærtakster er med til at afgrænse, hvilke opgaver forsvareren med rette kan kræve sig betalt for, og dermed hvad tiltalte skal erstatte.

4.2.3.3 Sagkyndig bistand

Justitsministeren kan ifølge rpl. § 1008, stk. 1, 2. pkt., fastsætte takster til brug ved opgørelsen af det beløb, som sigtede skal betale til dækning af udgifter til sagkyndig bistand ved sagens behandling. I medfør af denne bemyndigelse har Justitsministeren udsendt bkg. nr. 371 af 28. juni 1977 om takstmæssigt fastsatte omkostninger i straffesager. Bkg. fastsætter bl.a. takster for udtagelse af blod- og urinprøver og erklæringer fra Statens Bilinspektion, jf. bkg. § 1. Taksterne spænder fra 125 kr. til 400 kr.

Udgifter til eksterne tekniske undersøgelser, som ikke foretages af politiets egne teknikere, regnskabsmæssige undersøgelser og lægeundersøgelser, herunder lægefaglige personundersøgelser, anses også som sagsomkostninger.⁷² Lægefaglige erklæringer fra hospitalslæger honoreres særskilt og er endvidere en sagsomkostning.⁷³ Såfremt tiltalte ikke kan anerkende politiets tekniske undersøgelser, og derfor anmoder om en uvildig undersøgelse, anses udgiften til denne undersøgelse for en sagsomkostning.⁷⁴ Retsmedicinske og retskemiske undersøgelser, erklæringer om motorkøretøjer og brandtekniske erklæringer

⁶⁹ Vejledende takster pr. 1. januar 2010, punkt A.14

⁷⁰ Rørdam, 2008: 3

⁷¹ <http://www.domstol.dk/hojesteret/sagsbehandling/Pages/Slrtakster.aspx>

⁷² Gomard m.fl., 2008: 530; Jørgensen, 2004: 3

⁷³ Jørgensen, 2004: 3-4

⁷⁴ Nautrup, 1984: 76

hører også under sagsomkostninger.⁷⁵ Udgifter til erklæringer fra Retsmedicinsk institut skal også erstattes, hvorimod udgifter til erklæringer fra Retslægerådet ikke skal.⁷⁶

4.3 Appel

Udgifter, som er foranlediget ved anke, kære eller begæring om genoptagelse,⁷⁷ skal kun erstattes af tiltalte, såfremt disse skridt enten har ført til et ugunstigere resultat for denne, eller er iværksat af tiltalte og ikke har ført til forandring til dennes fordel, jf. rpl. § 1008, stk. 3.

Det fremgår af bestemmelsen, at hvis *anklagemyndigheden* anker sagen, skal tiltalte erstatte sagsomkostningerne ved ankesagen, når denne medfører et ugunstigere resultat for tiltalte. Anker *tiltalte* sagen, skal vedkommende erstatte sagsomkostningerne ved ankesagen, når denne ikke har ført til forandring til tiltaltes fordel. Såfremt den part, der har anket, senere hæver anken, og modparten derefter hæver kontraanken, så er det antagelig den part, der oprindeligt ankede sagen, der skal erstatte sagsomkostningerne ved ankesagen.⁷⁸

Der er til tider tvivl om, hvornår et resultat kan karakteriseres som ugunstigere for tiltalte. Ender ankesagen med formildelse eller stadfæstelse, betaler det offentlige ankesagens omkostninger. Dette gælder også, hvor tiltalte har kontraanket til formildelse eller frifindelse, så længe anklagemyndigheden har anket uafhængigt af tiltalte, og anken ikke har ført til et ugunstigere resultat for tiltalte. Anklagemyndighedens anke vil altid være uafhængig af tiltaltes anke, hvis anklagemyndigheden har anket først.

Med andre ord skal tiltalte kun erstatte omkostningerne ved ankesagen, hvor sagen ender med skærpe. Har 1. instansen truffet en klart fejlagtig afgørelse, bør sagens omkostninger for 2. instans dog betales af det offentlige, fordi anken kunne have været undgået, hvis 1. instansen ikke havde begået fejlen. Det samme vil ofte gælde, hvis principielle grunde er årsag til anken.⁷⁹ Dømmes tiltalte i ankeinstansen i videre omfang end i underinstansen, men stadfæstes sanktionen, er der ikke tale om et ugunstigere resultat for tiltalte, og det er derfor

⁷⁵ Jørgensen, 2004: 3-4

⁷⁶ Jørgensen, 2004: 9

⁷⁷ Fremover bruges kun ordet anke(r), som dog også omfatter kære og begæring om genoptagelse

⁷⁸ Nautrup, 1984: 77

⁷⁹ Gomard m.fl., 2008: 532

det offentlige, der betaler ankesagens omkostninger, jf. U 1959.858 H hvor sådan en situation forelå.⁸⁰

Der er til tider også tvivl om, hvornår ankesagens afgørelse ikke fører til forandring til tiltaltes fordel. Som udgangspunkt skal tiltalte erstatte ankesagens omkostninger, både når dommen skærpes og stadfæstes. Dette gælder også, selvom anklagemyndigheden har kontraanket. Er tiltalte kun delvist dømt i underinstansen, og anker pågældende til formildelse, og anklagemyndigheden derefter anker til domfældelse efter anklageskriftet og til skærpelse, må det antages, at det offentlige normalt skal betale en del af ankesagens omkostninger, hvis dommen stadfæstes. Tilsvarende gælder, når sagen hæves efter parternes begæring.⁸¹

En betinget dom, der i ankeinstansen bliver ændret til en ubetinget dom, må anses for en skærpelse og dermed ikke en forandring til tiltaltes fordel, selvom straffens længde nedsættes. I dette tilfælde skal tiltalte erstatte ankesagens omkostninger. En ubetinget dom, der i ankeinstansen bliver ændret til en betinget dom, må som regel anses for en formildelse og dermed en forandring til tiltaltes fordel, selvom straffens længde øges, eller der bliver fastsat en tillægsbøde. Det er derfor det offentlige, der betaler ankesagens omkostninger. Stadfæstes straffen, men føres forholdet under en mildere straffebestemmelse, må ankeinstansens dom som regel anses for en formildelse, og dermed en forandring til tiltaltes fordel, så længe ændringen ikke anses for uvæsentlig.⁸²

4.4 Lempelsesreglen i rpl. § 1008, stk. 4, 2. pkt.

Når retten finder, at omkostningsansvaret vil stå i åbenbart misforhold til domfældtes skyld og vilkår, kan retten i dommen begrænse omkostningsansvaret, jf. rpl. § 1008, stk. 4, 2. pkt. Bestemmelsens anvendelsesområde er ret snæver, da der kræves et *åbenbart* misforhold mellem på den ene side omkostningsansvaret og på den anden side domfældtes skyld og vilkår. Ifølge Folketingets Ombudsmand, dr. jur. Hans Gammeltoft-Hansen, bør lempelsesreglen anvendes: *"således at den i højere antager karakter af en almindelig rimelighedsvurdering,"*⁸³ hvilket ifølge ham også i nogen grad sker i retspraksis.⁸⁴

⁸⁰ Gomard m.fl., 2008: 532

⁸¹ Gomard m.fl., 2008: 533

⁸² Nautrup, 1984: 77

⁸³ Gammeltoft-Hansen, 1996: 172

⁸⁴ Gammeltoft-Hansen, 1996: 172

Retten kan formentlig kun nedsætte omkostningsansvaret, men ikke lade ansvaret bortfalde helt, jf. ordet ”begrænse” i bestemmelsen. I praksis vil man dog kunne lade omkostningsansvaret bortfalde helt ved at bruge en kombination af rpl. § 1008, stk. 1-3 og stk. 4, såfremt det findes rimeligt i den konkrete sag.⁸⁵

Bestemmelsen er i retspraksis typisk blevet anvendt, når det efter en lovændring har været nødvendigt at føre nogle sager gennem alle tre instanser for at få fastlagt den fremtidige praksis samt i sager af principiel interesse. Lempelsesreglen kan også anvendes, hvor en afgørelse truffet af underinstansen har været i strid med en fastlagt domspraksis, eller hvor underinstansen fejlagtigt har anlagt for strenge krav til beviserne.⁸⁶

Er der i en sag blevet indhentet omfattende eksterne tekniske erklæringer m.v., som fører til, at sagsomkostningerne er blevet uforholdsmæssigt store, kan der blive tale om en betydelig ekstra ”straf”, som i nogle tilfælde kan forrykke den strafværdighedsvurdering, der er kommet til udtryk i fastsættelsen af straffen. I sådanne tilfælde vil man også kunne anvende lempelsesreglen.⁸⁷

Et eksempel på dette kan ses i sagen U 2005.1632 V, hvor domfældte i 2003 var blevet idømt en bøde på 2.500 kr. samt frakendelse af førerretten i 6 måneder for overtrædelse af bl.a. færdselslovens § 54, stk. 1. Domfældte blev derudover pålagt at erstatte sagsomkostninger på knap 44.000 kr., hvoraf ca. 35.000 kr. vedrørte udgifter til retsmedicinske undersøgelser. Vestre Landsret fastslog, at domfældte ikke skulle pålægges alle udgifterne til de retsmedicinske undersøgelser, da det havde været muligt at bruge en billigere metode, og da omkostningerne stod i åbenbart misforhold til den idømte lovovertrædelse.⁸⁸

4.5 Diskussion af den nugældende retstilstand

Den juridiske litteratur har flere gange rejst kritik af rpl. regler om sagsomkostninger i straffesager.⁸⁹

⁸⁵ Gomard m.fl., 2008: 534

⁸⁶ Gomard m.fl., 2008: 534

⁸⁷ Nautrup, 1984: 80

⁸⁸ Gomard m.fl., 2008: 529

⁸⁹ Gomard, 1976: 539-540; Nautrup, 1984: 84.

Ifølge de strafferetlige principper skal der være proportionalitet mellem den begåede forbrydelse og den idømte straf. Ved pålæggelsen af sagsomkostninger er der dog ikke proportionalitet mellem den begåede forbrydelse, herunder arten og grovheden, og lovovertræderens forhold, og omkostningernes størrelse og omfang, medmindre rpl. § 1008, stk. 4, 2. pkt., finder anvendelse.⁹⁰ Grunden hertil er formentlig, at sagsomkostninger anses som en erstatning og ikke en straf. Hovedreglen i rpl. § 1008, stk. 1, følger i stedet samme princip som i civile sager, jf. rpl. § 312, stk. 1, nemlig at den, der taber sagen, skal erstatte modpartens sagsomkostninger.⁹¹

Rpl. § 1008, stk. 1, definerer ikke, hvornår der er tale om en nødvendig udgift, som er medgået til sagens behandling, og der lægges således op til en konkret skønsmæssig vurdering i hver enkelt sag. Dette skaber uklarhed, da der, som nævnt tidligere, ofte kan opstå tvivl om, hvornår der er tale om en udgift, der skal erstattes af sigtede/tiltalte.

For at undgå denne uklarhed kunne man i selve lovbestemmelsen, i en bekendtgørelse eller i et cirkulære præcist definere, hvilke udgifter der skal erstattes af domfældte. På denne måde vil sigtede/tiltalte også kunne forudse, hvilke udgifter vedkommende kan blive pålagt at erstatte. Dette er ikke tilfældet efter de nugældende regler, hvilket må siges at være u hensigtsmæssigt.

Typiske nødvendige udgifter, der er medgået til straffesagens behandling, er bl.a. udgifter til forsvarerens salær og retsmedicinske og retskemiske undersøgelser, såfremt disse undersøgelser ikke kan foretages af politiets egne teknikere. Det kan diskuteres, om det er hensigtsmæssigt, at tiltalte skal erstatte disse udgifter. En forsvarer er et vigtigt led i retten til en retfærdig rettergang. Det kan også ses af, at beskikkelse af en offentlig forsvarer i visse tilfælde er obligatorisk, jf. rpl. § 731, stk. 1. Som tidligere nævnt kan de nugældende regler medføre, at visse tiltalte fravælger at få beskikket en forsvarer i de tilfælde, hvor det er muligt, for ikke at skulle erstatte salæret til denne. Ethvert retssamfund har en interesse i, at uskyldige frikendes, og at skyldige dømmes, og i denne forbindelse spiller forsvareren en vigtig rolle. Det vil derfor være hensigtsmæssigt, at det offentlige betaler udgifterne til forsvarerens salær.

⁹⁰ Gomard, 1976: 539

⁹¹ Gomard, 1976: 539

Udgifter til retsmedicinske og retskemiske undersøgelser kan løbe op i betydelige beløb. I en konkret sag beløb den retsmedicinske undersøgelse sig til ca. 122.000 kr.⁹² Da det er anklagemyndigheden, der alene beslutter, hvilke undersøgelser der skal foretages, bør det også være det offentlige, der betaler udgifterne til disse. På den anden side ville undersøgelserne ikke være iværksat, hvis der ikke var begået en lovovertrædelse, eller hvis domfældte havde tilstået lovovertrædelsen. Det må sammenfattende anføres, at det vil være hensigtsmæssigt, at det offentlige betaler udgifterne til de retsmedicinske og retskemiske undersøgelser. Såfremt tiltalte eller dennes forsvarer begærer retsmedicinske og/eller retskemiske undersøgelser gennemført, bør hovedreglen i rpl. § 1008, stk. 1, dog fastholdes.

En anden problematik vedr. retsmedicinske og retskemiske undersøgelser er, at domfældte kun skal betale for udgifterne til disse, såfremt det ikke er politiets egne teknikere, der forestår undersøgelsen. På denne måde kan domfældte være enten heldig eller uheldig, alt efter om undersøgelsen kan foretages af politiets egne teknikere eller af en ekstern part. Der sker således en vilkårlig forskelsbehandling, som må siges at være uhensigtsmæssig.⁹³ Rimeligheden af andre typiske sagsomkostninger kan også diskuteres, og denne diskussion bør tages af lovgiver.

Reglen i rpl. § 1008, stk. 3, om erstatningspligten ved appel betyder, at domfældte kan risikere at skulle erstatte omkostningerne for sagen i både 1. og 2. instans og evt. også i 3. instans. Dette kan være meget byrdefuldt, og reglen kan muligvis medføre, at visse domfældte undlader at appellere sagen for at undgå at skulle erstatte sagsomkostningerne.

Derudover kan det diskuteres, om det er hensigtsmæssigt, at tiltalte skal erstatte appelsagens omkostninger. Når anklagemyndigheden appellerer, skal tiltalte erstatte omkostningerne, hvis appelinstansen skærper underinstansens dom. Ofte skyldes det ikke domfældtes adfærd under sagen, at anklagemyndigheden appellerer, men f.eks. at underinstansens dom er for mild ift. gældende praksis.⁹⁴ Tiltalte har altså som udgangspunkt ingen indflydelse på, om anklagemyndigheden vælger at appellere sagen. På den anden side har domfældte valgt at begå lovovertrædelsen og må derfor erstatte samfundet udgifterne ifm. retsforfølgningen.

⁹² Skjødt, 2004: 17

⁹³ Skjødt, 2004: 18-19

⁹⁴ Gammeltoft-Hansen, 1996: 171

Samfundet har en interesse i, at lovovertrædere får straf som forskyldt, og for at opnå dette kan det til tider være nødvendigt, at anklagemyndigheden appellerer sagen. Det må sammenfattende siges, at det ikke anses for hensigtsmæssigt, at tiltalte skal erstatte appelsagens omkostninger, når det er anklagemyndigheden, der appellerer sagen.

Derimod må det som udgangspunkt anses for rimeligt, at tiltalte skal erstatte sagsomkostningerne, når vedkommende selv appellerer sagen, da tiltalte i denne situation selv har indflydelse på, om appel skal iværksættes. Ved at appellere sagen belaster den tiltalte endvidere domstolssystemet. På den anden side gælder to-instans-princippet, med visse begrænsninger, i straffesager, hvilket vil sige, at tiltalte har mulighed for at få prøvet sin sag ved to instanser.⁹⁵ Omkostningerne ifm. udøvelse af denne ret burde samfundet ikke pålægge de tiltalte. Derudover kan det, som nævnt, også være en stor byrde at blive pålagt at erstatte sagsomkostningerne for begge eller alle tre instanser, og det kan afholde visse domfældte fra at appellere sagen. Det er også sværere for domfældte at blive resocialiseret efter endt straf, hvis de har en stor gæld hidrørende fra sagsomkostninger. Sammenfattende kan det anføres, at det heller ikke virker hensigtsmæssigt, at tiltalte skal erstatte appelsagens omkostninger, når vedkommende appellerer sagen.

Lempelsesreglen i rpl. § 1008, stk. 4, 2. pkt., giver mulighed for begrænsning af omkostningsansvaret og er, som nævnt, ret snæver. Reglen er blevet kritiseret for at være *for* snæver.⁹⁶ Reglen bliver i en vis grad i praksis anvendt som en rimelighedsregel,⁹⁷ men dette er næppe tilstrækkeligt til at undgå de urimelige resultater, som reglerne i rpl. § 1008, stk. 1 og 3, ofte medfører.

Nautrup har i den forbindelse foreslået, at man i stedet for rpl. § 1008, stk. 4, 2. pkt., får en bestemmelse svarende til den tidligere bestemmelse i den militære straffelovs § 25, stk. 2, som lød: *"I militære straffesager kan omkostningsansvaret begrænses, hvor dette findes rimeligt,"* jf. lovbekendtgørelse nr. 643 af 30. september 1987, som nu er ophævet.⁹⁸

⁹⁵ Smith, 2007:194

⁹⁶ Nautrup, 1984: 79-80

⁹⁷ Gammeltoft-Hansen, 1996: 172

⁹⁸ Nautrup, 1984: 79-80

Med sådan en bestemmelse vil retten have større mulighed for at begrænse omkostningsansvaret, da der ikke længere skal foreligge åbenbart misforhold, men blot rimelighed. Omkostningsansvaret kan dog formentlig stadig ikke bortfalde helt med sådan en formulering, da ansvaret, ifølge ordlyden, kun kan begrænses. For at imødegå dette kunne man tilføje, at omkostningsansvaret også kan bortfalde helt, hvor dette findes rimeligt. Det vil således være hensigtsmæssigt at udvide lempelsesreglens anvendelsesområde, eventuelt ved at bestemmelsen får følgende udformning: ”Omkostningsansvaret kan begrænses eller bortfalde, hvor dette findes rimeligt.”

Udover forsvarerens salær kender retten normalt ikke størrelsen og omfanget af sagsomkostningerne.⁹⁹ Dette gør det vanskeligt at foretage en vurdering af, om omkostningsansvaret skal begrænses, uanset om ordlyden af bestemmelsen ændres eller ej. Derfor er det vigtigt for anvendelsen af lempelsesreglen, både i sin nuværende form og ved en eventuel ændring, at anklagemyndigheden forpligtes til at oplyse omfanget og størrelsen af sagsomkostningerne under rettens behandling af straffesagen. Denne pligt ville også kunne betyde, at efterfølgende tvister ifm. opkrævning og inddrivelse af sagsomkostningerne i vid udstrækning kunne imødegås.¹⁰⁰

På den anden side udgør forsvarerens salær typisk 90 % af sagsomkostningerne, og denne sagsomkostning er retten som nævnt bekendt med ved domsafsigelsen. Dermed er den ofte største sagsomkostning kendt, og det er derfor også typisk den sagsomkostning, der vil kunne føre til overvejelse af, om lempelsesreglen kan finde anvendelse. De øvrige sagsomkostninger kan dog løbe op i betydelige beløb, og derfor er det vigtigt, at en pligt til at oplyse omfanget og størrelsen af de øvrige sagsomkostninger indføres.

Det kan sammenfattende anføres, at det vil være hensigtsmæssigt, at lempelsesreglens anvendelsesområde udvides, samt at anklagemyndigheden forpligtes til at indlevere en opgørelse over sagsomkostningerne under domsforhandlingen.

I forlængelse af ovenstående kritik er det også relevant at undersøge, om der er retssikkerhedsmæssige betænkeligheder ved den nugældende retstilstand.

⁹⁹ Ryberg, 2009: 116

¹⁰⁰ Nautrup, 1984: 78

4.5.1 Sigtedes/tiltaltes retssikkerhed

Det strafferetlige system er opbygget som et bureaukrati, hvormed det er forsøgt at opnå gennemsommelighed, forudsigelighed og en klar ansvarsfordeling. Denne organisationsform er valgt for at sikre retssikkerheden.¹⁰¹ Traditionelt set er formålet med retssikkerhed at sikre den enkelte borgers rettigheder ift. statens magtapparat.¹⁰² Denne beskyttelse omfatter i princippet både lovlydige og lovovertrædere,¹⁰³ men om retssikkerheden er sikret i alle henseender og for alle kan diskuteres.

Ift. reglerne om sagsomkostninger i rpl. kap. 91 skriver politiadvokat Michael Jørgensen bl.a., at forudsigelighed og gennemsommelighed ikke gør sig gældende, når det drejer sig om ydelser og sagsomkostninger i straffesager på trods af, at det må betragtes som nogle af de centrale retssikkerhedsmæssige nøglebegreber.¹⁰⁴

Når retten idømmer erstatning af sagsomkostninger, lyder formuleringen som regel således: *”Tiltalte betaler sagens omkostninger, herunder ... kr. + moms i salær til den beskikkede forsvarer, advokat XX.”*¹⁰⁵ Det kan læses af domsafsigelsens ordlyd, at salæret til den beskikkede forsvarer er en del af sagsomkostningerne, og at dette beløb i modsætning til de øvrige sagsomkostninger bliver anført i selve dommen. Det er retten, der fastsætter forsvarerens salær, og dette skal ske ved dommen eller ved særskilt beslutning, jf. rpl. § 741, stk. 2. Tiltalte ved derimod ikke, hvilke sagsomkostninger der i øvrigt skal erstattes, før vedkommende modtager opkrævningen herfor.¹⁰⁶ Grunden hertil er, at der i straffesager ikke er krav om, at de øvrige sagsomkostninger i selve dommen skal fastsættes til et bestemt beløb.¹⁰⁷ Anklagemyndigheden er ligeledes ikke forpligtet til at indlevere opgørelser over sagsomkostningerne under domsforhandlingen, medmindre de er af usædvanlig eller tvivlsom karakter.¹⁰⁸ Efter domsafsigelsen opgør politiet administrativt, hvad der, udover forsvarerens salær, er løbet på af sagsomkostninger, hvorefter domfældte opkræves det samlede beløb.¹⁰⁹

¹⁰¹ Balvig m.fl., 1998: 195

¹⁰² Viltoft, 1999: 8

¹⁰³ Viltoft, 1999: 80-81

¹⁰⁴ Jørgensen, 2004: 7

¹⁰⁵ Bache m.fl., 2003: 152

¹⁰⁶ Viltoft, 1999: 83

¹⁰⁷ Gomard m.fl., 2008: 529

¹⁰⁸ Nautrup, 1995: 79

¹⁰⁹ Nautrup, 1995: 79

Det har næppe været meningen med rpl. § 1008, stk. 1, at retten blot generelt fastsætter, at tiltalte betaler sagens omkostninger. Bestemmelsen lægger netop op til, at retten foretager en konkret vurdering af, hvilke udgifter tiltalte skal pålægges at erstatte. For at kunne foretage denne vurdering skal retten have kendskab til omfanget og størrelsen af de omkostninger, som politiet vurderer kan kræves erstattet af tiltalte efter rpl. § 1008, stk. 1.¹¹⁰ Først når disse oplysninger er tilvejebragt, kan retten fastsætte sagens omkostninger til et bestemt beløb, ligesom ved forsvarerens salær.

Det er anklagemyndigheden, der skal føre bevis for tiltaltes skyld, og det er derfor også anklagemyndigheden, der tager stilling til, hvilke beviser og undersøgelser der må anses for nødvendige til sagens førelse.¹¹¹ Sigtede/tiltalte har hermed: *”ingen viden om og indflydelse på, hvilke udgifter der medgår til behandlingen af sagen.”*¹¹²

For at højne retssikkerheden kunne det derfor være hensigtsmæssigt at indføre regler om, at anklagemyndigheden har pligt til at nedlægge påstand, såfremt de ønsker sagsomkostninger erstattet af tiltalte samt pligt til at forelægge en specificeret opgørelse over disse omkostninger for retten. På denne måde kan retten foretage en begrundet stillingtagen til omkostningsspørgsmålet under domsforhandlingen, og tiltalte har hermed mulighed for at gøre indsigelse herimod under selve straffesagen. Derudover skal retten forpligtes til i dommen, ligesom i civile sager, jf. rpl. § kap. 30,¹¹³ at fastsætte sagsomkostningerne til et bestemt beløb samt begrunde dette.¹¹⁴ Den typiske begrundelse for at sagsomkostningerne ikke fremgår af selve dommen er, at alle sagsomkostningerne ikke kendes på tidspunktet for domsafsigelsen. Der påløber dog sjældent yderligere sagsomkostninger efter domsafsigelsen, og denne begrundelse er derfor ikke et argument for, at den nuværende praksis opretholdes.¹¹⁵

Derudover nævner Nautrup, at sådan en regel kan medføre, at domsforhandlingen bliver længere, da det må formodes, at spørgsmålet om sagsomkostninger ofte vil blive genstand for

¹¹⁰ Skjødt, 2004, 18

¹¹¹ Ryberg, 2009: 117

¹¹² Jørgensen, 2004: 7

¹¹³ Gomard m.fl., 2008: 529

¹¹⁴ Nautrup, 1995: 81

¹¹⁵ Nautrup, 1995: 79

procedure.¹¹⁶ Dette kan betyde, at tiltalte vil blive pålagt større omkostninger til forsvarerens salær, hvilket er en ulempe. Meromkostningerne til forsvarerens salær må dog anses for at være af begrænset omfang, i og med at spørgsmålet om sagsomkostninger antagelig ikke har betydelig indflydelse på procedurens længde. Desuden må hensynet til retssikkerheden vægtes højere.

Endvidere kan det være retssikkerhedsmæssigt betænkeligt, hvis sigtede/tiltalte vælger at tilstå forhold, som vedkommende ikke har begået, fravælger at få beskikket en offentlig forsvarer i de tilfælde, hvor det er muligt, eller at domfældte ikke anker dommen blot for at undgå at erstatte omfattende sagsomkostninger. I denne forbindelse kan nævnes en sag, hvor to unge mænd hver især havde fået en bøde af politiet. Den ene valgte at betale bøden, selvom han hævdede at være uskyldig, da hans forældre havde advaret ham om, at han kunne risikere at skulle erstatte høje sagsomkostninger, hvis han blev kendt skyldig. Den anden nægtede sig skyldig og nægtede at betale bøden. Sagen endte derfor i retten, hvor han blev frifundet for tiltalen.¹¹⁷

Det kan også nævnes, at én af vores interviewpersoner udtrykte, at han i mange af sine straffesager fravalgte forsvarerbeskikkelse.¹¹⁸ Han valgte at tilstå forholdene, da han havde begået disse, og derfor mente han ikke, at han havde brug for en forsvarer. Derudover ønskede han heller ikke at skulle betale for forsvarerens salær.¹¹⁹

Til trods for de to ovenstående eksempler, der illustrerer, at der er retssikkerhedsmæssige problemer ved den nugældende retstilstand, oplyser Rigsadvokaturen ifm. besvarelse af Folketingsspørgsmål nr. 976 stillet 30. juni 2009, at det ikke er: *"rigsadvokaturens indtryk, at sigtede eller tiltalte i straffesager generelt fravælger forsvarerbeskikkelse af økonomiske årsager."* Det fremgår dog også af besvarelsen, at der ifølge Københavns Politi og Østjyllands Politi har været ganske få tilfælde, hvor forsvarerbeskikkelse er blevet fravalgt pga. økonomiske overvejelser. Ifølge Østjyllands Politi var der tale om, at sigtede/tiltalte

¹¹⁶ Nautrup, 1995: 80

¹¹⁷ BonneZ, 24. maj 2007

¹¹⁸ Bilag 3: 6

¹¹⁹ Bilag 3: 1-2

havde en anstrengt økonomi, sammenholdt med at vedkommende havde tilstået det strafbare forhold.

Som ovenstående viser, er der derfor retssikkerhedsmæssige betænkeligheder ved den nuværende retstilstand. Sammenfattende kan det anføres, at det vil være hensigtsmæssigt at anklagemyndigheden forpligtes til at nedlægge påstand om erstatning af sagsomkostninger og til at indlevere en specificeret opgørelse over sagsomkostningerne under domsforhandlingen. Derudover vil det være hensigtsmæssigt, at sagsomkostningerne i selve dommen fastsættes til et bestemt beløb.

5. Det strafferetlige system

5.1 Begrebet straf

Mange domfældte giver udtryk for, at erstatning af sagsomkostningerne føles som en ekstra straf i tillæg til den formelle straf. En person, der blev idømt fem års fængsel og pålagt at erstatte 146.000 kr. i sagsomkostninger, udtaler bl.a. i hjemløseavisen Hus Forbi, at: *"Jeg har jo sådan set afsonet min straf, men det har jeg jo så alligevel ikke."*¹²⁰ Hvorfor han ikke mener at have afsonet sin straf skyldes, at han efterfølgende er blevet pålagt en stor gældsbyrde for sagens omkostninger. Én af vores interviewpersoner udtalte endvidere: *"Det er jo ligesom en straf oveni straffen."*¹²¹

Dette lægger op til en diskussion af, om sagsomkostninger kan defineres som en straf. Derudover vil formålene med at straffe blive gennemgået mhp. at vurdere, om reglerne om sagsomkostninger er i overensstemmelse hermed.

Når vi søger at definere begrebet straf, er det logisk at tage udgangspunkt i straffeloven. Straffeloven gør det klart, at de almindelige straffe kun omfatter fængsel og bøde, og dette er den legale definition af straf, jf. strfl. § 31.

Derudover er der i den strafferetlige litteratur udviklet en definition af straf. Professor Vagn Greve oplister på baggrund heraf 4 karakteristika ved straf. At det er: *"1) en retlig reaktion, som 2) indebærer en lidelse af personlig eller økonomisk art og, som 3) tilføjes en person, der bebrejdes en foretagen lovstridig handling, 4) således at indgrebets intensitet afhænger af lovovertrædelsens grovhed."*¹²²

Sagsomkostningerne formuleres i rpl. §§ 1007, stk. 1, og 1008, stk. 1, som en udgift, den sigtede/domfældte skal *erstatte* det offentlige. Da der ifølge bestemmelsernes ordlyd er tale om en erstatning og ikke fængsel eller bøde, kan reglerne om sagsomkostninger således ikke terminologisk defineres som en legal straf efter strfl. § 31.¹²³

¹²⁰ Hus Forbi, 2010: 9

¹²¹ Bilag 4: 8

¹²² Greve, 2002: 13

¹²³ Greve m.fl., 2009: 304

Det kan herefter diskuteres, om sagsomkostninger alligevel kan anses som en straf på baggrund af Greves 4 karakteristika. Erstatning af sagsomkostninger er en retlig reaktion, som indebærer en lidelse af økonomisk art og som tilføjes en person, der bebrejdes en foretagen lovstridig handling. Der er dog ikke tale om, at sagsomkostningernes omfang og størrelse afhænger af lovovertrædelsens grovhed, medmindre lempelsesreglen i rpl. § 1008, stk. 4, 2. pkt., finder anvendelse. Greve betegner også erstatning som en ”anden sanktion”, som er de sanktioner, der falder uden for både definitionen af straf og andre strafferetlige retsfølger.¹²⁴ Det kan hermed konkluderes, at erstatning af sagsomkostninger også falder udenfor Greves definition af straf.

Det ændrer dog ikke ved, at den enkelte, som bliver pålagt at erstatte det offentlige sags omkostninger, alligevel kan opfatte det som en form for tillægsstraf, på trods af at retssamfundet har valgt at kalde det en erstatning. Det kan i den forbindelse nævnes, at professor, dr. jur. Flemming Balvig lægger stor vægt på ordenes betydning, da måden vi vælger at formulere os på er med til at skabe associationer ift. det kontrolsystem, som begrebet straf er en del af. På baggrund af dette kan man forestille sig, at kontrolsystemet har forsøgt at neutralisere opfattelsen af sagsomkostninger ved at betegne det som en erstatning. Hermed kan samfundet også få en opfattelse af, at retfærdigheden sker fyldest, når lovovertræderen skal betale omkostningerne ifm. sin straffesag og dermed ikke yderligere ’ligge samfundet til last’. Dette er som udgangspunkt forståeligt,¹²⁵ men i realiteten bliver kravet om at erstatte sagsomkostningerne en form for uformel straf. Det kan i den forbindelse anføres, at lovgiver bør overveje, om det ikke er tilstrækkeligt med en formel straf i form af fængsel eller bøde.

5.2 Formålene med straf

Det individualpræventive sigte med straffen er, at lovovertræderen stilles til ansvar for sine handlinger, og at straffen afholder vedkommende fra igen at begå kriminalitet. Strafanvendelse er også nødvendig af effektivitetshensyn ift. et almenpræventivt sigte om, at udsigten til at blive straffet skal forhindre andre i at begå de samme forbrydelser og dermed mindske kriminaliteten. Der opstår dog et problem vedr. effektivitetshensynet, da

¹²⁴ Greve, 2002: 14

¹²⁵ Balvig, 1999: 105

strafanvendelse viser sig ikke at have en klar almenpræventiv effekt.¹²⁶ Endelig er straffen en foranstaltning, der skal sikre samfundets retsfølelse i form af en slags hævn og gengældelse over den krænkelse, der har fundet sted.¹²⁷

Filosof Jesper Ryberg pointerer, at der er en etisk pligt til at give kriminelle den straf, de har fortjent, og at det er statens opgave at sikre, at den kriminelle bliver straffet. Den pålagte straf skal endvidere være retfærdig ift. det begåede lovbrud. På baggrund af disse overvejelser understreger Ryberg, at det ift. retfærdighedsteorien ikke er væsentligt, hvordan straffen efterfølgende påvirker den enkelte, f.eks. ift. domfældtes muligheder for at blive resocialiseret efter endt straf. Retfærdighedssynspunktet, der grundlæggende er retrospektivt orienteret,¹²⁸ kan evt. søges som forklaring på, at reglerne om sagsomkostninger ikke er ændret eller ophævet, idet konsekvenserne af at skulle erstatte sagsomkostningerne først indtræder efter endt straf.

¹²⁶ Balvig, 1999: 97

¹²⁷ Balvig, 1999: 98

¹²⁸ Ryberg, 2006: 30-31

6. Retsfølelse

Der er mange tilkendegivelser af, at reglerne om sagsomkostninger er urimelige set med sigtedes/domfældtes øjne. Men hvad er begrundelsen for, at reglerne om sagsomkostninger er berettiget? Svaret herpå kan evt. søges i, at reglerne om sagsomkostninger bunder i et forsøg på, gennem strafpolitiske beslutninger, at tilfredsstille befolkningens retsfølelse.¹²⁹ Det kan bl.a. læses af regeringens arbejdsprogram fra 2010, "Danmark 2020", at: "*Vi har gjort op med den slappe retspolitik, der tager mere hensyn til forbryderen end til ofret. Nu er retsfølelsen for de lovlydige kommet i centrum.*"¹³⁰

Ryberg definerer den almene retsfølelse som befolkningens vurderinger eller attitude til retlige forhold og pointerer endvidere, at folk i almindelighed ofte har en fejlagtig viden om en lang række forhold, der vedrører forbrydelse og straf.¹³¹ I forlængelse heraf understreger han vigtigheden af information og af at være korrekt informeret, sådan at man ikke baserer sine vurderinger på fejlagtige antagelser. Ryberg sonderer således mellem den faktiske og den informerede retsfølelse. Den faktiske retsfølelse er baseret på den viden, som man på tidspunktet for undersøgelsen er i besiddelse af, hvorimod den informerede retsfølelse er baseret på konkrete og fyldestgørende informationer om de forhold, som undersøgelsen drejer sig om.¹³²

Balvig mener i den forbindelse, at retsfølelsen spiller hovedrollen inden for retspolitikken,¹³³ og han sonderer for så vidt på samme måde som Ryberg, desuagtet at han bruger betegnelserne retsfølelse og retsfornuft i stedet for faktisk og informeret retsfølelse. Balvig hævder, at straffesystemet skal afspejle befolkningens holdninger og værdier, hvorefter han konkluderer, at der skal være overensstemmelse mellem befolkningens retsfornuft og straffesystemet.¹³⁴

I et forsøg på at undersøge om befolkningens retsbevidsthed¹³⁵ er i overensstemmelse med straffesystemet, er der igennem de seneste år gennemført flere

¹²⁹ Ryberg, 2006: 10

¹³⁰ http://www.stm.dk/Index/mainstart.asp/publikationer/arbprog_10/index.htm

¹³¹ Ryberg, 2006: 19, 22

¹³² Ryberg, 2006: 24-26

¹³³ Balvig, 2010: 65

¹³⁴ Balvig, 2010: 80-81

¹³⁵ Balvig anvender betegnelsen retsbevidsthed som overordnet begreb for retsfølelsen

retsbevidsthedsundersøgelser.¹³⁶ Den senest gennemførte er Balvigs retsbevidsthedsundersøgelse fra 2010: ”Danskernes retsfølelse og retsfornuft – et forspil”, der har til formål at vise, hvad befolkningen ved og synes om straffniveauet i konkrete straffesager, når det gælder mere alvorlige forbrydelser, samt hvad der karakteriserer befolkningens retsfølelse og retsfornuft.¹³⁷

Når befolkningsgrupper blev spurgt ved hjælp af interview eller spørgeskema om deres holdning til straf og straffniveauet, var tendensen, at de adspurgte som udgangspunkt ønskede hårdere straffe, hvorimod hvis de adspurgte blev stillet overfor en konkret problemstilling og en konkret sag, var de mindre tilbøjelige til at ville straffe så hårdt, som domstolene faktisk gjorde. I stedet var ønsket straffe, der havde en genoprettende effekt såsom konfliktråd, samfundstjeneste og/eller behandling for de problemer, som gerningspersonen måtte have.¹³⁸ Ifølge professor Jørgen Goul Andersen herskede der hermed en form for konkret fornuft.¹³⁹

Det fremgår således, at retsfølelsen tillægges stor betydning både i den retspolitiske debat og i litteraturen/retssamfundet. Det næste spørgsmål er, om retsfølelsen bør tillægges nogen betydning. Ryberg og Balvigs konklusion på dette spørgsmål synes at være, at såfremt hensynet til retsfølelsen skal tillægges betydning, forudsætter det, at befolkningen er velinformeret om de retlige forhold, som de skal tage stilling til.¹⁴⁰ Det er altså hensynet til den informerede retsfølelse eller retsfornuften, der er relevant, såfremt retsfølelsen overhovedet bør tillægges betydning. Det tyder på, at Ryberg og Balvig er tilbageholdende med generelt at tillægge både den faktiske og den informerede retsfølelse for stor betydning i strafvurderingen, da de ikke sonderer mellem de to aspekter af begrebet.

Ift. problemstillingen vedr. sagsomkostninger i straffesager tyder det på, at man generelt bør være tilbageholdende med at tillægge både den faktiske og den informerede retsfølelse for stor betydning. Såfremt man vægter retsfølelsen, bør dog kun den informerede retsfølelse tillægges betydning, da denne bygger på befolkningens informerede stillingtagen.

¹³⁶ Ryberg, 2006: 17-18

¹³⁷ <http://www.advokatsamfundet.dk/Default.aspx?ID=11687&M=News&PID=0&NewsID=9006>

¹³⁸ Balvig, 2010: 119

¹³⁹ Andersen, 1998: 132

¹⁴⁰ Ryberg, 2006: 106-107

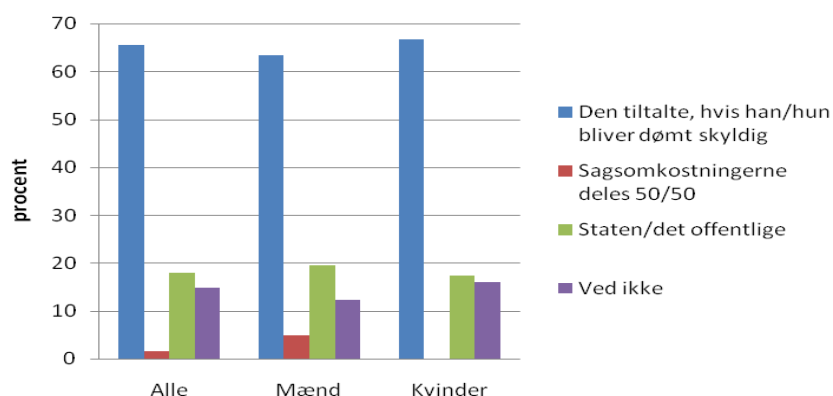
I og med at retsfølelsen tillægges stor vægt indenfor retspolitikken er det interessant at få belyst befolkningens holdninger til afskaffelse af erstatningspligten i straffesager. Ifm. indsamling af baggrundsviden har vi foretaget en spørgeskemaundersøgelse,¹⁴¹ som vil blive gennemgået og analyseret i det følgende.

6.1 Analyse af spørgeskemaundersøgelse

Spørgeskemaundersøgelsen består af fire spørgsmål, hvor respondenterne blev bedt oplyse (1) Alder, (2) Køn og udtrykke viden om: (3) Hvem betaler for sagsomkostningerne i straffesager? Det fjerde spørgsmål angår respondentens holdning til, hvem der bør betale sagens omkostninger gennem spørgsmålet: (4) Uanset dit svar i spørgsmål 3, hvem mener du så burde betale sagsomkostningerne?

Vores hypotese vedr. spørgsmål 3 var, at respondenterne ville udtrykke begrænset kendskab til hovedreglen om, at hvis tiltalte dømmes skyldig, er det denne, der skal erstatte sagens omkostninger ifm. straffesagen. Derudover var hypotesen til spørgsmål 4, at respondenterne havde en generel holdning om, at det burde være domfældte, der skal erstatte sagsomkostningerne. Vi havde disse hypoteser ud fra en forventning om, at respondenternes holdninger ikke var baseret på den informerede retsfølelse, fordi spørgsmålet om, at dømte selv skal betale sagens omkostninger, ikke er et emne, der er genstand for offentlig diskussion. Resultaterne fra de afgivne svar i spørgeskemaundersøgelsen er sammenfattet i de følgende søjlediagrammer.

Figur 1. Hvem betaler for sagsomkostningerne i straffesager?

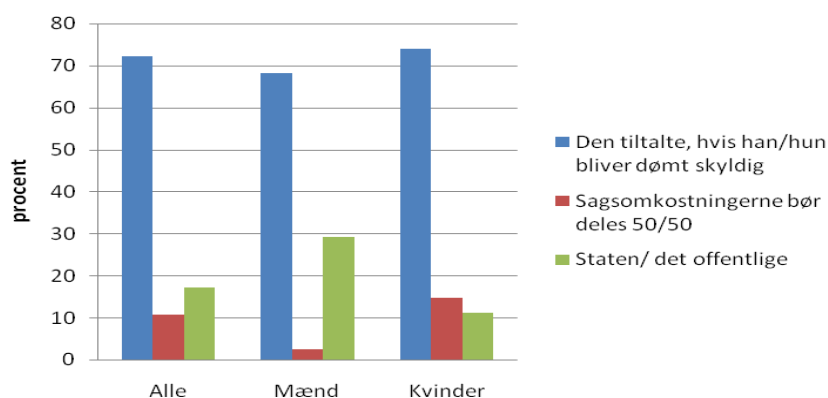

¹⁴¹ Bilag 1-2

Figur 1 viser, at over halvdelen af respondenterne synes at have en klar viden om reglerne om sagsomkostninger. Det kan ligeledes ses, at forskellen mellem mænd og kvinder overordnet er minimal, idet kun få procent flere af kvinderne end mændene svarede i overensstemmelse med gældende ret. Ingen af kvinderne svarede dog, at sagsomkostningerne deles 50/50, hvorimod godt 5 % af mændene svarede dette. Det ses dog også, at flere kvinder end mænd har svaret ”ved ikke.”

Den generelt store viden, der udtrykkes på området, skyldes sikkert sammensætningen af svarpopulationen, der givetvis i høj grad består af jurastuderende. Man må antage, at denne gruppe i høj grad svarer ud fra viden på området. Det må dog formodes, at de ikke kender til reglernes praktiske anvendelse og påvirkning af domfældte, men blot har en mere overordnet viden om reglerne. Spørgsmålet er herefter, hvordan svargruppen forholder sig til, hvem der *bør* betale sags omkostninger:

Figur 2. Hvem mener du burde betale sagsomkostningerne?

Figur 2 viser en tydelig holdning blandt hovedparten af respondenterne om, at det bør være tiltalte, der skal betale sagsomkostningerne. Fordelingerne viser også, at der er en tendens til, at der er flere kvinder end mænd, der mener, at det bør være sådan. Dette kan sammenlignes med resultatet fra Balvigs undersøgelse fra 2010, hvor han anfører: *”for de generelle holdningers vedkommende fandt vi, at der var en svag – men statistisk signifikant – tendens til, at flere kvinder end mænd ønskede strengere straffe.”*¹⁴² Denne tendens kan også svagt ses i figur 2 ift. respondenternes generelle holdning til reglerne om sagsomkostninger, om end

¹⁴² Balvig, 2010: 132

denne ikke er statistisk signifikant. Endvidere synes kun 11 % af kvinderne, at det bør være staten/det offentlige, der skal betale, hvorimod 29 % af mændene synes dette.

Flere respondenter havde skrevet kommentarer til spørgeskemaet. Én af respondenterne – en kvinde i aldersgruppen 26-35 – havde til spørgsmål 3 svaret, at det er staten/det offentlige, der betaler sagsomkostningerne, men ifm. spørgsmål 4 svaret, at det burde være tiltalte, såfremt vedkommende dømmes skyldig. Som en kommentar til spørgsmål 4 har kvinden dog anført, at: *”dette kun skal være tilfældet hvis personen har formue.”*¹⁴³ En anden af respondenterne – en mand i aldersgruppen 26-35 – svarede til spørgsmål 3, at det er tiltalte, såfremt vedkommende dømmes skyldig, der betaler sagsomkostningerne, og ifm. spørgsmål 4 svaret, at det også bør være sådan. Som kommentar har manden dog anført, at: *”Der bør være mulighed for at få betalt sagsomkostningerne for en tidligere dømt, såfremt disse er en sidste hindring for resocialisering.”*¹⁴⁴

Det tyder derfor på, at tendensen er, at de fleste respondenter finder det rimeligt, at tiltalte selv betaler sagens omkostninger, men det tyder også på, at hvis respondenterne blev informeret om en konkret sag med høje sagsomkostninger, og derfor tog stilling på informeret grundlag, ville en del respondenter finde reglerne om sagsomkostninger uhensigtsmæssige ift. gerningspersonens resocialiseringsmuligheder. Det er dog på baggrund af denne rundspørge vanskeligt at dokumentere entydigt. Det kunne i forlængelse heraf således overvejes at gennemføre en omfattende retsbevidsthedsundersøgelse vedr. befolkningens informerede holdning til reglerne om sagsomkostninger.

¹⁴³ Bilag 2: 3

¹⁴⁴ Bilag 2: 1

7. Retstilstanden i Norge og Sverige

Da det danske retssystem på mange måder ligner det norske og svenske, kan reglerne om sagsomkostninger i straffesager med fordel sammenlignes for derefter at overveje, om der skal indføres samme eller lignende regler i Danmark. Af hensyn til specialets omfang vil kun de vigtigste materielle regler i norsk og svensk ret blive behandlet.

7.1 Norges regler vedrørende sagsomkostninger i straffesager

De norske regler vedr. sagsomkostninger i straffesager er reguleret i lov nr. 25 af 22. maj 1981 om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven),^{145,146} kapitel 30, §§ 436-443. Udgangspunktet er, at hvis sigtede bliver dømt (til straf, særreaktion eller konfiskation),¹⁴⁷ eller der bliver givet mortifikation i en offentlig sag, så bør sigtede i reglen pålægges at erstatte staten de nødvendige omkostninger ved sagen, jf. strpl. § 436, 1. led, 1. pkt.¹⁴⁸ Med dømt forstås både, at der bliver udmålt en straf eller at domsudsættelse beslattes og at en (sær)reaktion fastsættes. Hvis sigtede frifindes pga. en strafbortfaldsgrund, kan sigtede ikke pålægges at betale sagsomkostningerne.¹⁴⁹

Sagsomkostningerne som nævnt i strpl. § 436, 1. led, omfatter kun omkostninger, der er påført det offentlige.¹⁵⁰ Baggrunden for dette udgangspunkt er, at den person, der begår en strafbar handling, skal betale udgifterne ifm. straffesagen.¹⁵¹ Har sigtede under retsforfølgningen opført sig på en måde, som har medført unødvendige meromkostninger, bør sigtede også pålægges at erstatte disse, jf. strpl. § 436, 1. led, 2.pkt.

Der skal foreligge specielle omstændigheder, før udgangspunktet i strpl. § 436, 1. led, 1. pkt., om pålæggelse af sagsomkostninger kan fraviges. Specielle omstændigheder er f.eks., hvis sigtede ikke har økonomisk evne, hvilket også er udmøntet i strpl. § 437, 3. led. Derudover skal der også foretages en rimelighedsvurdering. Momenter, som er relevante i både økonomisk evne-vurderingen og rimelighedsvurderingen, er bl.a.:

¹⁴⁵ http://www.lovdato.no/cgi-wift/wiftdles?doc=/app/gratis/www/docroot/all/nl-19810522-025.html&emne=straffeprosesslov*&&

¹⁴⁶ Herefter strpl.

¹⁴⁷ Bjerke og Keiserud, 2001: 1336

¹⁴⁸ Bjerke og Keiserud, 2001: 1336

¹⁴⁹ Bjerke og Keiserud, 2001: 1336

¹⁵⁰ Bjerke og Keiserud, 2001: 1336

¹⁵¹ Andenæs, 2009: 605

- længden af den idømte fængselsstraf,
- sigtedes alder,
- om sigtede er alvorligt syg eller
- om pålæggelse af sagsomkostninger vil vanskeliggøre sigtedes rehabilitering.¹⁵²

I tidligere norsk retspraksis blev der kun relativt sjældent idømt sagsomkostninger, og når dette skete, svarede de idømte beløb sjældent til de fulde sagsomkostninger. Ved en lovændring i 1994 tilsigtedes der en ændring af denne praksis, sådan at der i alle sager skal foretages en vurdering af, om tiltalte skal betale sagsomkostningerne.¹⁵³ Formålet var, at tiltalte i højere grad skulle pålægges at erstatte en større del af sagsomkostningerne. Det blev dog samtidig opretholdt, at det i visse tilfælde kan være urimeligt at pålægge tiltalte at betale sagsomkostningerne.¹⁵⁴

Domstolene har som regel begrænset kendskab til sagsomkostningernes omfang og størrelse, idet den norske anklagemyndighed sjældent indgiver en opgørelse af disse. Det samme gør sig endvidere gældende i de sager, hvor anklagemyndigheden påstår idømmelse af sagsomkostninger.¹⁵⁵

7.1.1 Nødvendige omkostninger ved sagen

Med nødvendige omkostninger menes der de udgifter, som det var rimeligt at afholde på det aktuelle tidspunkt. Det kan også udtrykkes sådan, at de nødvendige udgifter er de udgifter, som følger af en fornuftig ledet retsforfølgning.¹⁵⁶

Omkostninger ifm. efterforskningen og forberedelse af hovedforhandling samt selve hovedforhandlingen er omfattet af udtrykket ”ved sagen”. Tiltalte kan kun pålægges at erstatte de omkostninger, som er påløbet ifm. den handling eller det forhold, som vedkommende er dømt for, dvs. de omkostninger der vedrører den konkrete sag.¹⁵⁷ Disse omkostninger kan bl.a. være udgifter til forkyndelser og godtgørelse til vidner og sagkyndige,

¹⁵² Bjerke og Keiserud, 2001: 1337

¹⁵³ Bjerke og Keiserud, 2001: 1337-1338

¹⁵⁴ Andenæs, 2009: 605

¹⁵⁵ Bjerke og Keiserud, 2001: 1338

¹⁵⁶ Bjerke og Keiserud, 2001: 1338

¹⁵⁷ Bjerke og Keiserud, 2001: 1338

herunder f.eks. blodprøvetagning og blodprøveanalyser. Det kan også være rejseudgifter, inklusive kost og logi, for politiets og anklagemyndighedens tjenestemænd, samt salær og rejseudgifter for den udnævnte forsvarer. Til sagsomkostninger hører også rejseudgifter og overtidsgodtgørelse for politiet under efterforskningen.¹⁵⁸

Alle omkostninger ifm. fuldbyrdelsen, herunder inddrivelse af bøder m.m., falder derimod udenfor udtrykket ”ved sagen”. Sigtede kan heller ikke pålægges at betale udgifter, som er forvoldt ved andres fejl eller forsømmelse.¹⁵⁹ Almindelige driftsudgifter, som f.eks. politiets og anklagemyndighedens faste lønninger, anses ikke for sagsomkostninger. Dette gælder også løn til medlemmer af retten eller tjenestemænd ved domstolen eller udgifter til retslokaler, jf. strpl. § 437, 1. led. Dog må loven antagelig forstås sådan, at den del af lønningsudgifterne m.v., der er gået til den konkrete anklager i den enkelte sag anses som en sagsomkostning.¹⁶⁰ Derudover er udgifter til tolk heller ikke en sagsomkostning, jf. EMRK art. 6, stk. 3, litra e.¹⁶¹

7.1.2 Appel

Sigtede bør i reglen pålægges at erstatte staten de nødvendige omkostninger ved sagen, såfremt sigtede vælger at anke, kære eller begære genåbning, og appelrettens afgørelse går vedkommende imod, jf. strpl. § 436, 2. led, 1. pkt., jf. § 436, 1. led.

En afgørelse går sigtede imod, såfremt pågældende ikke opnår nogen forandring til sin fordel ved anken, kæren eller begæringen om genåbning.¹⁶² Det er f.eks. tilfældet, hvor sigtedes anke nægtes fremmet. Det kan dog til tider være svært at vurdere, hvornår en afgørelse går sigtede imod, f.eks. i de situationer hvor subsumptionen mildnes, men straffen skærpes, eller omvendt. Her er det op til appelretten at skønne, om afgørelsen går sigtede imod eller ej.¹⁶³

Når *anklagemyndigheden* anker, kærer eller begærer om genåbning, kan sigtede ikke idømmes sagsomkostninger, heller ikke selvom afgørelsen går sigtede imod, jf. ordene: ”...fra

¹⁵⁸ Andenæs, 2009: 606

¹⁵⁹ Bjerke og Keiserud, 2001: 1341

¹⁶⁰ Bjerke og Keiserud, 2001: 1341 ; Andenæs, 2009: 606

¹⁶¹ Andenæs, 2009: 606

¹⁶² Bjerke og Keiserud, 2001: 1339

¹⁶³ Bjerke og Keiserud, 2001: 1339-1340

siktede...” i strpl. § 436, 2. led, 1. pkt.¹⁶⁴ Man har således ikke fundet det rimeligt, at sigtede skulle pålægges at erstatte sagsomkostningerne i disse tilfælde.¹⁶⁵

7.1.3 Undtagelse fra hovedreglen i strpl. § 436

Ifølge strpl. § 437, 3. led, skal tiltalte kun pålægges at erstatte sagens omkostninger, hvis det antages for muligt at opnå betaling herfor, og de idømte sagsomkostninger tilpasses tiltaltes økonomiske evne. Dette er en vigtig begrænsning i omkostningsansvaret efter strpl. § 436 og betyder, at tiltalte ofte ikke bliver pålagt at betale sagsomkostningerne, eller kun i beskeden grad skal betale disse.¹⁶⁶ Ved vurderingen af om det er muligt at få erstattet sagsomkostningerne, ses der bl.a. på, om tiltalte er uden arbejde eller andre indtægtskilder, om tiltalte er idømt erstatningsansvar overfor forurettede eller andre skadelidte, om pågældende har forsørgelsesansvar, og hvad mulighederne er for, at pågældende kan få arbejde efter endt afsoning. Relevante momenter er også frihedsstraffens længde, mulighederne for rehabilitering før løsladelse fra fængslet eller fra en institution samt sigtedes alder.¹⁶⁷

7.1.4 Sammenligning af dansk og norsk ret

Udgangspunktet i dansk og norsk ret er ens, idet sigtede skal erstatte det offentlige de nødvendige udgifter ved sagen, såfremt vedkommende findes skyldig. Den norske regel i strpl. § 436, 1. led, 1. pkt., er dog mere lempelig end den danske, da den norske regel siger, at omkostningsansvar *i reglen* bør pålægges. Den danske bestemmelse fastslår, at sigtede *er pligtig* at erstatte sagsomkostningerne, jf. rpl. § 1008, stk. 1, 1. pkt.

Begreberne ”nødvendige udgifter” og ”som er medgået til sagens behandling” i rpl. § 1008, stk. 1, 1. pkt., og begreberne ”omkostninger” og ”ved sagen” i strpl. § 436, 1. led, 1. pkt., defineres på samme måde. Der er dog visse forskelle på, hvilke udgifter der anses som sagsomkostninger iht. de to begreber.

¹⁶⁴ Bjerke og Keiserud, 2001: 1339

¹⁶⁵ Andenæs, 2009: 607

¹⁶⁶ Bjerke og Keiserud, 2001: 1342

¹⁶⁷ Bjerke og Keiserud, 2001: 1342

Ved anke, kære og begæring om genåbning kan der efter de norske regler kun pålægges sagsomkostninger, såfremt det er *sigtede*, der iværksætter ét af disse retsmidler, jf. strpl. § 436, 2. led, jf. § 436, 1. led. I Danmark kan der pålægges sagsomkostninger, uanset om tiltalte eller anklagemyndigheden appellerer, jf. rpl. § 1008, stk. 3, 1. pkt.

Endvidere indeholder de norske regler en bredere undtagelse til udgangspunktet end de danske regler. I Norge foretages en vurdering af sigtedes økonomiske evne samt en rimelighedsvurdering, jf. strpl. §§ 436, 1. led, og 437, 3. led. Efter de danske regler kan omkostningsansvaret kun begrænses, såfremt retten finder, at det vil stå i åbenbart misforhold til domfældtes skyld og vilkår, jf. rpl. § 1008, stk. 4, 2. pkt. Denne undtagelse er meget snæver ift. den norske.

Det kan herefter overvejes, om der i Danmark skal indføres en tilsvarende ordning som i Norge. Fordelen ved de norske regler er, at der, før pålæggelse af sagsomkostninger, bliver foretaget en vurdering af tiltaltes økonomiske evne samt en rimelighedsvurdering. I Danmark pålægges ofte høje sagsomkostninger uden hensyn til domfældtes vilkår. Domfældte kan så i stedet efterfølgende forsøge at opnå henstand, en afdragsordning, gældssanering eller eftergivelse af gælden. Det er dog meget svært at opnå gældssanering og eftergivelse, da der typisk skal gå 7-10 år fra gældens opståen, hvis gælden eller en væsentlig del af denne stammer fra strafbare forhold. I det tidsrum befinder mange domfældte sig i en umulig økonomisk situation, hvilket ikke forekommer hensigtsmæssigt.

Hvis der bliver indført en tilsvarende ordning som i Norge, vil pålæggelse af sagsomkostninger formentlig blive mere rimelig og dermed sandsynligvis lette domfældtes resocialisering efter endt straf. Det offentlige vil formentlig også anvende færre ressourcer på forgæves at opkræve og inddrive sagsomkostningerne. På den anden side vil reglerne i praksis formentlig betyde, at færre vil blive idømt at erstatte sagsomkostninger, og at omfanget af omkostningerne vil blive mindre, hvilket muligvis vil kunne støde befolkningens retsfølelse. Forskning viser dog, at dette er afhængigt af befolkningens informationsniveau ift. området.

Det kan sammenfattende anføres, at det bør overvejes i dansk ret at indføre en regel svarende til den norske strpl. § 436, 2. led, således at tiltalte ikke kan pålægges at erstatte appelsagens

omkostninger, når *anklagemyndigheden* anker, kærer eller begærer om genoptagelse, uanset om appelrettens afgørelse er en skærpeelse. Derudover kan det være hensigtsmæssigt, at der i Danmark, ligesom i Norge, foretages en vurdering af sigtedes økonomiske evne samt en rimelighedsvurdering, før erstatningspligt pålægges, jf. strpl. §§ 436, 1. led, og 437, 3. led.

7.2 Sveriges regler vedrørende sagsomkostninger i straffesager

De svenske regler om sagsomkostninger i straffesager er primært reguleret i den svenske retsplejelov, Rättegångsbalk (1942:740) af 18. juli 1942,¹⁶⁸ kap. 31, §§ 1-12.

Udgangspunktet i svensk ret er, at såfremt den tiltalte dømmes for forbrydelsen i en retssag, der føres af anklagemyndigheden, skal vedkommende erstatte staten udgifterne til forsvareren, hvis disse udgifter er betalt med offentlige midler, jf. RB kap. 31, § 1, stk. 1, 1. pkt. Derudover skal den tiltalte erstatte staten udgifterne ifm. at hente vedkommende til retten samt udgifterne til blod- og urinprøver og blod- og urinundersøgelser, som vedrører tiltalte, og som er foretaget ifm. efterforskningen af forbrydelsen, jf. RB kap. 31, § 1, stk. 1, 2. pkt.

Tiltalte skal ikke erstatte de omkostninger, som ikke med rette var motiveret af efterforskningen. Omkostninger der er forårsaget gennem skødesløshed eller forsømmelse af andre end den tiltalte, dennes valgte repræsentant eller valgte forsvarer, skal tiltalte heller ikke erstatte, jf. RB kap. 31, § 1, stk. 2.

7.2.1 Sagsomkostninger hidrørende fra forsvarerens salær

Den tiltalte er ikke forpligtet til at betale mere af omkostningerne til forsvareren i straffesagen, end dét vedkommende skulle have betalt i retshjælpsafgift ved ydelse af retshjælp i civile sager efter Rättshjälpslagen (1996:1619),¹⁶⁹ jf. RB kap. 31, § 1, stk. 3, jf. dog RB kap. 31, § 4, stk.¹⁷⁰ De regler, der står i Rättshjälpslagen vedr. omkostninger til retshjælpsbistand, gælder også ift. omkostninger til en offentlig forsvarer i straffesager, jf. RB kap. 31, § 1, stk. 3.

¹⁶⁸ Herefter RB

¹⁶⁹ Herefter rhl.

¹⁷⁰ Lindell m.fl., 2005: 426

Ifølge rhl. § 6, stk. 1, kan retshjælp bevilges til en fysisk person, såfremt dennes økonomiske årsindkomst, jf. rhl. § 38, ikke overstiger 260.000 svenske kroner,¹⁷¹ og såfremt ansøgeren har brug for juridisk bistand udover rådgivning, og dette behov ikke kan tilgodeses på anden måde, jf. rhl. § 7, stk. 1. Når retshjælp er bevilget, betaler staten omkostningerne til retshjælpsbistand, jf. rhl. § 15. Den, der bevilges retshjælp, skal dog betale en retshjælpsafgift. Afgiften fastsættes under hensyn til omkostningerne for retshjælpsbistanden og retshjælpsmodtagerens økonomiske årsindkomst, jf. rhl. § 23, stk. 1, jf. § 38. Ifølge rhl. § 23, stk. 2, nr. 1-6, må afgiften ikke overstige omkostningerne til retshjælpsbistanden, og afgiften udgør:

- 2 % af omkostningerne, hvis den økonomiske årsindkomst ikke overstiger 50.000 SEK,
- 5 % af omkostningerne, dog mindst 500 SEK, hvis den økonomiske årsindkomst overstiger 50.000 SEK, men ikke overstiger 100.000 SEK,
- 10 % af omkostningerne, dog mindst 1.000 SEK, hvis den økonomiske årsindkomst overstiger 100.000 SEK, men ikke overstiger 120.000 SEK,
- 20 % af omkostningerne, dog mindst 1.500 SEK, hvis den økonomiske årsindkomst overstiger 120.000 SEK, men ikke overstiger 150.000 SEK,
- 30 % af omkostningerne, dog mindst 2.000 SEK, hvis den økonomiske årsindkomst overstiger 150.000 SEK, men ikke overstiger 200.000 SEK,
- 40 % af omkostningerne, dog mindst 5.000 SEK, hvis den økonomiske årsindkomst overstiger 200.000 SEK.

Det økonomiske grundlag, som retshjælpsafgiften beregnes ud fra, er tiltaltes opgjorte årsindkomst, hvor der tages hensyn til underholdspligter, formueforhold og gældsætning, jf. rhl. § 38, stk. 1, jf. stk. 2. Bidrager tiltalte til forsørgelsen af ét eller flere børn, skal årsindkomsten nedsættes med 15.000 SEK for hvert barn, dog højst 75.000 SEK, jf. rhl. § 38, stk. 2, 1. pkt. Årsindkomsten kan endvidere justeres ved, at et rimeligt beløb lægges til eller trækkes fra, såfremt tiltaltes betalingsevne er væsentligt øget eller nedsat pga. formuebesiddelser, gældsættelse eller andre særlige omstændigheder, jf. rhl. § 38, stk. 2, 2. pkt.

¹⁷¹ Herefter SEK

I visse tilfælde kan tiltalte komme til at betale mere, end det pågældende skulle have betalt i retshjælpsafgift, jf. RB kap. 31, § 1, stk. 3, jf. RB kap. 31, § 4, stk. 1. Hvis den tiltalte påfører staten omkostninger ved f.eks. at udeblive fra retten, er pågældende således forpligtet til at erstatte staten disse omkostninger, uanset hvordan omkostningsansvaret ellers skal fordeles, jf. RB kap. 31, § 1, stk. 3, jf. RB kap. 31, § 4, stk. 1. De øvrige tilfælde er oplistet i RB kap. 31, § 4, stk. 1. Bestemmelsen gælder også, selvom tiltalte bliver frikendt.¹⁷²

7.2.2 Undtagelser fra hovedreglen i RB kap. 31, § 1, stk. 1

De sagsomkostninger, tiltalte skal betale efter RB kap. 31, § 1, stk. 1, kan lempes eller eftergives, såfremt der er grund til det under hensyn til den af tiltalte begåede kriminalitet eller tiltaltes personlige eller økonomiske forhold, jf. RB kap. 31, § 1, stk. 4. Baggrunden for denne bestemmelse er primært, at et byrdefuldt erstatningsansvar kan vanskeliggøre domfældtes rehabilitering efter endt straf. Af denne grund vil personer, der bliver idømt en længere frihedsberøvende straf som regel ikke blive pålagt at erstatte sagsomkostningerne. Ifølge motiverne til RB bør domstolene sikre, at erstatningsansvaret og straffen tilsammen udgør en hensigtsmæssig reaktion på forbrydelsen. På denne måde bliver erstatningsansvaret en faktor, der skal tages i betragtning.¹⁷³

Hvis det beløb, som den tiltalte ville være forpligtet til at erstatte efter RB kap. 31, § 1, stk. 1, er mindre end 250 SEK, skal erstatningsansvar ikke pålægges, jf. RB kap. 31, § 1, stk. 5, og Förordning (1997:406) om offentlig försvarare m.m. § 6.

7.2.3 Appel

Det fremgår af RB kap. 31, § 10, stk. 1, 1. pkt., at pligten til at erstatte omkostningerne ved sagen i appelinstansen, skal bestemmes under hensyn til, hvilket resultat sagen får i denne instans. Dvs. at tiltalte skal pålægges at erstatte sagsomkostningerne, såfremt appelinstansens dom er fældende.

Appelinstansens dom skal dog kun anses som fældende, når 1) den tiltalte idømmes en straf, som er at anse som hårdere end den dom, tiltalte blev idømt i 1. instans, eller 2) hvor tiltalte blev frikendt i 1. instans, men dømmes af appelinstansen, eller 3) såfremt tiltalte har

¹⁷² Lindell m.fl., 2005: 428

¹⁷³ Lindell m.fl., 2005: 426

appelleret 1. instansens dom, og appellen ikke fører til en ændring af dommen, jf. RB kap. 31, § 10, stk. 1, 2. pkt.

Hvornår der er tale om en hårdere straf, fremgår af RB kap. 51, § 25 om forbuddet mod reformatio in pejus og RB kap. 29, § 2 og § 3 om afstemningsregler. I tilfælde hvor både tiltalte og anklagemyndigheden har appelleret sagen, eller hvor det drejer sig om flere forbrydelser, kan RB kap. 18, § 4 og § 15 give vejledning til, hvornår en straf anses for hårdere.¹⁷⁴

7.2.4 Sammenligning af dansk og svensk ret

Udgangspunktet i både dansk og svensk ret er, at sigtede/tiltalte skal betale sagsomkostningerne, såfremt pågældende bliver kendt skyldig. Det lader til, at det i svensk ret kun er de omkostninger, der nævnes i RB kap. 31, § 1, stk. 1, der anses som sagsomkostninger.

I Sverige er der dog større mulighed for at begrænse tiltaltes pligt til at erstatte sagsomkostningerne end i Danmark, da det i Sverige er muligt at lempe eller eftergive sagsomkostningerne under hensyn til den af tiltalte begåede kriminalitet eller tiltaltes personlige eller økonomiske forhold, jf. RB kap. 31, § 1, stk. 4. I dansk ret skal sagsomkostningerne være i åbenbart misforhold til domfældtes skyld og vilkår, for at retten kan begrænse omkostningsansvaret, jf. rpl. § 1008, stk. 4, 2. pkt.

Derudover er der i de svenske regler sat en øvre grænse for, hvor stor en procentdel af omkostningerne til *forsvareren*, som tiltalte er forpligtet til at erstatte, da disse omkostninger, udover tilfælde omfattet af RB kap. 31, § 1, stk. 3, jf. RB kap. 31, § 4, stk. 1, ikke kan overstige den retshjælpsafgift, tiltalte skulle have betalt efter rhl.

Som tidligere nævnt udgør forsvarerens salær i dansk ret typisk mindst 90 % af sagsomkostningerne,¹⁷⁵ og salæret er dermed som regel den største sagsomkostning.¹⁷⁶ Det kan derfor overvejes i dansk ret at indføre en øvre grænse vedr. forsvarerens salær, da det kan

¹⁷⁴ Lindell m.fl., 2005: 431

¹⁷⁵ <http://www.socialrdg.dk/Default.aspx?ID=4099>

¹⁷⁶ Bilag 6, 7

være med til at begrænse de til tider urimeligt høje sagsomkostninger, som tiltalte ofte ikke har økonomisk evne til at betale.

Til illustration af hvordan den svenske regel vedr. forsvarerens salær vil virke i dansk ret, vil to danske opkrævninger af sagsomkostninger blive gennemgået i det følgende.

I en dansk sag udgjorde sagsomkostningerne ved straffesagen 978.993,52 kr.¹⁷⁷ Dette beløb var for forsvarerens salær og var den eneste sagsomkostning. Såfremt domfældtes årsindkomst ikke overstiger 50.000 SEK, skal vedkommende ifølge rhl. § 23, stk. 2, nr. 1, betale en retshjælpsafgift på 2 % af forsvarerens salær, hvilket ift. det danske eksempel vil blive 19.579,87 kr. Dette må siges at være et overkommeligt beløb, især fordi der i dette tilfælde ikke er øvrige sagsomkostninger.¹⁷⁸

I og med at en del domfældte modtager kontanthjælp eller anden offentlig forsørgelse, er det derfor interessant at undersøge, hvad den domfældte i ovennævnte sag efter den svenske regel om forsvarerens salær skal betale, såfremt vedkommende modtager kontanthjælp. Såfremt domfældte er fyldt 25 år, ikke skal forsørge børn, og er berettiget til kontanthjælp, ville vedkommende i 2010 modtage 9.857 kr. før skat hver måned, jf. vejledning nr. 9930 af 25. november 2009 om satser m.v. 2010, tabel 4.1. Dette bliver 118.284 kr. om året før skat, hvilket svarer til 146.318,65 SEK.

Anvendes den svenske regel skal vedkommende ifølge rhl. § 23, stk. 2, nr. 4, betale 20 % af omkostningerne for forsvarerens salær, hvilket i ovennævnte tilfælde svarer til 195.798,70 kr. Dette beløb kan virke uoverkommeligt, især fordi vedkommende er på kontanthjælp og ikke har mulighed for at afdrage på gælden eller kun kan afdrage et meget lille beløb.

Til trods for denne øvre grænse kan der altså være tilfælde, hvor sagsomkostningerne bliver urimeligt høje ift. domfældtes økonomiske betalingsevne. I sådan en situation er der efter de svenske regler mulighed for at lempe eller eftergive sagsomkostningerne af hensyn til bl.a. tiltaltes økonomiske forhold, jf. RB kap. 31, § 1, stk. 4.

¹⁷⁷ Bilag 6

¹⁷⁸ Konfiskationsbeløbet på 126.876 kr. er ikke en sagsomkostning

I en anden dansk sag udgjorde sagsomkostningerne ved straffesagen i alt 208.735,32 kr.¹⁷⁹ Af dette beløb udgjorde forsvarerens salær 195.231,88 kr. Såfremt domfældtes årsindkomst ikke overstiger 50.000 SEK, skal vedkommende ifølge rhl. § 23, stk. 2, nr. 1, betale en retshjælpsafgift på 2 % af forsvarerens salær, hvilket vil sige 3.904,64 kr. Dette må anses for at være et overkommeligt beløb også for dem med en lav årsindkomst. Udover forsvarerens salær var de øvrige sagsomkostninger i sagen på 13.503,44 kr. De samlede sagsomkostninger må antages stadig at være et overkommeligt beløb for de fleste.

Hvis vedkommende modtager samme beløb i kontanthjælp som nævnt i første eksempel, og derfor skal betale 20 % af forsvarersalæret, vil anvendelsen af den svenske regel betyde, at vedkommende skal betale 39.046,38 kr. Sammenlagt med de øvrige sagsomkostninger på 13.503,44 kr., vil det samlede beløb blive 52.549,82 kr. Dette må antages at være mange penge, hvis pågældende ikke kan afdrage på gælden, hvilket ofte vil være tilfældet for kontanthjælpsmodtagere.

Hvis en øvre grænse for omkostningerne til forsvareren skal indføres i Danmark, vil det være hensigtsmæssigt samtidig at indføre større mulighed for at begrænse omkostningsansvaret, end rpl. § 1008, stk. 4, 2. pkt., på nuværende tidspunkt giver mulighed for. Grunden hertil er, at såfremt der kun indføres en øvre grænse, vil det stadig kunne skabe urimelige resultater ift. størrelsen af sagsomkostningerne. Det er også muligt, at forholdet mellem procentsatserne og indtægtsgrænserne skal justeres, da det kan være byrdefuldt at skulle betale f.eks. 30 % af omkostningerne til forsvarerens salær, hvis salæret som i den første danske sag er på 978.993,52 kr. og vedkommendes årsindkomst er på ca. 123.105-164.140 kr.¹⁸⁰

Sammenfattende kan det konkluderes, at det vil være hensigtsmæssigt at overveje, om det i loven burde fastsættes, hvilke omkostninger tiltalte kan pålægges at erstatte, sådan som Sverige har gjort i RB kap. 31, § 1, stk. 1. Derudover bør det overvejes at indføre mulighed for at lempe eller eftergive sagsomkostningerne under hensyn til den af tiltalte begåede kriminalitet eller tiltaltes personlige eller økonomiske forhold, jf. RB kap. 31, § 1, stk. 4. Endvidere vil det være hensigtsmæssigt at overveje at indføre en øvre grænse for forsvarerens salær, sådan som det er gjort i rhl.

¹⁷⁹ Bilag 7

¹⁸⁰ Svarende til 150.000-200.000 SEK, jf. rhl. § 23, stk. 2, nr. 5

8. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention

8.1 Tilblivelse, tiltrædelse og ikrafttræden

Baggrunden for konventionens udfærdigelse er overvejende et resultat af de erfaringer, verdenssamfundet havde gjort sig under 2. Verdenskrig, hvor krænkelse af menneskerettigheder havde fundet sted. Disse erfaringer førte til et fælles ønske om at sikre individets grundlæggende rettigheder og beskytte dets frihed.¹⁸¹ I 1948 vedtog FN's Generalforsamling således Verdenserklæringen om Menneskerettigheder. Erklæringen fastlagde nogle grundlæggende menneskeretlige principper, men var på dette tidspunkt ikke en bindende traktat.¹⁸²

I 1950 vedtog Europarådet, med inspiration fra FN's Verdenserklæring, EMRK, som Danmark ratificerede den 13. april 1953. Med ratificeringen blev Danmark folkeretligt forpligtet til at overholde konventionen. Det var dog først mange år efter ratificeringen, at konventionen for alvor fik betydning for dansk retspraksis. Dette skete ved, at Danmark ved lov nr. 285 af 29. april 1992 om Den Europæiske Menneskerettighedskonvention inkorporerede konventionen og otte tillægsprotokoller i dansk ret med ikrafttræden den 1. juli 1992.¹⁸³ Konventionen blev inkorporeret ved, at konventionens tekst blev gjort til dansk lov, og hermed blev konventionen tildelt lovsrang.¹⁸⁴ Inkorporeringen af EMRK i dansk ret var således også med til at understrege konventionens status og vigtighed overfor borgerne.

Det fremgår af EMRK's præambel, at hensigten med konventionen især er: *"at beskytte demokratiet og individuelle friheder og rettigheder samt at bidrage til skabelse af kollektiv håndhævelse af en europæisk mindstandard."*¹⁸⁵ Hermed supplerer EMRK på vigtige områder Grundlovens rettighedskatalog.¹⁸⁶

Det er Menneskerettighedsdomstolen¹⁸⁷ i Strasbourg, der har til opgave at fortolke rækkevidden af konventionens bestemmelser. EMD bruger en dynamisk fortolkningsstil,

¹⁸¹ Rytter, 2006: 23-24

¹⁸² Nielsen, 2007: 24

¹⁸³ Nielsen, 2007: 24

¹⁸⁴ Lorenzen m.fl., 2003: 19

¹⁸⁵ Lorenzen m.fl., 2003: 47

¹⁸⁶ Rytter, 2006: 34

¹⁸⁷ Herefter EMD

hvorefter bestemmelserne bliver fortolket i lyset af nutidens samfundsforhold.¹⁸⁸ EMD er dog ikke nogen appelinstans og har ikke nogen almindelig beføjelse til at efterprøve, om en national domstols afgørelse generelt er konventionsstridig.¹⁸⁹

I det følgende vil EMRK art. 6 blive gennemgået. Artiklen omfatter som udgangspunkt nogle centrale processuelle retsgarantier om retten til en retfærdig og offentlig rettergang.

8.2. EMRK art. 6

Retsbeskyttelsen i bestemmelsens stk. 1 består dels generelt af et krav om ”fair trial” og mere specifikt som ret til offentlighed og afgørelse af en sag indenfor rimelig tid. Stk. 1 gælder både for civile sager og straffesager.¹⁹⁰

8.2.1 EMRK art. 6, stk. 3

EMRK art. 6, stk. 3, vedrører alene strafferetsplejen og indeholder nogle centrale straffeprocessuelle retsgarantier.

EMRK art. 6, stk. 3, er et udslag af den almindelige straffeprocessuelle grundsætning om, at anklagemyndigheden og tiltalte skal stilles lige, også kaldet ”equality of arms”. Dette begreb er udledt af begrebet ”fair trial”, der som tidligere nævnt er omfattet af retsbeskyttelsen i stk. 1.¹⁹¹ EMD har ved flere lejligheder fastslået, at rettighederne ifølge konventionen skal fortolkes således, at de giver en praktisk og effektiv beskyttelse. Så når EMD udtaler, at konventionen: *”is intended to guarantee not rights that are theoretical or illusory but rights that are practical and effective,”*¹⁹² bliver det understreget, at medlemsstaterne har en positiv forpligtelse til at sikre konventionsrettighederne ift. national ret.¹⁹³

¹⁸⁸ Lorenzen m.fl., 2003: 25

¹⁸⁹ Lorenzen m.fl., 2003: 198

¹⁹⁰ Lorenzen m.fl., 2003: 198

¹⁹¹ Lorenzen m.fl., 2003: 199

¹⁹² Lorenzen m.fl., 2003: 201 og 212

¹⁹³ Lorenzen m.fl., 2003: 201 og 212

EMRK retter sig primært til medlemsstaterne, da det kun er disse, der kan være pligtsubjekt iht. konventionen, jf. EMRK art. 1. Dette betyder, at staten til enhver tid skal sikre, at konventionskomplekset ikke er til hinder for påtænkte beslutninger og foranstaltninger.¹⁹⁴

I EMD's praksis er bestemmelsen i stigende grad blevet anvendt således, at der ift. en konkret sag anvendes en helhedsbedømmelse, som kan indebære, at der ikke statueres krænkelse på trods af, at enkelte elementer i sagen isoleret set kan synes krænkende. Denne måde at anvende bestemmelsen på skaber i nogen grad en undtagelsesadgang overfor rettighedernes ellers absolutte formulering.¹⁹⁵

8.2.1.1 EMRK art. 6, stk. 3, litra c

Denne bestemmelse oplister tre rettigheder, hvorefter enhver, der er anklaget for en lovovertrædelse, mindst skal have ret til at forsvare sig personligt eller ved bistand af en forsvarer, som han selv har valgt, og, hvis han ikke har tilstrækkelige midler til at betale for juridisk bistand, at modtage den uden betaling, når dette kræves i retfærdighedens interesse, jf. EMRK art. 6, stk. 3, litra c.¹⁹⁶

Ift. hensynet til retfærdigheden tillægges der medlemsstaterne en vis skønsmargin. Medlemsstaternes skønsmargin betyder overordnet, at medlemsstaterne ved gennemførelsen af konventionsbestemmelserne har et vist råderum til at finde den løsning, der passer bedst ind i den enkelte medlemsstats retstraditioner, moralske opfattelser, og hvor et konkret skøn i øvrigt må anses for den bedste løsning.¹⁹⁷ Ifølge EMD's praksis lægges der iht. vurderingen af retfærdigheden vægt på: 1) sagens karakter, 2) betydningen af hvad der står på spil for den anklagede og 3) sagens kompleksitet i juridisk eller faktisk henseende.¹⁹⁸

Ud fra ordlyden af art. 6, stk. 3, litra c, kan det være svært at afgøre, om det er konventionsstridigt at pålægge tiltalte at erstatte forsvarerens salær i de tilfælde, hvor der har

¹⁹⁴ Lorenzen m.fl., 2003: 21

¹⁹⁵ Lorenzen m.fl., 2003: 200

¹⁹⁶ Lorenzen m.fl., 2003: 342

¹⁹⁷ Lorenzen m.fl., 2003: 22

¹⁹⁸ Lorenzen m.fl., 2003: 345

været pligt til forsvarerbeskikkelse.¹⁹⁹ Dette blev der taget stilling til i sagen Croissant v. Germany 25/09/1992,²⁰⁰ som vil blive gennemgået og analyseret i det følgende.

8.3 Analyse af sagen Croissant v. Germany

8.3.1 Sagens omstændigheder

Hr. Klaus Croissant var en tysk statsborger og advokat, der stod tiltalt for at have udøvet advokatvirksomhed for flere medlemmer af terrororganisationen ”The Red Army Faction”. Den nationale domstol havde som udgangspunkt beskikket ham to forsvarere, han selv havde valgt. Under sagen fik han yderligere en forsvarer beskikket på foranledning af anklagemyndigheden. Croissant protesterede både mod beskikkelsen af en tredje forsvarer og mod anklagemyndighedens valg af netop den forsvarer.²⁰¹ Den nationale domstol afslog at ændre afgørelsen, og appelinstansen stadfæstede denne afgørelse.²⁰² Croissant blev idømt 2 år og 6 måneders fængsel og udelukket fra at udøve advokatvirksomhed i 4 år samt pålagt at erstatte sagens omkostninger, herunder udgifterne til de tre forsvarere.²⁰³

Efter domsafsigelsen blev Croissant af retten opkrævet sagsomkostningerne. Croissant protesterede herimod og anførte, at de pålagte udgifter til forsvarernes salær var i strid med EMRK art. 6, stk. 3, litra c, da han ikke mente, at man kunne pålægges at erstatte salærerne, når der først var tildelt gratis advokatbistand.²⁰⁴ Dette blev afvist af den nationale domstol med henvisning til tysk praksis og juridisk litteratur.

Denne afgørelse appellerede Croissant, men appellen blev også afvist. Appelretten anførte som begrundelse, at beskikkelsen af den tredje forsvarer havde været presserende for at sikre ham et ordentligt forsvar, når sagens omfang, kompleksitet samt varigheden af retssagen blev taget i betragtning. Appelretten tilføjede i øvrigt, at tiltaltes økonomiske formåen ikke havde indflydelse på rettens beslutning om beskikkelse af forsvarer, og at spørgsmålet om, hvorvidt tiltalte var i stand til at betale først opstod efter domsafsigelsen.²⁰⁵

¹⁹⁹ Lorenzen m.fl., 2003: 347

²⁰⁰ Application no. 13611/88

²⁰¹ Præmis (herefter pr.) 6-9

²⁰² Pr. 9-10

²⁰³ Pr. 12

²⁰⁴ Pr. 14

²⁰⁵ Pr. 15

Tredjeinstansen afviste ligeledes Croissants appel og anførte, at det ikke kunne udledes af art. 6, stk. 3, litra c, at advokatbistand definitivt skulle være gratis, samt at domfældtes pligt til at erstatte sagens omkostninger er udledt af det faktum, at vedkommende selv er skyld i sagens verseren.²⁰⁶ Croissant havde flere gange uden succes ansøgt om at få gælden eftergivet. Fjerde gang Croissant ansøgte herom, valgte retspræsidenten for appelinstansen at udskyde afgørelsen, for så vidt angik forsvarersalærerne, indtil EMD havde truffet afgørelse i sagen.²⁰⁷

8.3.2 EMD's behandling og afgørelse af sagen

Vedr. kravet om betaling af sagens omkostninger fastslog EMD i pr. 33, at modsat tolkebistanden efter art. 6, stk. 3, litra e, er retten til vederlagsfri advokatbistand ikke absolut, og en sådan bistand skal kun gives, såfremt tiltalte ikke har tilstrækkelige midler til at betale. Med henvisning til pr. 15 understreger EMD, at tiltaltes økonomiske formåen på tidspunktet for retssagen er uden betydning i den konkrete sag, da betaling af sagsomkostninger først opkræves/inddrives efter domsafsigelsen.²⁰⁸

Herefter foretog EMD en vurdering af, om de tyske regler om at pålægge domfældte at skulle erstatte det offentlige sagens omkostninger krænkede EMRK art. 6. EMD udtalte, at et system som det tyske ikke ville være foreneligt med EMRK art. 6, såfremt der opstod risiko for, at kravet om erstatning af det offentliges udgifter til sagens behandling: "*adversely affected the fairness of the proceedings.*"²⁰⁹ På baggrund heraf pointerer EMD, at beskikkelsen af de tre forsvarere i Croissants sag, som anført af de tyske domstole, skete af hensyn til sagens retlige og faktiske kompleksitet samt hensynet til retfærdigheden. I henhold hertil anførte EMD yderligere, at de tyske domstole var berettiget til at beskikke forsvarerne, og at det opkrævede beløb for forsvarernes salær ikke var overdrevne. Derfor anså EMD beskikkelsen af forsvarerne som forenelig med art. 6.²¹⁰

²⁰⁶ Pr. 16

²⁰⁷ Pr. 19

²⁰⁸ Pr. 34-35

²⁰⁹ Pr. 36

²¹⁰ Pr. 36

På tidspunktet for domsafsigelsen var de tyske regler om sagsomkostninger for så vidt enslydende med de danske regler. De tyske regler adskilte sig dog fra de danske på den måde, at der i Tyskland var en eftergivelsesordning,²¹¹ hvilket der ikke var i Danmark.

Vedr. kravet om betaling af sagens omkostninger konkluderede EMD, at det ikke strider med EMRK art. 6 og art. 6, stk. 3, litra c, at staten pålægger domfældte at erstatte sagens omkostninger, herunder de beskikkede forsvareres salær. Derudover anførte EMD, at retten til fri advokatbistand ikke er absolut, men er betinget af, at domfældte ikke har tilstrækkelige midler til at betale. EMD lagde vægt på, at der i det tyske regelsæt var hjemmel til hel eller delvis eftergivelse af kravet, og at der ikke var grund til at betvivle, at de relevante regler og praksis om eftergivelse ville blive anvendt, såfremt domfældte kunne bevise, at han ikke havde midler til at betale hele beløbet. EMD anførte i øvrigt, at det ikke var en krænkelse af konventionen, at domfældte, forinden der træffes afgørelse om eftergivelse, pålægges at sandsynliggøre, at vedkommende er ude af stand til at betale.²¹²

Der var 9 dommere i sagen, hvoraf én dissenterede. Den dissentierende dommer mente, at det stred med EMRK art. 6, stk. 3, litra c, at pålægge Croissant at betale for den tredje forsvarer, som han ikke selv havde valgt.

Spørgsmålet er herefter, om rpl. § 1008, stk. 1, om at domfældte skal erstatte det offentlige de nødvendige omkostninger, som er medgået til sagens behandling, er i strid med EMRK art. 6, stk. 3, litra c, og om Danmark er forpligtet til at rette sig efter denne dom?

Efter EMRK art. 46, stk. 1, er medlemsstaterne forpligtet til at rette sig efter EMD's afgørelser i de sager, de er part i. Det kan heraf modsætningsvist udledes, at bestemmelsen ikke tillægger EMD's afgørelser bindende virkning ift. de medlemsstater, der ikke har været part i sagen.²¹³ Dette tyder på, at Danmark som udgangspunkt ikke er forpligtet til at rette sig efter dommen, idet Danmark ikke var part i sagen.

²¹¹ Pr. 21

²¹² Pr. 37-38

²¹³ Lorenzen m.fl., 2003: 22

Det må dog på baggrund af inkorporeringen af konventionen i dansk ret formentlig antages, at lovgiver, de danske domstole og andre retshåndhævende organer generelt lægger EMD's praksis til grund for deres retsanvendelse, således at de ikke træffer afgørelser, der må anses som stridende mod konventionen, da de ellers må forvente efterfølgende at blive dømt, såfremt de indklages for EMD.²¹⁴ I den juridiske litteratur er det omtvistet, om medlemsstaterne er forpligtet til at rette sig efter afgørelser, de ikke selv er part i. Antagelsen må på trods af tvivlstilfælde dog anses for at stemme overens med den dynamiske fortolkningsstil. Inkorporeringen betyder også, at alle parter bør udvise øget opmærksomhed om mulige konventionsproblemer under den nationale sagsbehandling.²¹⁵

Under henvisning til *Croissant v. Germany* vil det derfor med rimelighed kunne antages, at de lande, herunder Danmark, som pålægger borgerne at erstatte det offentlige sagsomkostningerne i straffesager, ikke krænker EMRK art. 6, såfremt der blot i den nationale lovgivning og/eller praksis er mulighed for at få gælden eftergivet pga. manglende betalingsevne. Samtidig fastslår EMD, at art. 6, stk. 3, litra c, ikke indeholder en absolut ret til at modtage vederlagsfri advokatbistand.

Indtil den nye inddrivelseslov²¹⁶ trådte i kraft i januar 2009, var der i dansk ret ikke mulighed for eftergivelse af sagsomkostninger i straffesager. Dette tyder på, at den nye inddrivelseslov var påkrævet for at sikre, at de danske regler om sagsomkostninger ikke stred imod EMRK art. 6, hvilket indtil 2009 ellers må formodes at have været tilfældet, jf. *Croissant v. Germany* og princippet om statens positive forpligtelser. I det følgende vil nogle sager blive gennemgået, hvor klage ved EMD blev indgivet mod Danmark.

8.3.3 Sager mod Danmark

I *Mortensen v. Denmark* 15/05/1996 og *P.W. v. Denmark* 15/06/2000 (dec) havde begge domfældte klaget over den behandling, de havde fået ved de danske domstole. I et af klagepunkterne blev der nedlagt påstand om, at den danske ordning med at pålægge domfældte at erstatte de nødvendige udgifter, som er medgået til sagens behandling, herunder salæret til den beskikkede forsvarer, var i strid med EMRK art. 6.

²¹⁴ Lorenzen m.fl., 2003: 22

²¹⁵ Lorenzen m.fl., 2003: 19

²¹⁶ Lov nr. 1333 af 19. december 2008 om inddrivelse af gæld til det offentlige; herefter inddrl.

Vedr. spørgsmålet om sagsomkostninger indledte Kommissionen²¹⁷ behandlingen af sagen med en påmindelse om, at det ikke er uforeneligt med EMRK art. 6 at have en ordning, hvorefter domfældte er forpligtet til at betale sagens omkostninger, så længe ordningen ikke modvirker processens rimelighed. Kommissionen henviste i denne forbindelse til afgørelsen i *Croissant v. Germany* pr. 33-38.

Herefter tages der stilling til, om spørgsmålet om sagsomkostninger i de konkrete tilfælde havde påvirket sagen. I begge sager konkluderede Kommissionen, at omkostningsspørgsmålet ikke havde haft nogen indflydelse på processen, idet de to domfældte havde fået: *"a proper defence irrespective of whether he had sufficient means during the trial."*²¹⁸

Tilbage var spørgsmålet om, hvorvidt det er foreneligt med artikel 6, stk. 3, litra c, at søge omkostningerne erstattet hos den domfældte, efter at denne under tvangsfuldbyrdelsen har godtgjort ikke at have tilstrækkelige midler til at betale. I denne sammenhæng henviste Kommissionen igen til *Croissant v. Germany* pr. 35, og pr. 37, hvoraf det fremgår, at det påhviler den person, der påberåber sig at være ude af stand til at betale, at godtgøre, at dette er tilfældet. I de konkrete sager afviste Kommissionen klagerne om sagsomkostninger med begrundelsen, at nok var domfældte blevet pålagt at betale sagsomkostningerne men: *"It does not appear, however, that the claim has been enforced. Furthermore, although the applicant appears to be unemployed, he has not submitted any evidence which could lead to the conclusion that he is unable to pay his debts."*²¹⁹ Under henvisning til at beløbene ikke var søgt inddrevet, og at det i øvrigt ikke var godtgjort, at de pågældende var ude af stand til at betale, kunne Kommissionen hermed konstatere, at der ikke var sket nogen krænkelse af EMRK art. 6, stk. 3, litra c.

Såfremt domfældte under inddrivelsesproceduren kan godtgøre, at vedkommende ikke er i stand til at betale sagsomkostningerne, er spørgsmålet, om statens fortsatte opkrævning vil være i overensstemmelse med art. 6, stk. 3, litra c. Den manglende stillingtagen fra EMD's side til dette spørgsmål må søges begrundet i, at en sådan faktisk situation endnu ikke har været forelagt EMD til afgørelse. En sådan sag må afventes, før retstilstanden kan afklares.

²¹⁷ De Forenede Nationers Menneskerettighedskommission

²¹⁸ *Mortensen v. Denmark* 15/05/1996

²¹⁹ *Mortensen v. Denmark* 15/05/1996

9. Opkrævning og inddrivelse

For at få en fornemmelse af hvordan opkrævnings- og inddrivelsesproceduren foregår, skal reglerne kort gennemgås.

9.1 Opkrævning

Ifølge rpl. § 997, stk. 1, er det politidirektøren, der sørger for, at straffedomme fuldbyrdes, både mht. den ved dommen udmålte straf samt mht. dommens øvrige bestemmelser. Dvs. at det er politiet, der bl.a. skal sørge for at *opkræve* de skyldige sagsomkostninger. Før 1. november 2005 var det også politiet, der stod for at *inddrive* de skyldige sagsomkostninger,²²⁰ men nu er det restanceinddrivelsesmyndigheden,²²¹ jf. rpl. § 997, stk. 1, 3. pkt., og lov nr. 429 af 6. juni 2006 om opkrævning og inddrivelse af visse fordringer § 5, stk. 2. RIM er told- og skatteforvaltningen, jf. § 2 i bkg. nr. 1365 af 19. december 2008 om inddrivelse af gæld til det offentlige.²²²

Ved opkrævning forstås udsendelse af opkrævninger og regninger m.v., kontrol af om der sker betaling inden for den fastsatte betalingsfrist og eventuel efterfølgende udsendelse af rykkere, jf. punkt 2 i vejledning nr. 49 af 21. juni 2006 om opkrævning af visse bøder, konfiskationsbeløb og sagsomkostninger og om afgørelse om udståelse af forvandlingsstraf for bøde.²²³ Ved inddrivelse forstås anvendelse af lovgivningens tvangsinddrivelsesmidler som f.eks. lønindeholdelse og frivillige betalingsordninger m.v., jf. bødevejl. punkt 5.

Så snart en afgørelse om sagsomkostninger kan fuldbyrdes, skal politiet opkræve sagsomkostningerne, jf. § 3, stk. 1, i bkg. nr. 1022 af 17. oktober 2005 om opkrævning af visse bøder, konfiskationsbeløb og sagsomkostninger m.v. samt afgørelse om udståelse af forvandlingsstraf for bøde.²²⁴ En dom kan først fuldbyrdes, når ankefristen er udløbet, eller når der er meddelt ankeafkald, jf. rpl. § 999, stk. 1. Ankefristen er normalt på 14 dage, jf. rpl. §§ 904, stk. 1, og 932, stk. 2. Opkrævningen sker i praksis ved, at politiet skriftligt opfordrer skyldneren til inden 20 dage at indbetale det skyldige beløb, jf. bødebkg. § 3, stk. 3, 1. pkt.

²²⁰ Justitsministerens besvarelse af spørgsmål nr. 4 af 14. april 2008

²²¹ Herefter RIM

²²² Herefter inddr.bkg.

²²³ Herefter bødevejl.

²²⁴ Herefter bødebkg.

På skyldnerens opfordring kan politiet efter kulance²²⁵ give kortvarig henstand med betalingen af sagsomkostninger, eller give tilladelse til at beløbet betales i afdrag ved en vis kortere betalingsordning, jf. bødebk. § 4, stk. 1, 1. pkt.. jf. dog stk. 2. Henstandsperioden eller betalingsordningsperioden kan maksimum være 6 måneder, regnet fra udløbet af betalingsfristen fastsat i medfør af bødebk. § 3, stk. 3, jf. bødebk. § 4, stk. 1, 2. pkt. Der er ikke mulighed for administrativt at klage over politiets afgørelser om henstand eller afdragsvis betaling, jf. bødebk. § 4, stk. 3, jf. strffbl. § 90, stk. 4.

Politiet oversender sagen til RIM mhp. inddrivelse, hvis skyldneren ikke betaler det samlede beløb inden den fastsatte betalingsfrist, jf. bødebk. § 5, stk. 1, jf. § 3, stk. 3, og § 4, stk. 1, eller misligholder afdragsordningen efter bødebk. § 4, stk. 1, jf. bødebk. § 5, stk. 2.

9.2 Inddrivelse

Når sagen er oversendt til RIM, påbegyndes inddrivelsen. Sagsomkostninger inddrives, hvis de ikke indbetales af skyldneren, medmindre RIM skønner, at inddrivelse ikke er mulig eller væsentligt vil forringe skyldnerens levevilkår, jf. inddr.bkg. § 30, jf. strffbl. § 91, stk. 1. RIM kan tillade henstand eller afdragsvis betaling af idømte og vedtagne sagsomkostninger efter reglerne i inddr.bkg. kap. 3 og 4, jf. § 31, stk. 1, i inddr.bkg., jf. strffbl. § 91, stk. 2. Såfremt skyldneren undlader at indbetale blot et enkelt afdrag, er hele det resterende beløb straks forfalden til betaling, jf. inddr.bkg. § 32, stk. 3.

9.2.1 Udpantning og lønindeholdelse

I inddrl. er der hjemmel til, med tillæg af renter, gebyrer og andre omkostninger, at inddrive bl.a. sagsomkostninger ved hjælp af udpantning og lønindeholdelse, jf. inddrl. §§ 10, stk. 1, og 11, jf. bilag 1, nr. 29 til inddrl.

Ved udpantning forstås, at det ikke er en forudsætning for at foretage udlæg, at myndigheden har opnået dom for sit krav, jf. note 54 til inddrl.

Ved lønindeholdelse forstås, at RIM træffer afgørelse om, at der i skyldnerens beregnede eller godskrevne A-indkomst tilbageholdes, hvad der er nødvendigt til at betale gælden med

²²⁵ Dvs. uden nærmere vurdering af skyldnerens betalingsevne eller anden ressourcekrævende sagsbehandling, jf. bødevejl. punkt 3

påløbne renter, gebyrer, tillæg og øvrige omkostninger, jf. inddrl. § 10, stk. 2, 1. pkt. Når der træffes afgørelse om lønindeholdelse, skal skyldneren overlades, hvad der er nødvendigt til sit eget og sin families underhold, jf. inddrl. § 10, stk. 3, 4. pkt. Lønindeholdelse kan ikke foretages i visse A-indkomster som f.eks. kontanthjælp og starthjælp efter § 25 i lov om aktiv socialpolitik jf. inddr.bkg. § 12, stk. 1, nr. 1.

9.3 Kan det betale sig at opkræve/inddrive sagsomkostninger?

Reglerne om sagsomkostninger kan på mange punkter siges at være kontraproduktive, bl.a. fordi de ressourcer som samfundet bruger på at opkræve/inddrive sagsomkostningerne formentlig ikke svarer overens med, hvad der egentlig opkræves/inddrives. Rigspolitiet oplyser ifm. besvarelse af spørgsmål nr. 4 vedr. forslag til folketingsbeslutning om mulighed for eftergivelse af sagsomkostninger i straffesager (B 57), som Folketingets Retsudvalg har stillet til Justitsministeren den 14. april 2008, at: *"inddrivelsesprocenten i en periode over 10 år frem til 2005, hvor SKAT overtog inddrivelsen, var nogenlunde ensartet, idet der blev indbetalt mellem 33 og 36 % af opkrævede beløb."* Derefter oplyste SKAT, ifm. at de har overtaget inddrivelsen af bl.a. sagsomkostninger, at inddrivelsesprocenten for 2007 lå på 24 %, men at der skal tages forbehold for, at: *"Inddrivelsesprocenten kan være påvirket af, at der i 2007 fortsat foregik oversendelse af ældre sager fra politiet."*²²⁶ Det har dog ikke været muligt at udrede, hvor omfattende ressourcer der egentlig bruges til at opkræve og inddrive gæld hidrørende fra sagsomkostninger.

²²⁶ Bilag til Justitsministerens besvarelse af spørgsmål nr. 4 af 14. april 2008

10. Gældssanering og eftergivelse af gæld

For mange domfældte kan gældssanering eller eftergivelse af gæld føles som den eneste vej ud af gælden hidrørende fra sagsomkostninger, da de ofte ikke har mulighed for at betale gælden af indenfor en overskuelig årrække. Kandidat i sociologi og Ph.d.-stipendiat ved Syddansk Universitet Annette Olesen har ifm. sit speciale fra 2009 på sociologistudiet interviewet 21 indsatte og skriver i specialet, at alle de interviewede indsatte omtalte gældssanering som løsningen på deres økonomiske problemer.²²⁷ Også én af vores interviewpersoner fortalte, at han forgæves havde søgt om gældssanering.²²⁸ Det er derfor relevant at undersøge, hvad de gældende regler er for gældssanering, og om reglerne evt. skal ændres.

10.1 Gældssanering

De almindelige regler om gældssanering findes i kapitel 25-28 i konkursloven.²²⁹ De vigtigste af disse regler vil blive gennemgået kort nedenfor.

Fysiske personer, men ikke juridiske personer, kan under visse betingelser opnå gældssanering, jf. kl. § 197, stk. 6. En kendelse om gældssanering kan enten gå ud på, at personens gæld bortfalder helt, eller at gælden nedsættes, jf. kl. § 198, 1. pkt. Ved nedsættelse af gælden kan der træffes bestemmelse om henstand med og afdragsvis betaling af restgælden, jf. kl. § 198, 2. pkt. Gældssanering omfatter al gæld og ikke kun en del af gælden.²³⁰

For at opnå gældssanering skal skyldneren²³¹ godtgøre, at vedkommende ikke er i stand til at opfylde sine gældsforpligtelser, og heller ikke inden for de nærmeste år har nogen udsigt til at kunne opfylde sine gældsforpligtelser. Derudover skal det også kunne antages, at gældssanering vil føre til en varig forbedring af skyldnerens økonomiske forhold, jf. kl. § 197, stk. 1.

²²⁷ Olesen, 2009: 94-95

²²⁸ Bilag 4: 4, 9

²²⁹ Herefter kl.

²³⁰ Larsen, 2009: 32

²³¹ Den der søger om gældssanering

Der stilles endvidere bl.a. krav til, hvordan gælden er opstået. Gælden må ikke være opstået på en måde, hvor det kan bebrejdes skyldneren. Gældens alder og størrelse spiller også ind. Der stilles ikke særlige krav om, at gælden skal have en vis alder, men det taler dog for gældssanering, at gælden er mange år gammel og ikke kan afdrages, selvom skyldneren har gjort forsøg herpå. Gælden skal være så stor, at skyldneren ikke har mulighed for at afdrage på den på normal vis. I retspraksis er dette krav normalt opfyldt, hvis gælden ikke kan tilbagebetales indenfor ca. 5 år. Der er også krav om, at skyldneren har afdraget på gælden, hvis det har været muligt. Skyldneren og husstanden skal derudover have stabile forhold omkring bolig-, ansættelses- og samlivsforhold. Kontanthjælpsmodtagere opfylder f.eks. ikke kravet om stabile forhold, medmindre vedkommende har modtaget kontanthjælp i mange år og aldrig vil kunne komme i arbejde. Som udgangspunkt må skyldneren heller ikke eje aktiver. Hvis skyldneren ejer aktiver, skal de sælges, før gældssaneringssagen går i gang.²³²

I kl. § 197, stk. 2, er opregnet de tilfælde, hvor kendelse om gældssanering i almindelighed *ikke* kan afsiges. Det tilfælde, der er af relevans ift. gæld hidrørende fra sagsomkostninger, er kl. § 197, stk. 2, nr. 3, hvorefter en ikke uvæsentlig gæld, der er pådraget ved strafbare eller erstatningspådragende forhold, i almindelighed ikke kan saneres. Når skifteretten skal træffe afgørelse efter kl. § 197, stk. 2, skal der lægges vægt på gældens alder, jf. kl. § 197, stk. 3. Opregningen i kl. § 197, stk. 2, er ikke udtømmende, og det fremgår af bestemmelsens stk. 4, at retten, uanset stk. 2, kan nægte gældssanering, hvis der foreligger andre omstændigheder, som taler afgørende herimod.

10.1.1 Gæld pådraget ved strafbare forhold

Som udgangspunkt har tidligere domfældte samme mulighed for at opnå gældssanering, som de der ikke tidligere er dømt for et strafbart forhold. Dog er det sådan, at hvis en ikke uvæsentlig gæld er pådraget ved strafbare forhold, kan der i almindelighed ikke opnås gældssanering, jf. kl. § 197, stk. 2, nr. 3. Dette gælder også, hvor *størstedelen* af gælden er pådraget ved strafbare forhold. Begrebet gæld i bestemmelsen omfatter også sagsomkostninger m.v. forbundet med en straffesag. Om gældssanering skal nægtes afhænger dog af det strafbare forholds grovhed, samt hvor længe siden det er, at det strafbare forhold

²³² Larsen, 2009: 19-27

blev begået.²³³ Retten lægger også i et vist omfang vægt på resocialiseringshensyn, især hvor skyldneren ikke længere begår kriminalitet, har forsøgt at afdrage på gælden og har gode personlige forhold.²³⁴ Hensynet til resocialisering kan medføre, at der efter en konkret vurdering slækkes på kravene til gældens alder.²³⁵

I sagen U 2001.221 V havde skyldneren en samlet gæld på 2.280.288 kr. hvoraf knap 360.000 kr. var et erstatningskrav, der stammede fra kriminalitet begået i 1993. Landsretten udtalte, at omstændighederne ved den del af gælden, der stammede fra strafbare forhold, stadig talte imod gældssanering. Under hensyn til gældens hidtidige afvikling sammenholdt med oplysningerne om skyldnerens nuværende personlige og sociale forhold sammenholdt med resocialiseringshensyn, tiltrådte landsretten dog, at skifteretten havde afsagt gældssaneringskendelse.²³⁶

Gæld, der er pådraget ved strafbare forhold, skal normalt være noget ældre end anden gæld, da det kan virke stødende på befolkningens retsfølelse, at en domfældt, kort tid efter det strafbare forhold er begået, opnår gældssanering.²³⁷ Der må foretages en konkret vurdering i hver enkelt sag. Jo grovere forholdet har været, jo længere tid skal der være gået, før gældssanering kan opnås.²³⁸

I praksis skal der typisk være gået ca. 7-10 år, før der kan opnås gældssanering for gæld omfattet af Kl. § 197, stk. 2, nr. 3. I en dom fra 1998 fra Vestre Landsret, V 2653/98, havde en 50-årig mandlig pensionist ansøgt om at få en gæld på ca. 600.000 kr. saneret. Han var i juni 1997 blevet dømt for tyveri og bedrageri for omkring 12.000 kr., hvorefter han havde fået en betinget dom med udsat straffastsættelse. Gældssanering blev nægtet, da der var tale om berigelseskriminalitet, som var begået i december 1996, kun 2 år forud for afsigelsen af dommen, og da han hverken helt eller delvist havde nedbragt gælden.²³⁹ Hvis skyldneren har gode personlige forhold, har gjort hvad der er muligt for at afdrage på gælden og i øvrigt

²³³ Hindborg, 2006: 147

²³⁴ Larsen, 2009: 32

²³⁵ Hindborg, 2006: 185

²³⁶ Hindborg, 2006: 157

²³⁷ Hindborg, 2006: 147

²³⁸ Hindborg, 2006: 147

²³⁹ Hindborg, 2006: 149

opfylder betingelserne for gældssanering, er der dog i visse tilfælde givet gældssanering, selvom der ikke er forløbet ca. 7-10 år.²⁴⁰

I en Vestre Landsrets dom fra 2006, V 354/06, var skyldneren i 2001 blevet idømt 5 års fængsel for selskabstømning og havde en gæld på 9.250.000 kr. En betydelig del af gælden var opstået ifm. strafbare forhold. Landsretten udtalte, at det var ligegyldigt, at gælden stammede fra strafbare forhold, der var begået tilbage i 1992, da gældens karakter og omfang samt alvoren af de strafbare forhold vejede tungere. Der var derfor ikke grundlag for at indlede gældssaneringssag.²⁴¹ Denne dom viser, at der er tale om en konkret vurdering i hver enkelt sag, og at man ikke automatisk kan opnå gældssanering, blot fordi gælden er ca. 7-10 år gammel eller ældre.

Formuleringen ”ikke uvæsentlig” i kl. § 197, stk. 2, nr. 3, er ikke nærmere defineret i bestemmelsen. Gælden kan både i sig selv og ift. skyldnerens samlede gæld være ikke uvæsentlig. Mindre bøde- eller erstatningskrav vil normalt ikke anses for ikke uvæsentligt og vil ikke hindre gældssanering, såfremt de øvrige betingelser er opfyldt. Der må dog i hver enkelt sag foretages en konkret vurdering.²⁴²

I en sag fra Østre Landsret, Ø 842/91, 5. afdeling, var ca. 39 % af gælden pådraget ved strafbart forhold. Dette ansås for at være en ikke uvæsentlig del af gælden, og gældssanering blev nægtet. I en anden sag var ca. 4 % af gælden pådraget ved strafbart forhold, og dette anså Vestre Landsret for at udgøre en mindre del af den samlede gæld, dvs. ikke en ikke uvæsentlig del af gælden. Under hensyn til dette, og at gælden primært bestod af skyldige forsvarersalærer, mente landsretten ikke, at der ikke var rimelig udsigt til, at der kunne afsiges kendelse om gældssanering. Landsretten ændrede derfor skifterettens kendelse, og sagen blev hjemvist til fornyet behandling, jf. V 746/05.²⁴³

²⁴⁰ Larsen, 2009: 32

²⁴¹ Hindborg, 2006: 152

²⁴² Hindborg, 2006: 147

²⁴³ Hindborg, 2006: 159-160

10.1.2 Diskussion af reglerne om gældssanering

Sådan som de nuværende regler er indrettet, er det meget svært at få gældssanering mht. gæld, der er pådraget ved strafbare forhold, men det er ikke helt udelukket, hvilket også fremgår af retspraksis. Der skal dog typisk gå 7-10 år fra gældens opståen til gældssanering kan gives, og det er længe at have en økonomi, der ikke hænger sammen. Spørgsmålet er herefter, om de nuværende regler er hensigtsmæssige eller ej, og om de eventuelt skal lempes, så det bliver lettere at få gældssanering for gæld, der er pådraget ved strafbare forhold.

Det kan virke stødende på befolkningens retsfølelse, at myndighederne anvender mange ressourcer på at efterforske og retsforfølge lovovertrædelser, hvis lovovertræderne kort tid efter domsafsigelsen og uden større besvær kan opnå gældssanering og dermed undgå at erstatte det offentlige sags omkostninger. Lovovertræderen har selv sat systemet i gang ved at begå et strafbart forhold og må som konsekvens heraf erstatte det offentlige udgifter, også selvom det kan være svært i flere år at have en anspændt økonomi, fordi der skal betales af på gælden.

På den anden side vælger det offentlige selv at retsforfølge lovovertrædelser, og dermed bør det anses for rimeligt, at det offentlige selv afholder omkostningerne ifm. straffesagen. Når en person bliver idømt en straf i form af bøde, fængsel eller en anden strafferetlig sanktion, så kan det virke urimeligt, at pågældende derudover skal trækkes med en stor gæld hidrørende fra sagsomkostninger. At domfældte står med en gæld på flere hundrede tusinde kroner i sagsomkostninger udover selve straffen, må være uoverskueligt for de fleste. Selv for folk der har en god indkomst, kan det virke uoverkommeligt.

Domfældte har ofte svært ved at finde job pga. den plettede straffeattest, eller måske fordi de har været ude af arbejdsmarkedet i mange år.²⁴⁴ Derfor modtager de ofte kontanthjælp eller anden offentlig forsørgelse,²⁴⁵ hvor der sjældent er plads til at afdrage særlig meget på gælden. Selv hvis de finder et job, vil Skat formentlig foretage lønindeholdelse, så de ender med det samme rådighedsbeløb, som da de modtog kontanthjælp. Dette kan føles meget demotiverende, når man prøver at få sit liv op at stå igen. Det er bestemt heller ikke i

²⁴⁴ Fængselsindsattes ringe tilknytning til arbejdsmarkedet og generelt ringe økonomiske situation er dokumenteret i en nyere undersøgelse foretaget af Rockwool Fondens Forskningsenhed, jf. Tranæs og Geerdsen, 2008: 120-121, 134

²⁴⁵ Tranæs og Geerdsen, 2008: 116-117, 125

samfundets interesse, hvis domfældte føler, de skal begå økonomisk kriminalitet for at kunne afdrage på gælden.

Hensynet til resocialisering taler derfor for at lempe gældssaneringsreglerne, så der bliver større mulighed for at opnå gældssanering for så vidt angår den gæld, der stammer fra sagsomkostninger. Det vil derfor være hensigtsmæssigt, at gæld hidrørende fra sagsomkostninger bliver omfattet af den almindelige hovedregel i kl. § 197, stk. 1, i stedet for som nu, hvor den er omfattet af kl. § 197, stk. 2, nr. 3.

10.2 Eftergivelse af gæld

Skylder man kun penge til det offentlige, og ikke også til private kreditorer, er det i nogle tilfælde muligt at få eftergivet sin gæld til det offentlige helt eller delvist efter inddrl. §§ 13-15.

10.2.1 Tidligere regler for eftergivelse af gæld

I 2005 blev reglerne om eftergivelse i den tidligere opkrævningslovs § 15²⁴⁶ præciseret sådan, at bestemmelserne om eftergivelse svarede til kl. regler om gældssanering, jf. lov nr. 431 af 6. juni 2005 om ændring af forskellige love. Opkrævningslovens § 15 gav dog alene mulighed for eftergivelse af gæld til det offentlige. Det var dog ikke muligt at få eftergivet gæld hidrørende fra sagsomkostninger.²⁴⁷

Udover de regler i opkrævningsloven, der svarede til gældssaneringsreglerne, gav opkrævningslovens § 15, stk. 6, og kildeskattelovens § 73 D mulighed for at eftergive gæld, når forholdene i ganske særlig grad talte for det. Disse regler blev administreret meget restriktivt og blev primært anvendt i tilfælde, hvor der forelå myndighedsfejl, force majeure eller force majeure lignende situationer.²⁴⁸

10.2.2 Gældende regler for eftergivelse af gæld

Den 1. januar 2009 trådte den nye inddrivelseslov i kraft, jf. inddrl. § 19, stk. 1. Formålet med loven var at samle inddrivelsesreglerne i én lov samt at gennemføre en yderligere

²⁴⁶ Bkg. nr. 289 af 28. april 2003 af lov om opkrævning af skatter og afgifter, som nu er ophævet

²⁴⁷ Bemærkninger til L 20 2008-09, punkt 3.6.1.1

²⁴⁸ Bemærkninger til L 20 2008-09, punkt 3.6.1.1

harmonisering af inddrivelsesreglerne.²⁴⁹ De nuværende betingelser for eftergivelse i inddrl. er i store træk de samme som efter præciseringen i 2005, og betingelserne er dermed stadig for så vidt de samme, som kl. betingelser for at opnå gældssanering.

Med inddrl. blev reglerne udvidet til at omfatte al gæld til det offentlige, der inddrives eller vil kunne inddrives af RIM. Udvidelsen betyder, at der kan ske eftergivelse af gæld vedr. sagsomkostninger i straffesager samt andre fordringstyper, der ikke var omfattet af de tidligere eftergivelsesregler.²⁵⁰ Til trods for denne udvidelse sikrer de generelle regler dog: *”at eftergivelse i almindelighed ikke kan finde sted, hvis en ikke uvæsentlig gæld er pådraget ved strafbare eller erstatningspådragende forhold.”*²⁵¹

Primært fysiske personer, men også i visse tilfælde juridiske personer, kan under visse betingelser opnå eftergivelse, jf. inddrl. § 13, stk. 5 og 6. Eftergivelse kan enten gå ud på, at personens gæld bortfalder helt, eller at gælden nedsættes, jf. inddrl. § 14, stk. 1, 1. pkt. Ifm. nedsættelse af gælden kan der træffes bestemmelse om henstand med og afdragsvis betaling af den del af gælden, der ikke er eftergivet, jf. inddrl. § 14, stk. 1, 2. pkt. I henstands- og afdragsperioden sker der ingen forrentning af gælden, jf. inddrl. § 14, stk. 1, 3. pkt.

For at opnå eftergivelse skal skyldneren godtgøre, at vedkommende ikke er i stand til at opfylde sine gældsforpligtelser, og heller ikke inden for de nærmeste år har nogen udsigt til at kunne opfylde sine gældsforpligtelser. Det skal også kunne antages, at eftergivelsen vil føre til en varig forbedring af skyldnerens økonomiske forhold, jf. inddrl. § 13, stk. 1.

Ligesom ved gældssanering er det som udgangspunkt et krav, at skyldnerens forhold er stabile. Dette udgangspunkt kan dog fraviges, idet det offentlige skal foretage et konkret skøn over skyldnerens særlige forhold, jf. inddrl. § 13, stk. 6. Efter reglerne om gældssanering er fravigelse af udgangspunktet ikke muligt. Eftergivelse er derfor ikke udelukket, selvom skyldneren er arbejdsløs eller på kontanthjælp.²⁵²

²⁴⁹ Bemærkninger til L 20 2008-09, punkt 1

²⁵⁰ Bemærkninger til L 20 2008-09, punkt 3.6.2.1

²⁵¹ Bemærkninger til L 20 2008-09, punkt 3.6.2.1

²⁵² Larsen, 2009: 131

10.2.2.1 Gæld pådraget ved strafbare forhold

I inddrl. § 13, stk. 2, er opregnet de tilfælde, hvor eftergivelse i almindelighed *ikke* kan finde sted. Disse tilfælde er de samme som opregnet i kl. § 197, stk. 2. Det mest relevante tilfælde er, at eftergivelse i almindelighed ikke kan finde sted, såfremt en ikke uvæsentlig gæld er pådraget ved strafbare eller erstatningspådragende forhold, jf. inddrl. § 13, stk. 2, nr. 3. Gæld pådraget ved strafbare forhold, omfatter også sagsomkostninger forbundet med en straffesag.²⁵³ Opregningen i inddrl. § 13, stk. 2, er ikke udtømmende, og det fremgår af bestemmelsens stk. 4, at eftergivelse, uanset stk. 2, kan nægtes, hvis der foreligger andre omstændigheder, som taler afgørende imod hel eller delvis eftergivelse. Såfremt skyldneren har anden betydelig gæld, kan eftergivelse også nægtes, jf. inddrl. § 13, stk. 3, 2. pkt.

§ 13, stk. 2, nr. 3, udelukker dog ikke fuldstændig skyldneren fra at få eftergivelse, men såfremt gælden er omfattet af bestemmelsen, vil præventionshensyn og hensynet til retsfølelsen som regel føre til, at skyldneren får afslag på eftergivelse. Eftergivelse kan dog gives, selvom en væsentlig del af gælden stammer fra strafbare forhold. Ved vurderingen efter inddrl. § 13, stk. 2, nr. 3, skal der bl.a. lægges vægt på det strafbare forholds grovhed og hensynet til skyldneren.²⁵⁴ Derudover skal der lægges vægt på gældens alder, dvs. den tid der er forløbet siden det strafbare forhold blev begået,²⁵⁵ jf. inddrl. § 13, stk. 3, 1. pkt. Det kan virke særlig stødende, hvis gæld pådraget ved strafbare forhold eftergives umiddelbart efter det strafbare forhold er begået, og denne gæld skal derfor være noget ældre end anden gæld, før skyldneren kan opnå eftergivelse. Alt efter hvor groft forholdet har været, skal der gå længere eller kortere tid, men det er en konkret vurdering i hver enkelt sag.²⁵⁶

Eftergivelse kan i øvrigt, når sociale eller andre forhold i særlig grad taler derfor, meddeles personer, selskaber, foreninger, selvejende institutioner, fonde el.lign., jf. inddrl. § 13, stk. 6. Der skal foretages et konkret skøn, som afhænger af de konkrete forhold i sagen.²⁵⁷ Bestemmelsen er en videreførelse af den restriktive regel i opkrævningslovens § 15, stk. 6,

²⁵³ Skatteministerens svar på spørgsmål nr. 15 af 31. oktober 2008

²⁵⁴ Skatteministerens svar på spørgsmål nr. 15 af 31. oktober 2008

²⁵⁵ Skatteministerens svar på spørgsmål nr. 15 af 31. oktober 2008

²⁵⁶ Skatteministerens svar på spørgsmål nr. 15 af 31. oktober 2008

²⁵⁷ SKATs Inddrivelsesvejledning 2010-2, punkt H.7.2.2.4.4

men skal anvendes i større omfang end før, i de situationer hvor der er særlige forhold, der taler for eftergivelse, men hvor eftergivelse ikke kan ske efter de øvrige regler i inddrl.²⁵⁸

Særlige forhold kan f.eks. være situationer, hvor det vil være urimeligt at give afslag på eftergivelse og dermed opretholde skyldforholdet, selvom der ikke foreligger økonomisk trang pga. sociale forhold eller andre særlige forhold. Derudover vil der kunne foreligge særlige forhold, når gældens beskaffenhed eller omstændighederne ved dens tilblivelse sammenholdt med skyldnerens situation medfører, at skyldneren vil kunne opnå en væsentlig varig forbedring af sin situation. Det kan f.eks. være situationer, hvor det vurderes, at gælden til det offentlige er en betydelig barriere for, at skyldneren kan opnå en varig tilknytning til arbejdsmarkedet.²⁵⁹ En undersøgelse af nyere dato viser i den forbindelse, at fængselsindsatte i forvejen har en løs tilknytning til arbejdsmarkedet forud for indsættelsen.²⁶⁰ At have en omfattende gæld efter et fængselsophold kan derfor antageligt virke som endnu en barriere for tilknytning til arbejdsmarkedet.

Ifølge skatteministerens svar på spørgsmål nr. 29 af 17. november 2008 giver inddrl. § 13, stk. 6, mulighed for: *"efter en konkret vurdering at eftergive gæld pådraget ved strafbare eller erstatningspådragende forhold, uanset om den fylder en væsentlig del af den samlede gæld."*²⁶¹ Der skal ved anvendelsen af bestemmelsen dog tages hensyn til retsfølelsen, sådan: *"at der ved vurderingen lægges vægt på forholdets grovhed, og den tid, der er forløbet, siden det strafbare forhold blev begået, samt hensynet til skyldneren."*²⁶²

10.2.3 Diskussion af reglerne om eftergivelse af gæld

Før den 1. januar 2009 var der ikke mulighed for at få eftergivet en ikke uvæsentlig gæld, som var pådraget ved strafbare forhold.²⁶³ Efter 1. januar 2009, hvor den nye inddrivelseslov trådte i kraft, er dette nu muligt.

²⁵⁸ Bemærkninger til L 20 2008-09, punkt 3.6.2.1

²⁵⁹ Bemærkninger til L 20 2008-09, punkt 3.6.2.1

²⁶⁰ Tranæs og Geerdsen, 2008: 121, 134

²⁶¹ Skatteministerens svar på spørgsmål nr. 29 af 17. november 2008

²⁶² Skatteministerens svar på spørgsmål nr. 29 af 17. november 2008

²⁶³ Skatteministerens svar på spørgsmål nr. 427 af 29. august 2007

Da eftergivelsesreglerne for så vidt svarer til gældssaneringsreglerne, skal RIM's eftergivelsespraksis tilpasses skifterettens gældssaneringspraksis, hvor eftergivelses- og gældssaneringsbestemmelserne er enslydende.²⁶⁴ Der kan derfor overordnet henvises til bemærkningerne under diskussionen vedr. gældssanering.

Det skal dog nævnes, at det ligesom mht. gældssanering er meget svært at få eftergivet sin gæld, når en ikke uvæsentlig del af gælden er pådraget ved strafbare forhold, jf. inddrl. § 13, stk. 2. Det er dog ikke udelukket at få eftergivet gælden, og der er formentlig større mulighed for eftergivelse end for gældssanering af sådan gæld, da inddrl. § 13, stk. 6, fastslår, at eftergivelse i øvrigt kan ske, når sociale eller andre forhold i særlig grad taler derfor. Det er dog et konkret skøn i hver enkelt sag, og det er stadig svært at få eftergivet gælden efter denne bestemmelse.

Sammenfattende kan det siges, at hensynet til resocialisering taler for at lempe eftergivelsesreglerne, så der bliver større mulighed for at opnå eftergivelse for så vidt angår den gæld, der stammer fra sagsomkostninger. Det vil derfor være hensigtsmæssigt, at gæld hidrørende fra sagsomkostninger bliver omfattet af den almindelige hovedregel i inddrl. § 13, stk. 1, i stedet for som nu, hvor den er omfattet af inddrl. § 13, stk. 2, nr. 3.

²⁶⁴ SKATs Inddrivelsesvejledning 2010-2, punkt H.7.2.2.1

11. Fri proces

I straffesager, hvor der bliver spørgsmål om afgifter til statskassen, fastsætter rpl. § 1014, at der er mulighed for at få fri proces efter reglerne i rpl. kap. 31. Derudover er der ikke mulighed for fri proces i straffesager. Det kan hermed overvejes, om det vil være hensigtsmæssigt at indføre mulighed for at få fri proces i straffesager, ligesom der er mulighed for i civile sager, da man på denne måde kan tage hensyn til sigtedes/tiltaltes økonomiske evne til at betale sagsomkostningerne.

Formålet med fri proces er at sikre, at den enkelte borger har adgang til domstolene. Med andre ord skal reglerne om fri proces give personer med mindre gode økonomiske forhold samme mulighed for at føre en retssag som personer med bedre økonomiske forhold.²⁶⁵

I civile sager er der mulighed for at få fri proces, såfremt visse betingelser er opfyldt. Fri proces betyder, at man 1) er fritaget for at betale afgifter efter retsafgiftsloven, 2) får beskikket en advokat til at føre sagen mod vederlag af statskassen, 3) får godtgørelse fra statskassen for udgifter, som med føje er afholdt ifm. sagen, 4) er fritaget for at erstatte modpartens omkostninger og 5) er fritaget for at stille sikkerhed for skifteomkostninger i skiftesager m.v., jf. rpl. § 331, stk. 1.

For at opnå fri proces i civile sager skal man opfylde nogle økonomiske betingelser, jf. rpl. § 325, stk. 1 og 2. Som enlig må den årlige indtægt ikke overstige 275.000 kr. (2010-niveau), jf. rpl. § 325, stk. 3 og bkg. nr. 1236 af 9. december 2009 om fri proces § 1, stk. 3, 1. pkt., og for samlevende udgør indtægtsgrænsen 350.000 kr. (2010-niveau), jf. rpl. § 325, stk. 4, og bkg. om fri proces § 1, stk. 3, 2. pkt. Indtægtsgrænsen forhøjes med 48.000 kr. (2010-niveau) for hvert barn under 18 år, som enten bor hos ansøgeren eller i overvejende grad forsørges af ansøgeren, jf. rpl. § 325, stk. 5, og bkg. om fri proces § 1, stk. 4. Derudover må man ikke have en retshjælpsforsikring eller en anden forsikring, der dækker omkostninger ved sagen, jf. rpl. § 325, stk. 1.

Såfremt de økonomiske betingelser er opfyldt, kan fri proces gives til visse sager i 1. instans, jf. rpl. § 327, stk. 1, jf. § 325. Også i appelsager kan der gives fri proces, såfremt ansøgeren

²⁶⁵ Røn, 2006: 182

helt eller delvist har fået medhold i den foregående instans, og modparten har appelleret sagen, jf. rpl. § 327, stk. 2, jf. § 325.

Er der tale om øvrige tilfælde end de i rpl. § 327 nævnte, kan der meddeles fri proces, når ansøgeren skønnes at have rimelig grund til at føre proces, og ansøgeren opfylder de økonomiske betingelser, jf. rpl. § 328, stk. 1, jf. § 325. I denne vurdering indgår bl.a. sagens betydning for ansøgeren, sagsgenstandens størrelse, størrelsen af de forventede omkostninger m.v., jf. rpl. § 328, stk. 2. Opregningen af hensyn i rpl. § 328, stk. 2, er ikke udtømmende.

Uden for de tilfælde, der er nævnt i rpl. § 325, jf. §§ 327 og 328, har Justitsministeren mulighed for at meddele fri proces, når særlige grunde taler for det, f.eks. sager af principiel karakter eller af almindelig offentlig interesse, jf. rpl. § 329.

11.1. Diskussion af reglerne om fri proces

Det vil være en fordel for sigtede at kunne få beskikket en advokat til at føre sagen mod vederlag af statskassen, få godtgørelse fra statskassen for udgifter, som med føje er afholdt ifm. sagen og blive fritaget for at erstatte det offentliges omkostninger ved sagen. Domfældte ville således undgå at stå med en stor gæld efter strafafsoningen og ville lettere kunne komme i gang med at bygge sit liv op og leve en kriminalitetsfri tilværelse.

Hvis man modtager kontanthjælp eller anden offentlig forsørgelse, vil man opfylde de økonomiske betingelser fastsat i rpl. § 325, stk. 3 og 4, jf. vejledning nr. 9930 af 25. november 2009 om satser m.v. 2010. Undersøgelser viser i den forbindelse, at en del sigtede/tiltalte modtager offentlig forsørgelse.²⁶⁶

Befolkningsgrupper mener muligvis, at det er rimeligt, at kriminelle skal betale for deres straffesag, når de har valgt at begå en forbrydelse. Såfremt lovgiver argumenterer for, at befolkningens retsfølelse derfor kan blive stødt, hvis sigtede/tiltalte kan få fri proces, kan dette imødegås ved eventuelt at nedsætte indtægtsgrænserne, så det bliver sværere at få fri proces i straffesager. Dette vil dog ikke være hensigtsmæssigt for de sigtede/tiltalte, da indtægtsgrænserne i forvejen er sat lavt. Som nævnt tidligere bør man generelt være

²⁶⁶ Tranæs og Geerdsen, 2008: 116-117, 125

tilbageholdende med at lægge vægt på befolkningens retsfølelse, da denne ofte fremstår noget diffus og omskiftelig.

Hvis man indfører mulighed for fri proces i straffesager, vil der formentlig komme mange ansøgninger, som skal behandles, og dette koster penge og er ressourcekrævende. Det er vigtigt, at ansøgninger om fri proces ikke udskyder eller forlænger straffesagen. Evt. kunne man foretage behandlingen af ansøgningen sideløbende med straffesagen.

Indføres mulighed for fri proces i straffesager, vil det kunne give mulighed for at aflaste de personer, der er mest økonomisk belastede, og som man på forhånd kan se økonomisk ikke vil have mulighed for at betale en stor gæld hidrørende fra sagsomkostninger. De ressourcer, der bruges på at behandle ansøgningerne om fri proces, vil formentlig ikke overstige de ressourcer, der ellers ville anvendes på at opkræve og inddrive sagsomkostningerne i de tilfælde, hvor der meddeles fri proces. Det vil formodentlig også kunne hjælpe til at forebygge, at sigtede tilstår forhold, de ikke har begået, blot for at kunne føre sagen som en tilståelsessag, eller fravælger forsvarerbeskikkelse så sagsomkostningerne bliver mindre. Derudover vil det formentlig kunne forebygge, at domfældte undlader at anke sagen af frygt for at tabe appelsagen, og dermed skulle erstatte omkostningerne ved denne.

Det kan sammenfattende konkluderes, at det bør overvejes at indføre fri proces også i straffesager, således at sigtede/tiltalte, der opfylder de økonomiske betingelser, ikke skal erstatte udgifterne til den beskikkede forsvarer samt øvrige udgifter ifm. sagen, herunder det offentliges udgifter.

12. Afsluttende overvejelser

I dette speciale er bl.a. de norske og svenske regler om sagsomkostninger i straffesager samt de danske regler om gældssanering, eftergivelse af gæld og fri proces blevet gennemgået. Under gennemgangen er det nævnt, hvilke af de norske og svenske regler der med fordel kunne overvejes gennemført i dansk ret. Ved gennemgangen af de danske regler om gældssanering og eftergivelse af gæld er det anført, at disse regler med fordel kan overvejes lempet. Ifm. reglerne om fri proces er det endvidere nævnt, at disse med fordel kan overvejes udvidet til også at omfatte straffesager.

Som det fremgår af gennemgangen er en revision af reglerne om erstatning af sagsomkostninger i straffesager tiltrængt. Justitsministeriet nedsatte i 2004 en arbejdsgruppe, der har til opgave at behandle spørgsmålet om opkrævning af sagsomkostninger i straffesager. Arbejdsgruppens arbejde forventedes afsluttet i 2008, men er på nuværende tidspunkt stadig ikke afsluttet.²⁶⁷

Ud fra et synspunkt om, at straffesager rejses pga. et samfundsmæssigt ønske om at forfølge forbrydelser og straffe lovovertræderen, kan der argumenteres for en ophævelse af rpl. § 1008, således at sigtede/tiltalte ikke længere skal erstatte de nødvendige udgifter, som er medgået til sagens behandling. Da det er samfundets ønske at retsforfølge lovovertrædere, må det også være samfundet, der betaler opgøret med lovovertræderen.²⁶⁸ Der er dog ikke politisk opbakning til helt at fjerne erstatningspligten.²⁶⁹ I stedet kunne der, som nævnt tidligere, foretages mindre ændringer af rpl. § 1008. Såfremt der ikke i Folketinget er opbakning til dette, kan f.eks. reglerne om gældssanering og eftergivelse lempes, så det bliver lettere at få saneret og eftergivet gæld hidrørende fra sagsomkostninger. Dette ændrer dog ikke ved, at der fortsat kan forekomme urimelige resultater.

I denne forbindelse skal det nævnes, at Det Konservative Folkeparti foreslår en lempelse af eftergivelsesreglerne. I starten af december måned 2010 tilkendegav Tom Behnke i bl.a. Jyllandsposten, at domfældte, der har stor gæld hidrørende fra sagsomkostninger ifm. straffesager, skal have mulighed for at få eftergivet gælden, såfremt de opfylder visse

²⁶⁷ Justitsministerens besvarelse af spørgsmål nr. 3 af 14. april 2008

²⁶⁸ Werlauff, 1993: 10

²⁶⁹ Jyllandsposten, 6. december 2010

betingelser.²⁷⁰ Som reglerne er nu, kan eftergivelse i almindelighed ikke finde sted, når en ikke uvæsentlig gæld er pådraget ved strafbare forhold, jf. inddrl. § 13, stk. 2, nr. 3. Som nævnt tidligere vil det være hensigtsmæssigt at overveje at lempe eftergivelsesreglerne, så det er positivt, at politikerne nu vil drøfte dette.

Behnke foreslår, at de domfældte kan få eftergivet deres gæld, såfremt de afholder sig fra at begå ny kriminalitet, afdrager på deres gæld i 3 år, får et job eller går i gang med en uddannelse og deltager i frivilligt arbejde.²⁷¹ Venstre, Dansk Folkeparti og Socialistisk Folkeparti²⁷² stiller sig positive overfor forslaget og er villige til at drøfte en mulig ændring af reglerne.²⁷³ Justitsminister Lars Barfoed ser også positivt på forslaget.²⁷⁴ Om disse drøftelser vil udmønte sig i et konkret lovforslag, som vil blive vedtaget, må tiden vise.

Betingelserne i dette forslag lyder umiddelbart rimelige. Det må anses som en selvfølge, at de domfældte ikke må begå ny kriminalitet. At de skal afdrage på deres gæld i 3 år vil sikre, at domfældte i denne periode får erstattet, om ikke alle sagsomkostningerne, så i hvert fald en del af dem. På den måde tager de domfældte ansvar for at have påført det offentlige udgifter ifm. straffesagen. 3 år må anses for en overskuelig afdragsperiode, og det vil give de domfældte et incitament til at afdrage på gælden, da de ved, at de om 3 år vil være gældfri og kan starte på en frisk. Betingelsen om, at de domfældte skal få sig et job eller gå i gang med en uddannelse og deltage i frivilligt arbejde, er umiddelbart også rimelige betingelser, da dette vil hjælpe de domfældte med at blive resocialiseret, samtidig med at de bidrager til samfundet på en positiv måde. Betingelserne kan dog være svære at opfylde for domfældte, der ikke er så ressourcestærke. Det er f.eks. ikke nemt at afdrage på gælden, hvis man modtager kontanthjælp, som mange domfældte gør. Mange domfældte har været på kontanthjælp i mange år og har ikke udsigt til at komme tilbage på arbejdsmarkedet, f.eks. fordi de er ude i et omfattende stof- eller alkoholmisbrug. Eftergivelse af gælden vil derfor være udelukket for denne gruppe, og det er måske dem, der har allermest brug for en hjælpende hånd og et skub i den rigtige retning. Det er heller ikke nemt at få et job med en plettet straffeattest.

²⁷⁰ Jyllandsposten, 6. december 2010

²⁷¹ Jyllandsposten, 6. december 2010

²⁷² Herefter SF

²⁷³ Jyllandsposten, 6. december 2010

²⁷⁴ <http://www.dr.dk/Nyheder/Indland/2010/12/05/160650.htm>

Til trods for at betingelserne for at få eftergivet gælden efter 3 år umiddelbart lyder rimelige, viser ovennævnte, at betingelserne kan medføre, at de svageste grupper bliver udelukket fra at få eftergivet gælden. Dette er ikke hensigtsmæssigt set i en retfærdighedsoptik. Konsekvenserne af forslaget må derfor tænkes grundigt igennem ift. forslagets målgruppe.

Det er ærgerligt, at der ikke er tale om at ændre ved rpl. regler om sagsomkostninger i straffesager, da det er disse regler, der sætter domfældte i en meget vanskelig økonomisk situation. Behnkes forslag må dog anses som et skridt i den rigtige retning.

Det skal endvidere nævnes, at SF tilbage i februar 2008 fremsatte et beslutningsforslag, som også omhandlede en ændring af eftergivelsesreglerne, sådan at domfældte lettere kunne få eftergivet gæld hidrørende fra sagsomkostninger. Beslutningsforslaget blev dog ikke vedtaget. Som et led i SF's reform af kriminalforsorgen ønsker SF at belønne dem, der holder sig fra kriminalitet, således at 50 % af gæld stammende fra sagsomkostninger ifm. straffesagen afskrives efter 2 år. Derefter afskrives gælden med 10 % per år.²⁷⁵

²⁷⁵ <http://parti.sf.dk/Default.aspx?func=article.view&id=89608>

13. Konklusion

Formålet med specialet har været at undersøge og diskutere lovovertræderes retsstilling ift. reglerne om sagsomkostninger ved straffesager samt undersøge og diskutere behovet for reformer på området.

Det fremgår af hovedreglen i rpl. § 1008, stk. 1, 1. pkt., at hvis sigtede bliver kendt skyldig eller ved dom kendes uberettiget til oprejsning i anledning af strafferetlig forfølgning, har sigtede pligt til at erstatte det offentlige de nødvendige udgifter, som er medgået til sagens behandling. Ved pålæggelse af sagsomkostninger er der ikke proportionalitet mellem den begåede forbrydelse, herunder arten og grovheden, og lovovertræderens forhold, og omkostningernes størrelse og omfang, medmindre rpl. § 1008, stk. 4, 2. pkt., finder anvendelse.

Om en udgift er nødvendig må vurderes ud fra forholdene på det tidspunkt, hvor udgiften blev afholdt. I kravet om at udgiften skal være nødvendig ligger, at man på tidspunktet for udgiftens afholdelse har anset det pågældende skridt for rimeligt begrundet, samt at udgiften er rimelig og påkrævet til sagens oplysning. At den nødvendige udgift skal være medgået til sagens behandling indebærer, at det kun er udgifter, der er særlig foranlediget ved den konkrete sag, der kan kræves erstattet. Almindelige driftsudgifter skal derfor ikke erstattes af sigtede.

Rpl. § 1008, stk. 1, definerer ikke, hvornår der er tale om en nødvendig udgift, som er medgået til sagens behandling, og der lægges således op til en konkret skønsmæssig vurdering i hver enkelt sag. Dette skaber uklarhed, da der ofte kan opstå tvivl om, hvornår der er tale om en udgift, der skal erstattes af sigtede/tiltalte. For at undgå denne uklarhed kunne man i selve lovbestemmelsen, i en bekendtgørelse eller i et cirkulære præcist definere, hvilke udgifter der skal erstattes af domfældte.

De udgifter, der er omfattet af rpl. § 1008, stk. 1, er bl.a. salæret til den beskikkede forsvarer og udgifter til: udtagelse af blod- og urinprøver, erklæringer fra Statens Bilinspektion, eksterne tekniske undersøgelser, regnskabsmæssige undersøgelser og lægeundersøgelser, herunder lægefaglige personundersøgelser og lægefaglige erklæringer fra hospitalslæger.

Derudover er udgifter til retsmedicinske og retskemiske undersøgelser, erklæringer fra Retsmedicinsk institut, erklæringer om motorkøretøjer og brandtekniske erklæringer omfattet af bestemmelsen. Såfremt tiltalte ikke kan anerkende politiets tekniske undersøgelser, og derfor anmoder om en uvildig undersøgelse, er udgiften til denne undersøgelse også omfattet af bestemmelsen. For personer, der var indsat i kriminalforsorgens institutioner før 1. juni 1994, er afsoningsomkostningerne stadig at betragte som en udgift omfattet af rpl. § 1008, stk. 1.

Mht. den beskikkede forsvarers salær er der fastsat vejledende takster, som er med til at afgrænse, hvilke opgaver forsvareren med rette kan kræve sig betalt for, og dermed hvad tiltalte skal erstatte.

Det er i specialet blevet diskuteret, om det er hensigtsmæssigt, at sigtede/tiltalte skal erstatte udgifter til forsvarerens salær og retsmedicinske og retskemiske undersøgelser. De nugældende regler kan muligvis medføre, at visse tiltalte fravælger at få beskikket en forsvarer i de tilfælde, hvor det er muligt, for ikke at skulle erstatte salæret til denne. Det vil derfor være hensigtsmæssigt, at det offentlige betaler udgifterne til forsvarerens salær. Vedr. udgifter til retsmedicinske og retskemiske undersøgelser er det alene anklagemyndigheden, der beslutter, hvilke undersøgelser der skal foretages, og det vil derfor også være hensigtsmæssigt, at det offentlige betaler udgifterne til disse undersøgelser. Såfremt tiltalte eller dennes forsvarer begærer retsmedicinske og/eller retskemiske undersøgelser gennemført, bør hovedreglen i rpl. § 1008, stk. 1, dog fastholdes.

Det må sammenfattende anføres, at det vil være hensigtsmæssigt, at det offentlige betaler udgifterne til de retsmedicinske og retskemiske undersøgelser.

Det er endvidere uhensigtsmæssigt, at domfældte kun skal erstatte udgifterne til de retsmedicinske og retskemiske undersøgelser, såfremt det ikke er politiets egne teknikere, der forestår undersøgelsen, idet der således sker en vilkårlig forskelsbehandling.

Udgifter, som er foranlediget ved anke, kære eller begæring om genoptagelse, skal kun erstattes af tiltalte, såfremt disse skridt enten har ført til et ugunstigere resultat for denne, eller

er iværksat af tiltalte selv og ikke har ført til forandring til dennes fordel, jf. rpl. § 1008, stk. 3. Når anklagemyndigheden appellerer sagen, skal tiltalte kun erstatte omkostningerne ved ankesagen, når sagen ender med skærpelse. Når tiltalte appellerer sagen, skal denne erstatte ankesagens omkostninger, både når dommen skærpes og stadfæstes. Det er blevet diskuteret, om det er hensigtsmæssigt, at tiltalte skal erstatte appelsagens omkostninger. Det må på baggrund af denne diskussion konkluderes, at det ikke er hensigtsmæssigt, at tiltalte skal erstatte appelsagens omkostninger, uanset om det er anklagemyndigheden eller tiltalte, der appellerer sagen.

Når retten finder, at omkostningsansvaret vil stå i åbenbart misforhold til domfældtes skyld og vilkår, kan retten i dommen begrænse omkostningsansvaret, jf. rpl. § 1008, stk. 4, 2. pkt. Lempelsesreglen er blevet kritiseret for at være for snæver. Reglen bliver i en vis grad i praksis anvendt som en rimelighedsregel, men dette er næppe tilstrækkeligt til at undgå de urimelige resultater, som reglerne i rpl. § 1008, stk. 1 og 3, ofte medfører. Det vil således være hensigtsmæssigt at udvide lempelsesreglens anvendelsesområde. Udover forsvarerens salær kender retten normalt ikke størrelsen og omfanget af sagsomkostningerne. Dette gør det vanskeligt at foretage en vurdering af, om omkostningsansvaret skal begrænses. Derfor vil det også være hensigtsmæssigt, at anklagemyndigheden under domsforhandlingen forpligtes til at indlevere en opgørelse over sagsomkostningernes omfang og størrelse.

I løbet af specialet er det blevet påpeget, at der er visse retssikkerhedsmæssige betænkeligheder ved den nugældende regel i rpl. § 1008. Det er bl.a. betænkeligt, at kun forsvarerens salær anføres i dommen med et bestemt beløb, hvorimod de øvrige sagsomkostninger ikke fastsættes. Først efterfølgende opgør politiet administrativt, hvilke udgifter domfældte skal erstatte efter rpl. § 1008. Det har næppe været meningen med rpl. § 1008, stk. 1, at retten blot generelt fastsætter, at tiltalte betaler sagens omkostninger, idet bestemmelsen netop lægger op til, at retten foretager en konkret vurdering af, hvilke udgifter tiltalte skal pålægges at erstatte. For at kunne foretage denne vurdering skal retten have kendskab til omfanget og størrelsen af de omkostninger, som politiet vurderer, kan kræves erstattet af tiltalte efter rpl. § 1008, stk. 1. Det kunne derfor være hensigtsmæssigt at indføre regler om, at anklagemyndigheden har pligt til at nedlægge påstand, såfremt de ønsker sagsomkostninger erstattet af tiltalte, samt pligt til at forelægge en specificeret opgørelse over

disse omkostninger for retten. Derudover skal retten forpligtes til i dommen, ligesom i civile sager, jf. rpl. § 30, at fastsætte sagsomkostningerne til et bestemt beløb samt begrunde dette.

Endvidere kan det være retssikkerhedsmæssigt betænkeligt, at sigtede/tiltalte vælger at tilstå forhold, som vedkommende ikke har begået, fravælger at få beskikket en offentlig forsvarer i de tilfælde hvor det er muligt, eller at domfældte vælger ikke at anke dommen, blot for at undgå at betale omfattende sagsomkostninger.

Sagsomkostningerne formuleres i rpl. §§ 1007, stk. 1, og 1008, stk. 1, som en udgift, den sigtede/domfældte skal *erstatte* det offentlige. Da der ifølge bestemmelseernes ordlyd er tale om en erstatning, og ikke fængsel eller bøde, kan reglerne om sagsomkostninger ikke terminologisk defineres som en legal straf efter strfl. § 31, og sagsomkostninger falder også udenfor Greves definition af straf. Det ændrer dog ikke ved, at den enkelte, som bliver pålagt at erstatte det offentlige sags omkostninger, alligevel kan opfatte det som en form for tillægsstraf, og omkostningsansvaret bliver dermed en form for uformel straf. Det kan i den forbindelse anføres, at lovgiver bør overveje, om det ikke er tilstrækkeligt med en formel straf i form af fængsel eller bøde.

Retsfølelsen tillægges stor betydning, både i den retspolitiske debat og i litteraturen/retssamfundet. Ift. problemstillingen vedr. sagsomkostninger i straffesager tyder det på, at man generelt bør være tilbageholdende med at tillægge både den faktiske og den informerede retsfølelse for stor betydning. Såfremt man vægter retsfølelsen, bør dog kun den informerede retsfølelse tillægges betydning, da denne bygger på befolkningens informerede stillingtagen.

Som led i specialet indsamlede vi baggrundsviden om problemstillingen vedrørende sagsomkostninger ved bl.a. at foretage en mindre spørgeskemaundersøgelse. Formålet var at belyse, hvad en gruppe danskere kender til reglerne om sagsomkostninger i straffesager og herunder deres retsbevidsthed på dette område. Resultaterne viser, at over halvdelen af respondenterne synes at have en klar viden om de gældende regler om sagsomkostninger. Yderligere viser undersøgelsen, at hovedparten af respondenterne mener, at det *bør* være

tiltalte, der skal betale sagsomkostningerne, såfremt vedkommende dømmes skyldig. På baggrund af resultaterne tyder det på, at de fleste respondenter finder det rimeligt, at tiltalte selv betaler sagens omkostninger. Det tyder dog også på, at hvis respondenterne blev informeret om en konkret sag med høje sagsomkostninger, og derfor tog stilling på informeret grundlag, ville en del respondenter finde reglerne om sagsomkostninger uhensigtsmæssige ift. gerningspersonens resocialiseringsmuligheder. Det er dog på baggrund af undersøgelsen vanskeligt at dokumentere entydigt ikke mindst set i lyset af, at der er tale om et særdeles beskedent sample. Respondenterne kan derudover ikke siges at være repræsentative for den danske befolkning som sådan, og spørgeskemaundersøgelsen bør derfor alene betragtes som en rundspørge og ikke en repræsentativ undersøgelse.

Udover spørgeskemaundersøgelsen foretog vi også interview af to tidligere domfældte, der var pålagt at erstatte omkostningerne ved deres straffesager. Formålet med de to interview var at få en praktisk vinkel på emnet og førstehåndskendskab til, hvilken betydning det har for sigtede personer, at de pålægges sagens omkostninger. Under det første interview fik vi belyst, at interviewpersonen fravalgte en beskikket forsvarer bl.a. for at undgå at betale forsvarersalæret. Derudover fik vi et indblik i reglernes anvendelse i praksis. I det andet interview erfarede vi, at interviewpersonen havde fået eftergivet sin gæld hidrørende fra sagsomkostninger, 10 år efter at gælden var opstået, hvilket stemmer overens med retspraksis. Endvidere fik vi med dette interview et indblik i, hvor nytteløst det i visse tilfælde kan være at pålægge domfældte at erstatte sagens omkostninger.

I specialet er Norges og Sveriges regler gennemgået mhp. at vurdere, om Danmark med fordel kunne indføre lignende regler. Det bør overvejes i dansk ret at indføre en regel svarende til den norske strpl. § 436, 2. led, således at tiltalte ikke kan pålægges at erstatte appelsagens omkostninger, når *anklagemyndigheden* anker, kærer eller begærer om genoptagelse, uanset om appelrettens afgørelse er en skærpelse. Yderligere kan det være hensigtsmæssigt, at der i Danmark, ligesom i Norge, foretages en vurdering af sigtedes økonomiske evne samt en rimelighedsvurdering, før erstatningspligt pålægges, jf. strpl. §§ 436, 1. led, og 437, 3. led.

Derudover vil det også være hensigtsmæssigt at overveje, om det i loven burde fastsættes, hvilke omkostninger tiltalte kan pålægges at erstatte, sådan som Sverige har valgt i RB kap.

31, § 1, stk. 1, samt overveje at indføre en øvre grænse for forsvarerens salær. Endvidere bør det overvejes at indføre mulighed for at lempe eller eftergive sagsomkostningerne, såfremt der er grund til det, under hensyn til den af tiltalte begåede kriminalitet eller tiltaltes personlige eller økonomiske forhold, jf. RB kap. 31, § 1, stk. 4.

Danmark har tiltrådt EMRK og er folkeretligt forpligtet til at overholde konventionen. I specialet er det undersøgt, om rpl. § 1008, stk. 1, er i overensstemmelse med EMRK art. 6, stk. 3, litra c. Ud fra ordlyden af art. 6, stk. 3, litra c, kan det være svært at afgøre, om det er konventionsstridigt at pålægge tiltalte at erstatte forsvarerens salær i de tilfælde, hvor der har været pligt til forsvarerbeskikkelse. I sagen *Croissant v. Germany* 25/09/1992 konkluderer EMD, at det ikke er uforeneligt med bestemmelsen at have en sådan ordning, såfremt den tiltalte efterfølgende har mulighed for at få beløbet eftergivet pga. manglende betalingsevne. Det vil herefter med rimelighed kunne antages, at de lande, herunder Danmark, som pålægger borgerne at erstatte det offentlige sagsomkostningerne i straffesager, ikke krænker EMRK art. 6, såfremt der blot i den nationale lovgivning og/eller praksis er mulighed for at få gælden eftergivet pga. manglende betalingsevne. Samtidig fastslår EMD, at art. 6, stk. 3, litra c, ikke indeholder en absolut ret til at modtage vederlagsfri advokatbistand.

Indtil den nye inddrivelseslov trådte i kraft i januar 2009, var der i dansk ret ikke mulighed for eftergivelse af sagsomkostninger i straffesager. Dette tyder på, at den nye inddrivelseslov var påkrævet for at sikre, at de danske regler om sagsomkostninger ikke stred imod EMRK art. 6, hvilket indtil 2009 ellers må formodes at have været tilfældet, jf. *Croissant v. Germany* og princippet om statens positive forpligtelser.

Såfremt domfældte under inddrivelsesproceduren kan godtgøre, at vedkommende ikke er i stand til at betale sagsomkostningerne, er spørgsmålet, om statens fortsatte opkrævning vil være i overensstemmelse med art. 6, stk. 3, litra c, jf. *Mortensen v. Denmark* 15/05/1996 og *P.W. v. Denmark* 15/06/2000 (dec). Den manglende stillingstagen fra EMD's side til dette spørgsmål må søges begrundet i, at en sådan faktisk situation endnu ikke har været forelagt EMD til afgørelse. En sådan sag må afventes, før retstilstanden kan afklares.

Reglerne om gældssanering og eftergivelse er blevet gennemgået i specialet, da det for mange domfældte kan føles som den eneste vej ud af gælden hidrørende fra sagsomkostninger. Hvis en ikke uvæsentlig gæld er pådraget ved strafbare forhold, kan der i almindelighed ikke opnås gældssanering eller eftergivelse. I praksis betyder dette, at der skal gå 7-10 år fra gældens opståen til gældssanering eller eftergivelse kan gives. Hensynet til resocialisering taler for at lempe reglerne om gældssanering og eftergivelse. Det vil derfor være hensigtsmæssigt, at gæld hidrørende fra sagsomkostninger bliver omfattet af den almindelige hovedregel i henholdsvis kl. § 197, stk. 1, og inddrl. § 13, stk. 1.

Derudover er reglerne om fri proces blevet gennemgået. Det bør overvejes at indføre fri proces også i straffesager, således at sigtede/tiltalte, der opfylder de økonomiske betingelser, ikke skal erstatte udgifterne til den beskikkede forsvarer samt øvrige udgifter ifm. sagen, herunder det offentlige udgifter.

Specialet viser, at en revision af reglerne om erstatning af sagsomkostninger i straffesager er tiltrængt. Ud fra et synspunkt om, at straffesager rejses pga. et samfundsmæssigt ønske om at forfølge forbrydelser og straffe lovovertræderen, kan der argumenteres for en ophævelse af rpl. § 1008, således at sigtede/tiltalte ikke længere skal erstatte de nødvendige udgifter, som er medgået til sagens behandling. Der er dog ikke politisk opbakning til helt at fjerne erstatningspligten. I denne forbindelse skal det nævnes, at Det Konservative Folkeparti foreslår en lempelse af eftergivelsesreglerne. Det er ærgerligt, at der ikke er tale om at ændre ved rpl. regler om sagsomkostninger i straffesager, da det er disse regler, der sætter domfældte i en meget vanskelig økonomisk situation. De Konservatives forslag må dog anses som et skridt i den rigtige retning.

14. English summary

The purpose of this thesis is to examine and discuss the rules concerning costs in criminal cases, which mainly are governed by paragraph 1008 in the Danish Administration of Justice Act.

According to this paragraph defendants that are found guilty are sentenced to reimburse the State the necessary costs relating to the case.

An exception from this general rule is found in paragraph 1008, subsection 4, where it is stated, that the court may reduce the costs if the court finds this to be in accordance with the defendant's guilt and conditions. However this exception does not fully exempt the defendant from having to reimburse the costs and it is interpreted restrictively.

It is also examined whether the system with the State subsequently seeking to recover the costs relating to the criminal case is in violation of The European Convention of Human Rights art. 6, paragraph 3, litra c. This is done by reviewing and analyzing judgments of The European Court of Human Rights. However the conclusion seems to be that the Danish system is not in violation of the Convention after passing the new recovery act in January 2009.

Furthermore the Danish system is compared with the system in Norway and Sweden, because there are many similarities between the justice systems in the three countries. This comparative analysis reveals that the Danish system differs from both the Norwegian and the Swedish and it is discussed whether or not it would be relevant to introduce similar legislation in Denmark as in Norway and Sweden.

Furthermore the Danish system can result in the defendants having to pay large and unreasonable amounts just to reimburse the State for the criminal proceedings against them. The fairness of this system will also be examined in order to discuss the necessity of reforms in this area of the criminal procedure. This concludes the thesis.

15. Litteraturliste

Bøger

1. Andenæs, Johs: *Norsk straffeprosess. 4. utgave. Samlet utgave ved Tor-Geir Myhrer.* Universitetsforlaget, 2009.
2. Andersen, Jørgen Goul: *Lovene og mig. Danskernes forhold til landets love.* Spektrum. København, 1998.
3. Bache, Christian; Kistrup, Michael og Larsen, Lene: *Dommen.* 1. udg. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2003.
4. Balvig, Flemming; Blomquist, Helle; Lindhardt, Kaspar; Nyhus, Ib; Snare, Annika og Vindeløv, Vibeke: *Retten i samfundsmæssig belysning.* 2. udg. Det Juridiske Fakultet Københavns Universitet, 1998.
5. Balvig, Flemming: *Kriminalitet og social kontrol.* 1. udg. Forlaget Columbus, 1999.
6. Bjerke, Hans Kristian & Keiserud, Erik: *Straffeprosessloven, Kommentartutgave.* Bind II. 3. udg. Universitetsforlaget, 2001.
7. Blume, Peter: *Juridisk metodelære. En indføring i rettens og juraens verden.* 3. udg. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2004.
8. Gammeltoft-Hansen, Hans: *Strafferetspleje.* Bind 1. 2. udg. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1998.
9. Gammeltoft-Hansen, Hans: *Strafferetspleje.* Bind 2. 1. udg. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1989.
10. Gammeltoft-Hansen, Hans: *Strafferetspleje.* Bind 3. 1. udg. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1996.
11. Gomard, Bernhard: *Studier i den danske straffeproses.* Juristforbundets Forlag, 1976.
12. Gomard, Bernhard; Møller, Jens; Talevski, Oliver og Thønnings, Peter: *Kommenteret retsplejelov. Bruxelles I-forordning.* Bind III. 8. udg. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2008.
13. Goos, C.: *Indbydelsesskrift til Københavns Universitets fest i anledning af Hans Majestæt Kongens Fødselsdag den 8. april 1880. Heri: Den danske Straffeproses i Forhold til Strafferetsplejens Grundsætninger fra Chr. V's Lov til Nutiden.* København (trykt hos J. H. Schultz), 1880.
14. Greve, Vagn: *Straffene.* 2. udg. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2002.

15. Greve, Vagn; Jensen, Asbjørn; Jensen, Poul Dahl; Nielsen, Gorm Toftegaard: *Kommenteret straffelov almindelig del*. 9. omarbejdede udg. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2009.
16. Hauge, Ragnar: *Kriminalitetens årsaker*. 2. udg. Universitetsforlaget, 2001.
17. Hindborg, Lilian: *Gældssanering i praksis*. 3. udg. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2006.
18. Kvale, Steinar: *InterView. En introduktion til det kvalitative forskningsinterview*. Hans Reitzels Forlag, København, 1997 (2. oplag).
19. Larsen, Ole: *Gæld*. 1. udg. Nyt Juridisk Forlag, 2009.
20. Lindell, Bengt (red); Eklund, Hans; Asp, Peter og Andersson, Torbjörn: *Straffprocessen*. Iustus Förlag, 2005.
21. Lorenzen, Peer; Rehof, Lars Adam; Trier, Tyge; Holst-Christensen, Nina og Vedsted-Hansen, Jens: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention med kommentarer (art 1-10)*. 2. udg. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2003.
22. Nielsen, Gorm Toftegaard: *Straffesagens gang*. 4. udg. Christian Ejlers' Forlag, 2007.
23. Rentzmann, William; Esdorf, Annette; Mikkelsen, Jens Kruse: *Straffuldbyrdelsesloven med kommentarer*. 1. udg. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2003.
24. Ryberg, Jesper: *Retsfølelsen - en bog om straf og etik*. 1. udg. Roskilde Universitetsforlag, 2006.
25. Ryberg, Jesper (red): *Løsladt – og hvad så?*. 1. udg. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2009.
26. Rytter, Jens Elo: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – og dansk ret*. 2. udg. Forlaget Thomson A/S, 2006.
27. Smith, Eva: *Straffeprocess. Grundlæggende regler og principper*. 6. udg. Forlaget Thomson, 2007.
28. Tranæs, Torben og Geerdsen, Lars Pico (red): *Forbryderen og samfundet - livsvilkår og uformel straf*. 1. udg. Gyldendal, 2008.
29. Vilttoft, Niels: *Doms mænd og retssystemet - Kriminalitet, straf og retssikkerhed - hvorfor og hvordan?*. 1. udg. Jurist- og Økonomiforbundets Forlag, 1999.

Artikler

1. Bonneze, Claus: *Borgere vedtager bøder i sager, hvor de er uskyldige, for at spare sagsomkostninger. Det er åbenbart, at der sker justitsmord.* 24. maj 2007. www.krim.dk (lokaliseret 19.12.2010).
2. Brix, Knud: *K vil eftergive kriminelles gæld.* Jyllandsposten. 1. sektion, side 8, 6. december 2010.
3. Klitgaard, Anna: *Gæld stjæler friheden.* Kristeligt Dagblad, 30. maj 2008. <http://www.kristeligt-dagblad.dk/artikel/287483:Danmark--Gaeld-stjaeler-friheden?all=1> (lokaliseret 19.12.2010).
4. Jensen, Trine Kit: *En kugle om benet.* Hus Forbi, 7. juli 2010 <http://www.husforbi.dk/Media/hfjuli2010.pdf> (lokaliseret 22.12.2010).
5. Jørgensen, Michael: *Sagens omkostninger.* Lov & Ret. 14. årgang. Advokatsamfundet, maj 2004.
6. Mark Hulstrøm i bundløs gæld til det offentlige. Dagbladet B.T., 7. marts 2001. <http://www.bt.dk/nyheder/mark-hulstroem-i-bundloes-gaeld-til-det-offentlige> (lokaliseret 19.12.2010).
7. Nautrup, Jørgen: *Sagsomkostninger i straffesager.* Juristen. 66. årgang. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1984.
8. Nautrup, Jørgen: *Sagsomkostningernes behandling under domsforhandlingen i straffesager.* Fuldmægtigen 5, 67. årgang. maj 1995.
9. Pedersen, Christian Brandt: *Eksfanger skal have strøget gælden.* <http://www.dr.dk/Nyheder/Indland/2010/12/05/160650.htm> (lokaliseret 21.12.2010).
10. Røn, Jens: *Nye Love. Nye regler om sagsomkostninger, retshjælp og fri proces.* Juristen. 88. årgang. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2006.
11. Rørdam, Birgitte: *Håbløs gæld holder tidligere indsatte fanget.* Dansk Socialrådgiverforening. Socialrådgiveren, nr. 9, 3. juni 2010. <http://www.socialrdg.dk/Default.aspx?ID=4099> (lokaliseret 21.12.2010).
12. Rørdam, Thomas: *Salær til forsvarere og bistandsadvokater.* Tfk 2008.147.
13. Skjødt, Birgitte: *Sagens omkostninger og retssikkerheden.* Lov & Ret. 14. årgang. Advokatsamfundet, april 2004.
14. Werlauff, Erik: *Reglerne om sagsomkostninger er forældede.* Lov & Ret, nr. 6, juni 1993.

Love og forarbejder m.v.

1. Bkg. nr. 371 af 28. juni 1977 om takstmæssigt fastsatte omkostninger i straffesager.
2. Bkg. nr. 467 af 26. september 1978 om vejledning af sigtede om adgangen til at begære en forsvarer beskikket.
3. Bkg. nr. 744 af 6. november 1986 af lov om udgifter i strafferetsplejen.
4. Bkg. nr. 289 af 28. april 2003 af lov om opkrævning af skatter og afgifter (er nu ophævet).
5. Bkg. nr. 1022 af 17. oktober 2005 om opkrævning af visse bøder, konfiskationsbeløb og sagsomkostninger m.v. samt afgørelse om udståelse af forvandlingsstraf for bøde.
6. Bkg. nr. 1365 af 19. december 2008 om inddrivelse af gæld til det offentlige.
7. Bkg. nr. 1236 af 9. december 2009 om fri proces.
8. Bemærkningerne til Udkast til Lov om Strafferetsplejen, udarbejdet af den ved allerhøjeste Reskript af 11. maj 1899 nedsatte proceskommissionen. København 1899. Trykt hos J.H. Schultz.
http://retsplejelov.dab.dk/books/glp/glp_procescom_1892/show.asp?nbi=122&spaltnr=178
(lokaliseret 21.12.2010).
9. Bemærkninger til Forslag til lov om inddrivelse af gæld til det offentlige, L 20 2008-09 (fremsat den 8. oktober 2008 af skatteminister Kristian Jensen).
10. Betænkning om en lov om fuldbyrdelse af straf mv. Bind I. Afgivet af en arbejdsgruppe nedsat af Straffelovrådet. Betænkning nr. 1181, 1989.
11. Bilag til Justitsministerens besvarelse af spørgsmål nr. 4 af 14. april 2008 fra Folketingets Retsudvalg vedrørende forslag til folketingsbeslutning om mulighed for eftergivelse af sagsomkostninger i straffesager (B 57).
12. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.
13. Kong Christian Den Femtis Danske Lov (Lov nr. 11000 af 15. april 1683).
14. Lov nr. 285 af 29. april 1992 om Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.
15. Lov nr. 367 af 18. maj 1994 om ændring af straffeloven mv.
16. Lov nr. 431 af 6. juni 2005 om ændring af forskellige love.
17. Lov nr. 429 af 6. juni 2006 om opkrævning og inddrivelse af visse fordringer.
18. Lov nr. 1333 af 19. december 2008 om inddrivelse af gæld til det offentlige.
19. Lovbkg. nr. 643 af 30. september 1987 (nu ophævet).
20. Lovbkg. nr. 936 af 8. september 2006 af retsafgiftsloven.
21. Lovbkg. nr. 1259 af 23. oktober 2007 af konkursloven.

22. Lovbkg. nr. 946 af 1. oktober 2009 af lov om aktiv socialpolitik.
23. Lovbkg. nr. 1162 af 05. oktober 2010 af lov om fuldbyrdelse af straf m.v.
24. Lovbkg. nr. 1235 af 26. oktober 2010 af straffeloven.
25. Lovbkg. nr. 1237 af 26. oktober 2010 af lov om rettens pleje.
26. Lovbkg. nr. 1403 af 7. december 2010 af kildeskatteloven.
27. Motiver til det af den ved allerhøjeste Reskript af 28. februar 1868 nedsatte Proceskommission udarbejdede Udkast til Lov om Strafferetsplejen Marts 1875. København 1875. Trykt hos J. H. Schultz.
http://retsplejelov.dab.dk/books/glp/glp_proceskom_1868/show.asp?nbi=121 (lokaliseret 21.12.2010).
28. Vejledning nr. 49 af 21. juni 2006 om opkrævning af visse bøder, konfiskationsbeløb og sagsomkostninger og om afgørelse om udståelse af forvandlingsstraf for bøde.
29. Vejledning nr. 9930 af 25. november 2009 om satser m.v. 2010.

Domme

1. U 1959.858 H
2. U 1962.549 Ø
3. U 1978.866 Ø
4. Ø 842/91
5. V 2653/98
6. U 2001.221 V
7. V 746/05
8. U 2005.1632 V
9. V 354/06
10. Croissant v. Germany 25/09/1992
11. Mortensen v. Denmark 15/05/1996
12. P.W. v. Denmark 15/06/2000 (dec)

Hjemmesider og internetbaseret information

1. www.advokatsamfundet.dk/Default.aspx?ID=11687&M=News&PID=0&NewsID=9006
 - Pressemeldelse (lokaliseret 21.12.2010)
2. www.ft.dk
 - Skatteministerens besvarelse af spørgsmål nr. 427 stillet 29. august 2007
 - Justitsministerens besvarelse af spørgsmål nr. 3 stillet 14. april 2008
 - Justitsministerens besvarelse af spørgsmål nr. 4 stillet 14. april 2008
 - Skatteministerens besvarelse af spørgsmål nr. 15 stillet 31. oktober 2008
 - Skatteministerens besvarelse af spørgsmål nr. 29 stillet 17. november 2008
 - Justitsministerens besvarelse af spørgsmål nr. 976 stillet 30. juni 2009
3. www.lovdata.no
 - Lov nr. 25 af 22. maj 1981 om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprocessloven)
4. www.notisum.se
 - Rättshjälpslagen (1996:1619)
 - Rättegångsbalk (1942:740) af 18. juli 1942
5. www.facebook.dk
6. www.socialeretshjaelp.dk/Forside.1.aspx
 - Den Sociale Retshjælp (lokaliseret 19.12.2010)
7. <http://parti.sf.dk/Default.aspx?func=article.view&id=89608>
 - SF's Kriminalforsorgsreform (lokaliseret 19.12.2010)
8. http://www.stm.dk/Index/mainstart.asp/publikationer/arbprog_10/index.htm
 - Regeringens program DANMARK 2020, Viden > vækst > velstand > velfærd (lokaliseret 21.12.2010)
9. <http://www.domstol.dk/hojesteret/sagsbehandling/Pages/Slrtakster.aspx>
 - Vejledende takster pr. 25. februar 2010 for Højesteret (lokaliseret 21.12.2010)
10. www.domstol.dk/VestreLandsret/Documents/Sagsomkostninger%20og%20sal%C3%A6rer/Vejledende%20takster%201%20januar%202010.pdf
 - Vejledende takster pr. 1. januar 2010 for salærer til forsvarere i straffesager, bistandsadvokater samt til beskikkede advokater i ægteskabs-, forældreansvars- og børnefjernelsessager (lokaliseret 21.12.2010)
11. <http://www.skat.dk/SKAT.aspx?oId=72621&chk=203352#pos>
 - SKATs Inddrivelsesvejledning 2010-2 (lokaliseret 21.12.2010)

12. Balvig, Flemming: *Danskernes retsfølelse og retsfornuft – et forspil*, 2010.
http://www.justitsministeriet.dk/fileadmin/downloads/Forskning_og_dokumentation/Rapporter/Retsbevidsthedsundersoegelsen_2010.pdf (lokaliseret 21.08.2011)
13. Olesen, Annette speciale: *Fængselsopholdets påvirkning på kriminelt tilbagefald blandt indsatte*. <http://projekter.aau.dk/projekter/files/18047927/speciale.pdf> (lokaliseret 21.12.2010)

Spørgeskema til brug i vores speciale.

Det vil være os til stor hjælp i forbindelse med vores speciale hvis du vil tage dig tid til at svare på de 4 nedenstående spørgsmål senest den 15. november 2010.
På forhånd tak.

Vi er to jura-studerende, der er i gang med at skrive speciale i kriminologi om de sagsomkostninger, der skal betales i forbindelse med en straffesag.

Formålet med dette spørgeskema er, at forsøge at få et indblik i befolkningens viden omkring reglerne om sagsomkostninger.

En straffesag er en sag, hvor anklagemyndigheden rejser tiltale mod en person, der har overtrådt loven.

Sagsomkostningerne i en straffesag bliver i loven benævnt "de nødvendige udgifter som er medgået til sagens behandling". Disse udgifter kan f.eks. være udgifter til tekniske erklæringer, revisorbistand, lægeerklæring, dna-undersøgelse og andre efterforsknings relaterede skridt, samt udgifter til en beskikket forsvarer, såfremt tiltalte ikke selv har råd til at hyre en forsvarer.

Spørgsmål 1

Hvilken aldersgruppe tilhører du?

15-18 år ▾

Spørgsmål 2

Hvilket køn er du?

Mand ▾

Spørgsmål 3

Hvem betaler for sagsomkostningerne i straffesager?

- ☐ Staten/det offentlige.
- ☐ Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.
- ☐ Sagsomkostningerne deles 50/50.
- ☐ Ved ikke.

Spørgsmål 4

Uanset dit svar i spørgsmål 3, hvem mener du så burde betale sagsomkostningerne?

- ☐ Staten/det offentlige
- ☐ Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.
- ☐ Sagsomkostningerne bør deles 50/50

Andre kommentarer?

Submit

Timestamp	Spørgsmål 1	Spørgsmål 2	Spørgsmål 3	Spørgsmål 4	Andre kommentarer?
11/1/2010 22:24:26	26-35 år	Mand	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/1/2010 22:27:25	26-35 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/1/2010 22:29:41	26-35 år	Kvinde	Staten/det offentlige.	Sagsomkostningerne bør deles 50/50	Jeg gættede i spørgsmål 3, skal det siges. Der var ikke noget felt der hed "ved ikke". Bare så I har det med som bias
11/1/2010 22:29:53	26-35 år	Mand	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/1/2010 22:30:06	19-25 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Bare et problem hvis man så faktisk er uskyldig, men dømmes uretfærdigt skyldig? Men så får man vel pengene tilbage? Men det mest ufattelige er jo den sum sådan en sag kan løbe op i. Er da et problem alt efter graden af kriminaliteten, at man måske er forgældet resten af livet og ikke kan komme videre...
11/1/2010 22:30:58	26-35 år	Kvinde	Staten/det offentlige.	Sagsomkostningerne bør deles 50/50	
11/1/2010 22:33:21	26-35 år	Mand	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/1/2010 22:43:09	19-25 år	Mand	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Staten/det offentlige	
11/1/2010 22:46:08	46-55 år	Mand	Sagsomkostningerne deles 50/50.	Sagsomkostningerne bør deles 50/50	
11/1/2010 22:51:49	36-45 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/1/2010 23:00:05	19-25 år	Mand	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/1/2010 23:00:30	26-35 år	Mand	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Der bør være mulighed for at få betalt sagsomkostningerne for en tidligere dømt, såfremt disse er en sidste hindring for resocialisering.
11/1/2010 23:01:02	26-35 år	Mand	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	

Timestamp	Spørgsmål 1	Spørgsmål 2	Spørgsmål 3	Spørgsmål 4	Andre kommentarer?
11/1/2010 23:01:48	26-35 år	Mand	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Staten/det offentlige	
11/1/2010 23:05:03	26-35 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/1/2010 23:05:51	26-35 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/1/2010 23:08:08	26-35 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/1/2010 23:12:38	19-25 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/1/2010 23:36:47	26-35 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Sagsomkostningerne bør deles 50/50	
11/1/2010 23:38:42	26-35 år	Mand	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/1/2010 23:39:13	36-45 år	Mand	Staten/det offentlige.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/2/2010 0:05:13	26-35 år	Kvinde	Ved ikke.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/2/2010 0:19:03	26-35 år	Mand	Staten/det offentlige.	Staten/det offentlige	
11/2/2010 0:24:09	26-35 år	Mand	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Staten/det offentlige	
11/2/2010 2:16:14	19-25 år	Kvinde	Staten/det offentlige.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/2/2010 2:46:12	26-35 år	Kvinde	Staten/det offentlige.	Staten/det offentlige	
11/2/2010 6:30:49	26-35 år	Kvinde	Ved ikke.	Sagsomkostningerne bør deles 50/50	Held & lykke med opgaven. :) Maria H.
11/2/2010 6:32:39	26-35 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/2/2010 8:05:53	19-25 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Sagsomkostningerne bør deles 50/50	...som udgangspunkt. Måske burde tiltalte betale mere hvis dømt skyldig, og omvendt anklager burde betale (næsten?) alt, hvis tiltalte frifindes.
11/2/2010 8:09:53	26-35 år	Mand	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/2/2010 8:12:23	19-25 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/2/2010 8:23:21	26-35 år	Mand	Ved ikke.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/2/2010 8:54:43	26-35 år	Kvinde	Ved ikke.	Staten/det offentlige	

Timestamp	Spørgsmål 1	Spørgsmål 2	Spørgsmål 3	Spørgsmål 4	Andre kommentarer?
11/2/2010 9:01:19	19-25 år	Kvinde	Ved ikke.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/2/2010 9:16:08	26-35 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/2/2010 9:16:54	19-25 år	Mand	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Skemalink er i ét ord.
11/2/2010 9:17:02	19-25 år	Mand	Ved ikke.	Staten/det offentlige	
11/2/2010 9:26:42	26-35 år	Kvinde	Ved ikke.	Sagsomkostningern bør deles 50/50	
11/2/2010 9:30:24	19-25 år	Kvinde	Ved ikke.	Staten/det offentlige	
11/2/2010 9:48:59	46-55 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Sagsomkostningern bør deles 50/50	Håber det er til hjælp - god vind!
11/2/2010 9:53:27	19-25 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/2/2010 9:53:46	19-25 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Sagsomkostningern bør deles 50/50	
11/2/2010 9:55:26	19-25 år	Mand	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/2/2010 11:05:14	19-25 år	Mand	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/2/2010 12:49:52	26-35 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/2/2010 12:53:47	19-25 år	Mand	Ved ikke.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/2/2010 13:07:25	26-35 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/2/2010 14:13:42	26-35 år	Kvinde	Ved ikke.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/2/2010 14:16:10	19-25 år	Mand	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/2/2010 14:18:48	26-35 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/2/2010 14:28:32	19-25 år	Mand	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/2/2010 14:30:02	19-25 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/2/2010 14:47:42	26-35 år	Kvinde	Staten/det offentlige.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Tilføjer til mit svar i sp 4, at dette kun skal være tilfældet hvis personen har formue.
11/2/2010 15:22:28	26-35 år	Mand	Staten/det offentlige.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	

Timestamp	Spørgsmål 1	Spørgsmål 2	Spørgsmål 3	Spørgsmål 4	Andre kommentarer?
11/2/2010 15:37:49	26-35 år	Mand	Staten/det offentlige.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/2/2010 15:54:36	26-35 år	Mand	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/2/2010 16:12:48	26-35 år	Mand	Staten/det offentlige.	Staten/det offentlige	
11/2/2010 16:12:49	19-25 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/2/2010 16:57:18	26-35 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/2/2010 17:28:43	19-25 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/2/2010 17:34:07	19-25 år	Mand	Ved ikke.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	nej
11/2/2010 18:25:50	26-35 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Staten/det offentlige	
11/2/2010 19:08:09	19-25 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/2/2010 19:23:53	26-35 år	Mand	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/2/2010 19:49:06	O46-55 årption 6	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	God ide at bruge facebook til jeres opgave
11/2/2010 19:49:06	26-35 år	Kvinde	Staten/det offentlige.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/2/2010 20:46:39	26-35 år	Kvinde	Ved ikke.	Staten/det offentlige	
11/2/2010 21:06:37	19-25 år	Kvinde	Ved ikke.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/2/2010 22:34:22	26-35 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/3/2010 8:09:01	19-25 år	Kvinde	Staten/det offentlige.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/3/2010 16:32:25	19-25 år	Mand	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Staten/det offentlige	
11/3/2010 19:24:10	19-25 år	Mand	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/3/2010 23:14:55	19-25 år	Mand	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	I er altid velkommen til at spørge ind hvis jeg kan hjælpe med mere :) mvh David
11/4/2010 10:02:29	19-25 år	Kvinde	Ved ikke.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	

Timestamp	Spørgsmål 1	Spørgsmål 2	Spørgsmål 3	Spørgsmål 4	Andre kommentarer?
11/5/2010 12:27:58	26-35 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/5/2010 12:34:42	26-35 år	Kvinde	Staten/det offentlige.	Sagsomkostningerne bør deles 50/50	Som udgangspunkt betales sagsomkostningerne af staten, men hvis den tiltalte findes skyldig, bestemmer retten ved sagens afslutning, at han/hun skal erstatte det offentlige de nødvendige udgifter til sagens behandling.
11/5/2010 12:41:13	36-45 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/5/2010 12:44:45	46-55 år	Mand	Staten/det offentlige.	Staten/det offentlige	
11/5/2010 12:50:21	19-25 år	Mand	Sagsomkostningerne deles 50/50.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/5/2010 13:21:34	46-55 år	Mand	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/5/2010 13:25:00	46-55 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/5/2010 16:23:40	26-35 år	Kvinde	Staten/det offentlige.	Staten/det offentlige	
11/7/2010 19:01:53	26-35 år	Mand	Staten/det offentlige.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/7/2010 21:29:52	26-35 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/7/2010 22:54:44	26-35 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/7/2010 23:21:56	26-35 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/8/2010 7:06:09	26-35 år	Kvinde	Staten/det offentlige.	Staten/det offentlige	
11/8/2010 7:39:12	19-25 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/8/2010 9:52:04	26-35 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/8/2010 9:52:39	26-35 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/8/2010 15:22:34	26-35 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Sagsomkostningerne bør deles 50/50	
11/8/2010 16:36:23	46-55 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	

Timestamp	Spørgsmål 1	Spørgsmål 2	Spørgsmål 3	Spørgsmål 4	Andre kommentarer?
11/8/2010 16:44:29	19-25 år	Mand	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/9/2010 19:54:17	26-35 år	Kvinde	Ved ikke.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/10/2010 14:22:09	36-45 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/10/2010 15:09:33	19-25 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/10/2010 17:33:13	26-35 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/10/2010 17:36:37	26-35 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/11/2010 13:32:06	26-35 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Sagsomkostningerne bør deles 50/50	
11/11/2010 21:52:48	26-35 år	Mand	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Staten/det offentlige	
11/11/2010 21:53:45	56+ år	Kvinde	Staten/det offentlige.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/11/2010 21:53:54	19-25 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/11/2010 21:55:47	19-25 år	Kvinde	Staten/det offentlige.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/11/2010 21:57:27	26-35 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/11/2010 22:20:12	19-25 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/11/2010 22:23:13	19-25 år	Kvinde	Staten/det offentlige.	Staten/det offentlige	
11/11/2010 22:25:55	26-35 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/11/2010 23:05:22	26-35 år	Mand	Ved ikke.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/11/2010 23:50:34	26-35 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/12/2010 6:06:15	19-25 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Staten/det offentlige	
11/12/2010 6:38:12	36-45 år	Mand	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Staten/det offentlige	
11/12/2010 7:16:21	26-35 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/12/2010 12:16:19	56+ år	Mand	Staten/det offentlige.	Staten/det offentlige	
11/12/2010 14:07:20	36-45 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	

Timestamp	Spørgsmål 1	Spørgsmål 2	Spørgsmål 3	Spørgsmål 4	Andre kommentarer?
11/12/2010 16:28:58	26-35 år	Kvinde	Ved ikke.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/12/2010 18:29:38	46-55 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/12/2010 19:30:51	26-35 år	Kvinde	Ved ikke.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/12/2010 20:47:33	26-35 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/13/2010 17:44:32	26-35 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
11/15/2010 13:51:36	46-55 år	Kvinde	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Sagsomkostningerne bør deles 50/50	
11/16/2010 12:31:58	26-35 år	Kvinde	Staten/det offentlige.	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	
					Enten bør staten betale hele gildet eller også burde den dømte udover sagsomkostninger også betale for omkostninger i forbindelse med politiet efterforskningen samt udgifter i forb. med anholdelse og varetægtsfængsling Ingen grund til at "retten" har en særstatus i forhold til de udgifter der følger af kriminalitet. Man kan så diskutere visdommen i at pålægge tidligt skadede, underbegavede og ADHD-ramte yngre mænd en stor gældsbyrde...
11/16/2010 22:06:39	36-45 år	Mand	Den tiltalte, hvis han/hun bliver dømt skyldig.	Staten/det offentlige	

Bilag 3.

Transskribering af interview med Lars foretaget den 17. november 2010

M: Står for Maya

D: Står for Ditte

L: Står for Lars

M: Vi lover selvfølgelig, at vi skriver ikke navn i opgaven, hvis du ikke vil have det

L: Det gør ikke noget med navn. Bare efternavnet ikke er med jo. Det oplyser jeg heller ikke.

M: Nej nej, det er klart. Det er klart.

M: Men hvis du så bare vil starte med bare lige at præsentere dig selv.

L: Ja, jeg hedder Lars og er 35, og øhm.

M: Jamen, hva, hva, er din beskæftigelse?

L: Nå lige nu er jeg på kontanthjælp. Jeg er ved at søge en revalidering. Pga. en skade sidste år, ik'.

M: Ja. Så det er din eneste forsørgelsesindkomst?

L: Ja.

D: Hvad har du lavet tidligere?

L: Så har jeg været stilladsmontør.

D: Ja, okay.

L: I 12 år.

D: Okay

L: I omkring 12 år har jeg lavet stilladsarbejde.

D: Okay

M: Øhm ja, og så vil vi jo gerne høre om dine erfaringer. Om hvad du kan fortælle os med, altså med straffesystemet og hvilken sag øhm du har haft.

L: I forhold til hvad?

M: I forhold til sagsomkostninger. Øhm hvad din. Ja...

D: ... nævnte, at der havde været en bestemt sag, hvor du havde

Bilag 3.

L: Jamen, der har været en sag, hvor jeg havde undladt at få forsvarsadvokat, fordi at øhm jeg kunne ikke se nogen løsning på, hvorfor jeg skulle have en advokat, når det alligevel var en tilståelsessag, og så yderligere få regninger oveni. Altså jeg har jo nok gæld i forvejen grundet min fortid.

M: Okay.

L: Så kunne jeg ikke se nogen årsag til, hvorfor jeg skulle få en advokat og så alligevel bare for at sige at jeg tilstår alligevel ik’.

M: Så du var klar over, at du ville skulle betale sagsomkostningerne.

L: Jamen det har jeg været før. Jeg har været kriminel før.

M: Okay.

L: Også i mine yngre dage (smågriner).

M: Ja (griner). Øhh...og...ja, altså kan du fortælle noget mere om, hvad selve sagen omhandlede?

L: Den omhandlede brugstyveri.

M: Okay.

L: Øh, tre sager.

M: Ja.

L: Hvor at øhh, altså, der var et eller andet med, at når det er over et vist beløb, så øhh, kan jeg ikke huske, hvad det er på, men øh, det øh skulle jeg i retten for. Og det har jeg så gjort. Det var også, fordi det var til en værdi over 24.000 eller sådan et eller andet. Så øh så kører der et eller andet andet øh. Altså jeg har ikke helt styr på det, men.

M: Nej nej.

D: Det har vi heller ikke (smiler).

M: Nej (griner)

L: griner

M: Det er jo lidt indviklet ik, altså.

D: Ja det er et indviklet system. Der er mange regler, så.

L: Der er rigtig mange regler ja.

Bilag 3.

D: Ja, det er svært at holde styr på.

L: Men det valgte jeg jo som sagt at undlade sådan en forsvarsadvokat.

M: Ja.

L: Det gjorde jeg. Altså regningerne har jeg jo ikke råd til at betale, jo.

D: Nej, det løber op.

L: Det løber rigtig hurtigt. Det løber stærkt ik'.

M: Jo. Og du havde så også en gæld i forvejen

L: Ja ja jeg har en gæld i forvejen.

M: Fra sagsomkostninger også?

L: Nej dog ikke mere. Jeg havde haft ren straffeattest i en syv år.

M: Okay.

L: Så øh inden... Men før det der har jeg haft mange sagsomkostninger. Det har jeg. Pga. forsvarsadvokat.

M: Ja. Og det var primært forsvarsadvokaterne, du har skulle betale for.

L: Siger noget som ikke kan høres da M snakker samtidig. Han uddyber vist sit svar/kommer med en rettelse?.

M: Hvilke, altså hvilke overvejelser gjorde du dig i forbindelse med, altså var det helt klart fra start af, at du ville fravælge forsvarer?

L: Nej ikke til at starte med, ikke til at starte med. Men sådan efterhånden som tiden gik jo ik', så tænkte jeg sådan lidt over at (hoster), at øh, altså jeg kommer jo aldrig ud af min gæld, hvis jeg bliver ved med at få gæld, jo.

M: Nej.

L: Og så havde jeg det også sådan, at når det alligevel er mig, der har gjort det, og tilstår sagen, hvad skal jeg så bruge en forsvarsadvokat til. Altså bliver jeg dømt, så bliver jeg dømt for det jeg har gjort ik'. Og det var også derfor, at jeg sagde til dommeren, at jeg må jo bøde for det, jeg har lavet jo ik'.

M: Hvad har konsekvenserne ligesom været for dig at være igennem hele straffesystemet og med sagsomkostninger? Altså hvordan har det påvirket din livskvalitet eller arbejdssituation?

Bilag 3.

L: Det er jo et spørgsmål om holdning jo.

M: Ja.

L: Det er det. Jeg synes ikke, det har påvirket mig særlig meget. Det synes jeg ikke. Altså det kommer an på, hvordan man har et syn på livet. Øh, altså jeg har aldrig haft problem med at få et arbejde eller noget. Det har jeg ikke. Overhovedet ikke. Jeg har arbejdet for A.P Møller, og så... så der har ikke været noget. Men det kan jeg jo nok ikke nu, efter min straffeattest er blevet plettet igen jo. Så øh så der ligger jo nok noget hindring *fremover*. Det gør der.

M: Har du gjort dig nogle overvejelser omkring dét? Altså hvordan du vil gribe det an eller...?

L: Jeg kan jo ikke rigtig gribe det an på nogen måde jo. Altså det forsvinder jo ikke af sig selv jo.

M: Nej.

L: Det gør det jo ikke.

M: Men du vil ikke stoppe med at søge eller...?

L: Nu skal jeg jo til at søge ind som pædagog ik'. Der kommer jo nok til at være en forhindring i forhold til, at jeg har fået den dom jo. Det ved jeg så ikke, men øhm, men sagen, altså jeg får ren straffeattest igen om et år jo. **Det er bare ikke det jeg lavede** (lidt i tvivl om dette – 05:33). Så øh, men det er jo også stadigvæk et år jo ik' fra hvis jeg får det godkendt her i år ik' her. Så skal jeg stadig gå og vente på at kunne komme ind. Så det har jo også noget at sige.

D: Absolut.

M: Ja det er klart.

D: Absolut.

D: Men det vil sige, så har du ikke nogen gæld fra sagsomkostninger nu. Det hele er ligesom...

L: Ja.

D: Bag dig.

L: Jeg har masser af andet gæld, men ikke fra sagsomkostninger. Ja det ved jeg så ikke. Det kan jo godt være, der kommer noget erstatnings øhh krav fra dem, jeg har stjålet fra. Det ved jeg så ikke. Der var ikke nogen af dem, der var mødt op.

M: Der var ikke gjort krav på noget?

L: Nej, der var ikke noget, ikke hvad de sagde i hvert fald. Så.

Kort pause

Bilag 3.

D: Hvad har vi mere? (sagt til Maya)

M: Altså har du så, har du, hvad blev sagens udfald, altså da du tilstod. Altså har du så været inde og sidde eller?

L: Nej jeg har aldrig siddet i fængsel. Aldrig. Jeg har været heldig.

D: Det var jo rigtig godt.

L: Jeg har været rigtig heldig.

M: Så du fik en betinget...

L: Jeg fik en betinget dom med tilsyn til Kriminalforsorgen. Og så et eller andet med, at jeg ikke må tage stoffer og lave ballade, også inden for det år dér.

M: Inden for det år

L: Ja.

M: Som så er ved at være gået nu eller?

L: Nej nej, jeg er lige blevet dømt i sagen.

M: Nå okay.

L: Det er ikke mere end en måned siden, jeg fik dommen.

M: Og så står det på din straffeattest året ud eller?

L: Ja.

M: Ja. Okay. Hvad var det. Jo, i forbindelse med, at du fik en betinget dom, er du så klar over, om der blev lavet sådan en paragraf 808-undersøgelse, altså sådan en personundersøgelse af dine forhold?

L: Ja det er der blevet lavet.

M: Det blev der lavet. Og var det anklageren, der så bedte om den undersøgelse eller?

L: Det ved jeg faktisk ikke

M: Det ved du ikke.

L: Nej, men det kunne jeg forestille mig, det er. For at se om jeg var egnet til at være i fængsel eller ikke er.

Bilag 3.

M: Samtykkede du selv til at få den undersøgelse lavet?

L: Ja, det gjorde jeg. Det var Kriminalforsorgen, der lavede den.

M: Ja.

Kort pause

M: Har du ellers noget, som du vil tilføje? Altså øhm...

D: Det kan være, om du selv synes, det er rimeligt, at du skal hæfte, altså om du selv skal betale for alle sagsomkostningerne, eller om du synes det skal være helt gratis at have beskikket en forsvarer, så man slipper for al den gæld, der jo kommer.

L: Altså jeg synes, når man får beskikket en forsvarer, så synes jeg ikke, man skal betale for en beskikket forsvarer. Det synes jeg ikke. Det synes jeg ikke. Men jeg synes også, at man selv skal betale, hvis man selv opsøger en advokat for at blive støttet op i den. Så synes jeg så, man skal betale for det.

M: Ja.

L: Fordi i sagens udfald altså, jeg har jo prøvet før med beskikkede advokater, så snakker man jo dårligt nok med dem og så møder man op i retten og en advokat, det er jo faktisk én, der skal forsvare dig. Og det er ikke min oplevelse af de advokater, jeg har haft førhen. Altså. Så har jeg bare fået betingede domme ik'. Men alligevel fået store regninger fra advokaterne og sagsomkostninger. Hvor jeg ikke har, ligesom ikke sådan mærkede, at han prøvede på at forsvare mig, overhovedet vel.

M: Nej. Så det har måske også været med i dine overvejelser i denne her sag.

L: Ja det tror jeg det har et eller andet sted, ik' også ik'. Fordi jeg tænkte, nå men de hiver bare penge ind. De skal bare tjene nogle penge ik'. Og så er det lige meget med klienten. Så det har været sådan lidt min opfattelse af det. Så det var også derfor, jeg også bl.a. sagde, nå ja men hvad skal jeg bruge en advokat til, når jeg alligevel skal tilstå sagen. Og det har jeg gjort alle de andre gange så ik'.

M: Ja når du har haft advokat.

L: Ja. Altså også beskikkede advokater ik'.

M: Ja.

L: Og det har også været tilståelsessager jo ik'. Så.

M: Ja, og så er det alligevel blevet...

L: Så har det kostet en halv bondegård ik' bagefter...at sidde i gæld der flere år ik', fordi jeg kan jo ikke bare gå ind og betale flere tusind øh på sådan en sag der vel.

Bilag 3.

M: Hvor hurtigt efter du har fået dommen, fik du dit girokort eller fik du regningen?

L: Jamen, så kommer regningen fra advokaten fjorten dage efter vel, på hvor meget det nu er blevet og sådan noget ik'. Og så må man jo lave en afdragsordning.

M: Ja. Oplyste, én af de første gang hvor du havde en sag, oplyste den beskikkede forsvarer dig så om, at der ville komme de her sagsomkostninger, eller vidste du det inden?

L: Nej, det vidste jeg ikke første gang. Det vidste jeg ikke første gang, men det gjorde jeg jo hurtigt anden gang og tredje gang og fjerde gang jo ik'.

D: Så fik du noget at vide den første sag, enten af politiet eller forsvareren eller var det først i dommen, hvor de siger?

L: Nej det er først bagefter. Først når dommen er afsagt og sådan noget og.

D: Og du så fik girokortet?

L: Ja ja. Ja ja. Så fik vi lige en regning tilsendt.

M: Og det var du fuldstændig uvidende om?

L: Ja første gang?

M: Ja.

L: Ja ja. Det var jeg. Det vidste jeg ikke noget om.

D: Nå, men det er også vores indtryk, at det er de færreste.

M: Ja. Lige nøjagtig. Vi vidste det heller ikke, før vi gik i gang med at skrive det her altså. Vi troede faktisk også at øhm. Og vi har jo haft procesret og alt muligt ik' altså. Så det er lidt skræmmende, at der er så lidt informationer omkring øhm.

L: Ja men der er ikke ret meget information. Det er der ikke.

D: Men så fik du lavet en afdragsordning med politiet eller med Skat eller?

L: Med det advokatkontor dengang.

D: Okay. Og så fik du betalt det helt ud og så

L: Ja. Ja noget af det tror jeg heller ikke, jeg har betalt. Det tror jeg ikke. Men jeg har ikke hørt noget fra dem. Det har jeg ikke.

Kort pause

Bilag 3.

D: Ja er der så mere (til Maya)

M: Næ, ikke hvis der ikke er yderligere du (L) vil tilføje.

L: Næ det synes jeg ikke. Hvad det skulle være. Så må I jo bare spørge og så.

M. Ja.

D: Jeg tror, da vi har fået.

M: Ja.

D: Ja, det primære var jo det der med at du, ja grunden til at du havde undladt at tage en forsvarer ik' var

M: Det var på baggrund af sagsomkostninger og eventuelt også noget mistillid til deres arbejde ik' eller til

L: Jo, men det synes jeg også, jeg har givet udtryk for.

M: Ja. Ja. Lige præcis.

D: Ja, det har vi jo fået svar på.

M: Kan du eventuelt huske størrelsen på nogle af de regninger, du har fået.

L: Det har været fra 2.000 og opefter.

D: Ja for vi har set eksempler på flere hundrede tusind og den værste vi har set, det var 890.000 fra en enkelt sag. Det var helt vildt.

L: Ja ja, men det går jo stærkt jo ik'. Det gør det. Altså jeg har prøvet at få også én over 10.000 engang. Men øhm det kan jeg jo ikke huske. Det er jo 15 år siden.

M: Nu har dine jo også været tilståelsessager, som jo ligger i den billige ende, hvis vi skal sige det sådan ik', hvor at der ikke har været yderligere efterforskningsskridt med DNA-prøver og altså, øhm så der er det jo også tit, det er der, at det løber op ik'. Så det er jo klart, at der er mange, der bliver fanget i sådan en gældsfælde ik'.

M: Så skal vi bare lige høre, om vi må citere dig for

L: Ja ja, bare gør det.

M: Okay. Jamen så siger vi mange tak.

L: Det var da så lidt.

D: Det var rigtig godt.

Bilag 3.

L: Jeg ved ikke, om det kan bruges til noget.

D: Absolut.

M: Det tror jeg.

Bilag 4.

Transskribering af interview med Martin foretaget den 18. november 2010

D: Står for Ditte

M: Står for Martin

D: Skal vi gå i gang?

M: Ja.

D: Vi kunne godt tænke os, hvis du havde lyst til lige at præsentere dig selv med navn og alder og.

M: Jeg hedder Martin, og jeg er 41.

D: Ja og så fortalte du lige (før vi tændte diktafonen), at du var i aktivering

M: Ja, jeg er i aktivering i øjeblikket.

D: Modtager du så kontanthjælp?

M: Mmm. Ja for altså, hvis jeg ikke møder op i min aktivering, så trækker de mig ik'. Sådan er reglerne for det. Så ja. Ja, det er sådan lidt, man bliver tvunget til det ik'. Så ja. Men okay, det er et meget godt sted jeg er lige i øjeblikket. Når man nu skal sige det.

Maya: Det er da altid noget.

M: Det er nede på hotellet i XX gade. Det var sådan et projekt for misbrugere.

Maya: Er det så som håndværker eller?

M: Nej, det er forefaldende altså. Det er jo alt muligt. Det er jo et hotel, så, restauration, eller café. Så det er jo rengøring det meste af det ik' og så ja, køkken og ja.

D: Og hvad har du tidligere lavet, før den periode hvor du kom på kontanthjælp?

M: Hvad jeg før har lavet af arbejde?

D: Ja.

M: Jeg har ikke lavet så meget. Jeg har kørt lastbil. Ellers øh, så jeg har ikke rigtig lavet noget. Det har været minimalt altså. Jeg har siddet mest i spjældet (smågriner). Der har jeg arbejdet inde (griner).

D: Okay. (smiler)

M: Men jeg har siddet mange år i spjældet. Derfor ik'. Så jeg har ikke været så meget på arbejdsmarkedet. Og så har jeg været i misbrug ik', lige siden jeg var 18 år mand ik', 19 år ik'. Så det. Så det er ikke lige det, der har været...i højsædet vel.

Bilag 4.

D: Nej, det kan jeg godt forstå.

M: Og alle de år jeg har siddet inde og sådan noget. Det er fandeme mange år ik'.

D: Hvor mange år er det, cirka?

M: Det er...jeg har, jeg har 10 år og 7 måneder i dom eller sådan noget. Så jeg har siddet nok syv år, syv et halvt år eller sådan noget har jeg siddet, syv et halvt. Men nu har jeg ikke været inde og sidde i over ti år.

D: Dejligt.

M: Så var det så, jeg fik brev der i, var det i 2000 eller sådan, om at de havde eftergivet de der 193.000.

D: Okay. Og de 193.000 var for den sag?

M: Ja det var sagsomkostninger og advokatsalær fra, helt fra dengang jeg startede min kriminelle løbebane ik'. Og jeg havde jo aldrig tænkt over altså. Der har jo aldrig været nogen, der har krævet de penge jo, altså.

D: Nej. Og du fik det heller ikke oplyst af forsvareren eller politiet?

M: Jo, man skal selv betale, hvis man taber sagen og sådan noget ik'. Det er noget andet, men pengene bliver jo ikke trukket vel. Altså, du kan ikke betale, du kan ikke plukke en skaldet vel. Når man sidder inde dér altså. Du tænker jo ikke på det. Konsekvenser. Dengang, altså dengang konsekvenser, dem tænker man, det var det mindste af det hele ik altså'. Fuck, jeg skal bare have en advokat ik'. Så.

D: Det er også vigtigt at have en advokat til ligesom at forsvare sig ik'?

M: Jo, men altså de beskikkede forsvarere, dem har jeg ikke, altså, det' fandeme. Selvfølgelig nogle af dem er gode nok ik' og, men nogle af dem de er fandeme også politiets bedste venner ik'. Så. Jeg har jo set, hvordan de har siddet og holdt hygge kaffes apparat, politiadvokater og så beskikkede advokater.

D: Så det har ikke været alle dine advokater, der har været lige gode?

M: Nej, det har ikke været, nej. De sidder nærmest og aftaler noget ik'. Argh, det var sådan lidt, jeg har været ude for nogle ting, der har været lidt skumle ik', jeg har oplevet ik' i min tid, ja. Så begyndte jeg så at opsøge de advokater, som jeg kendte og havde hørt om osv. osv. ik'. Så.

Maya: Men de 193.000 var det fra én sag?

M: Nej, det er for alle mine sager jo. Det tror jeg. Det er for alle mine sager.

D: Kan du huske, hvor mange havde du ca. haft?

Bilag 4.

M: Årh, det ved jeg sku' ikke. Jeg har jo haft...(pause)...hmm...én, to tre fire, fem sager, i hvert fald. Men altså, det var jo, nogle af dem var jo sammenlagt ik', nogle var jo tillæggere, én var tillæg. Noget havde flere forhold i sig. Så jeg er dømt for flere forhold ik'.

D: Og du har aldrig overvejet *ikke* at have en beskikket advokat?

M: Nej, nej, det har jeg sku' ikke. Det eneste der bekymrede mig, det var om de var korrupte ik', altså om de var politiets venner eller ej. Så det der med at finde en advokat, der er god nok ik'. Men altså, hvad man skal sige, det er ligesom, når man får en ny dér, så ved man ikke lige, så skal man lige se efter og mærke efter ik'.

D: Jo, lige præcis.

M: Jeg har prøvet sådan nogle ubehagelige ting, hvor at de, prøv at hør de sidder og snakker sammen, politiet og advokaten, altså de beskikkede ik'. Det var ligesom om altså, det var en kaffeklub mand. Det var forfærdeligt altså. Ik'. De burde ikke snakke sammen. Overhovedet. Det mener jeg. Det tror jeg heller ikke, må de det? Det må de godt. De må ikke omtale sagen jo.

D: Kun om sagen. Kun om sagen ik' (henvendt til Maya) for ligesom at.

Maya: De skal jo udveksle oplysninger.

M: Ja ja, men alligevel ik', så havde man sådan en følelse af ik', nå ja.

Maya: At de sad og lavede studehandler

M: Ligesom lavede studehandler ik'. Ja ja, ik'.

D: På din bekostning ja. Det er heller ikke særlig rart. Det er det altså ikke.

Maya: Det er heller ikke særlig tillidsvækkende for dig.

M: Dengang jeg... Jeg ringede jo til sådan én som, jeg ved ikke, om I kan huske ham, John Jacobsen.

D: Okay.

M: Gammel advokat, det var jo ligesom. At få ham det var ligesom at... stort, altså. ...uskyldig...
(*kan ikke høre hvad M siger*) så var man sådan set løsladt, bare man havde ham ik'. Sådan er der mange advokater i dag ik'.

Maya: Den eneste vi har snakket med, det er Hanne Reumert, som er beskikket forsvarer også i sager.

M: Hende kender jeg ikke.

Bilag 4.

D: Der var vi lige inde og se én af hendes sager, så øh, det var faktisk meget interessant. Øhm, nu skal jeg lige se. Hvor mange spørgsmål vi har. Vi har jo fået noget af vide om sagen, og hvor mange sager, du har. Øhm. Kan du huske sådan, hvor mange år der gik, før du fik eftergivet gælden?

M: Jamen det skete først 10 år efter.

D: Ca. 10 år efter, okay.

M: Ja, altså der stod i brevet, at nu var der gået 10 år, hvor du ikke har været inde og sidde og sådan noget ik'. Og vi har besluttet for, besluttet at eftergive de der hundrede og nogen og halvfems tusinde eller hvad fanden du har ik'.

Maya: Du har aldrig selv søgt om at få eftergivet?

M: Næ, jeg prøvede, da jeg var i behandling på Bornholm på et tidspunkt ik'. Der søgte, offentlig, hvad det hedder, hvad det hedder...

Maya: Altså hvem du havde søgt til det?

M: Nå men, det der lov om offentlig sanering.

D: Ja gældssanering.

M: Ja ja ik'. Der prøvede jeg jo derovre ik', og så var det først der, jeg fandt ud af, at det kunne ikke lade sig gøre med at få saneret de der, så. Jeg fik jo før derovre at betale inden for 14 dage ik'. 193.000 eller sådan noget. Så ja ja, tak for kaffe du. Så den lod jeg bare glide af og så, ja men altså hvad fanden altså. De kan ikke plukke en skaldet jo. Jeg skylder jo, altså jeg har i forvejen jo noget gæld, noget andet gæld ik', så.

Maya: Men det er for nylig, du så har fået eftergivet?

M: Ja det er jo sidste år. Det er sidste år, det blev foretaget. Ik', jeg sad fra 97 til 99 ik' og så sad jeg den sidste, det var en 3 års dom, sad 2 år, 97 til 99. Så var det ja 2009, så fik jeg et brev, hvor der stod, at det var eftergivet, pga. der var gået, det var simpelthen forældet.

D: Ja. Og var det Skat?

M: Det var Told og Skat ja.

Maya: Men de har aldrig prøvet at inddrive?

M: Nej. Jeg har sku' aldrig. Jo, altså der kom det der brev lige pludselig mand ik'. At betale inden for 14 dage på et girokort ik'. Altså, alt sammen på én gang.

D: Ja, ja men det er lidt overvældende.

Bilag 4.

M: Det var jo bare. Det var sådan noget ik'. Altså som man bare kan grine af og så. Ja, hvad skal man gøre.

Maya: Og så har du ikke hørt noget, siden du så fik brevet?

M: Nej nej. Så fik jeg lige, nej. Så lige pludselig så fik jeg et brev.

D: Så ingen afdragsordning eller?

M: Nej nej.

D: Henstand eller, hvor man venter med?

M: Nej. Jeg ved ikke, hvordan det er i dag, om folk de. Afsoner folk det i dag eller hvordan?

D: Nej, så er det, man enten får en afdragsordning, eller man får henstand, så man venter lidt med at betale, indtil folk kommer på fode igen. Og så er det, hvis folk har et job, så tager de jo en del af lønnen, så man ligesom ikke har noget tilbage ik'.

M: Ja det er jo det. Det er jo det ik' også ik' altså. For det mand altså. Jeg kan jo ikke tage et job, så øh.

D: Nej så ville de tage.

M: Så bliver jeg plukket ik'. Nu har jeg godt nok blevet eftergivet de her penge ik', men jeg skylder nogle andre penge. Så. Det ville ikke, det ville ikke være noget øh... Jeg kan ikke se nogen mening med at starte med at arbejde, fordi jeg er sku' bange for, at det bare bliver, jeg får sku' ikke mere ud af det, end jeg har nu, altså.

Maya: Næ. De kan jo tage netop helt ned til kontanthjælpssatsen.

M: Ja ja ja, ik' altså. Jeg gider sku' ikke. Ja, undskyld jeg siger det, men jeg gider sku' ikke så.

D: Nej. Jeg tror, der er mange, der har det sådan.

M: Ja. Det er svært at komme videre også, når man ikke ved noget om det, og man ikke har, hvis man ikke har noget hjælp til det og sådan noget og sidder helt alene med det, ik'.

D: Absolut. Ja det er svært.

M: Puha ik'.

Maya: Men kan du huske tilbage i din første sag, om den forsvarer du havde der, om hun eller han oplyste dig om, at der ville komme sagsomkostninger, eller var det noget du vidste altså?

M: Det tror jeg, det blev man oplyst om, også i retten jo. Mener jeg.

Bilag 4.

Maya: Ja, når dommen bliver afsagt, får man det oplyst. Men om du fik det at vide inden?

M: Jaargh, det tror jeg nu nok. Det tror jeg nu nok, jeg gjorde. Altså, et eller andet sted vidste jeg godt, at man sku', hvis man nu tabte sagen, ik', og fik, altså, blev kendt skyldig, så skulle jeg betale alt ik'. Så det vidste jeg godt. Men altså. Jeg tænkte jo dengang mest med sagsomkostninger og hvad hedder, jeg har nogle erstatningssager liggende ik'. Jeg har lige været i fogedretten for ikke ret lang tid siden...også. Det er nogle erstatningssager, der stammer fra nogle af de forhold, jeg har haft åbenbart.

Maya: Nogle civile krav eller?

M: Ja ja. Ja, banker og sådan noget ik'. Ja. (pause) Det var nogle ting, jeg lavede, som var grov ik'. Jeg lavede bankrøverier ik' og så check bedragerier ik'. Firmachecks og sådan noget. Det var det sidste jeg lavede. Men så bankrøverier ik'. Indtil det til sidst blev for dyrt at lave dét, og sååå, så tænkte jeg, at jeg måtte skifte branche, og så, så gik jeg over til check bedragerier mand. Der havde de lige lavet samme over, lige lavet det om til, at det bare hed grov berigelse, udløser. Og før skulle du lave et røverisk overfald for at få udløst din røveristraf ik', øh, reststraf ik'. Godmorgen mand ik', så fik jeg udløst to år, jeg havde i sparekassen mand. For en seks års dom, jeg havde tidligere. Ik', så fik jeg jo to år udløst, og så fik jeg ti måneder for checken. Så anker jeg den til landsretten. Ringer til Jørgen Jakobsen og siger: "Du må skaffe mig en tid. Du må finde en tid i kalenderen mand." Den gamle mand. Han var jo ved at gå på pension og sådan noget ik'. (smågriner) Han har... Så siger jeg mand: "Du må prøve." Ja men jeg tror sku' ikke" (sagt af Jørgen Jakobsen). Argh men den skal bare prøves, siger jeg. Det er ikke skyldsspørgsmålet. Det er strafudmålingen. Jeg vil fandeme ikke have udløst min reststraf. Så vil jeg hellere have noget mere i straf for de der checks dér. Det kan ikke lade sig gøre. Det var sådan lidt, måske lidt naivt, men det sku' prøves. Jeg var fucking ligeglad ik', det sku' bare prøves mand ik', fordi. Argh men så fik jeg to måneder mere. Så sad jeg jo tre år ik'. Det var et dejligt rundt tal jo.

D: Griner.

Maya: Griner.

M: Selvom det nok fysisk var, ja men det ved jeg ik'. Jeg tænkte, nå okay tre år til, tak for kaffe. Nu stopper det, nu stopper legen. Så har jeg ikke øh, siden dengang så, ja så kom jeg jo ud.ik', og så gik jeg så i behandling første gang i år 2000, 2001. Jaa mand og så har jeg været faldet i vandet igen og...været faldet i vandet igen og været faldet i vandet igen og. Og nu er jeg i vandet igen ik'. Så.

D: Det er svært at komme ud af.

M: Ja, for fanden. Det har været, det har været en kamp. Ey, kraftedeme mand. De sidste ti år har det været en kamp ik', og jeg har været på i tyve mand ik'. Altså.

D: Det er rigtig rigtig hårdt.

M: Det har virkelig været slemt mand. Og så samtidig med familie og.

D: Der er også rigtig meget der. Det er der.

Bilag 4.

M: Hold kæft mand. Argh men det er for vildt. Det kommer ikke så... Det kan da godt være (smågriner). Fy for satan. Ja. Ik' godt.

D: Men det vil sige, siden omkring 2001 så har du ikke haft nogle domme?

M: Jamen jeg har ikke lavet. Jeg har ikke haft nogle domme. Jo altså, jeg er blevet taget med øh. Jo jeg har. Jeg har haft øh, jeg har fået, haft syv dages betinget for en kniv, jeg blev taget med, og sådan nogle småting ik' altså. Det, det har ikke været noget.

D: Nej. Men ikke noget større?

M: Nej. Ikke siden altså, ikke siden 97. Der lavede jeg check røverier og sad fra 97 til 99, ik'. Sad tre år, eller sad to år ud af de tre.

Maya: Så har du også stadigvæk nogle sagsomkostninger, du skal betale for de betingede domme dér eller?

M: Neej, det hele skulle vist være samlet.

Maya: Det hele skulle være samlet?

M: Ja ja, det hele skulle. Jah.

D: Alt er blevet eftergivet?

M: Altså det sidste jeg har lavet, det er 99, og der stod i det brev ik', altså med sagsomkostningerne ik', frem til 99 ik' eller... Jeg ved det sku' ikke. Jeg ved det ikke. Det går jeg ud fra. Jeg går ud fra, det er det hele, der er eftergivet.

D: Ja, for ellers plejer de at skrive det, hvis der er noget, der ikke er blevet eftergivet, så. Umiddelbart skulle det være det hele.

M: Jeg tror ikke, der ligger noget.

D: Nej. Øhm. Jo, vi havde fået at vide af (vores kontaktperson), at det er rigtig svært at få betalingskort, dankort og sådan noget, hvis man har meget gæld. Er det noget du har oplevet, at du ikke har kunnet få?

M: Øhm jarh jeg har aldrig søgt om det, fordi, det har jeg bare tænkt, det kan jeg ikke få. Det tror jeg ikke. Det tror jeg næppe, man kan få. Altså, nej.

D: Er der mere, vi lige skal have med (henvendt til Maya)? Skal vi lige prøve at se.

Kort pause.

Maya: Du kan ikke huske, hvilke regler det var, du fik eftergivet efter. Hvad der stod i brevet?

Bilag 4.

M: Nej. Nej, det kan jeg simpelthen ikke huske.

D: Så måske mere med din, altså hvad du selv synes med hensyn til sagsomkostningerne. Synes du, det er rimeligt, at hvis man bliver kendt skyldig, at så skal man betale, eller synes du, det ville være mere rimeligt, at det var staten, der ligesom betalte for?

M: Altså, det ved jeg ikke. Det er vel rimeligt, at man selv betaler, er det ikke. Et eller andet sted.

D: Der er mange delte meninger om det altså. Jeg synes, det kan virke lidt unfair i hvert fald, men.

M: Det ved jeg ikke.

D: Men det er jo en personlig holdning, hvordan folk har det. Du har ligesom været udsat for det.

M: Jeg ved sku' ikke altså. Det, det, det, altså. Det hjælper jo ikke ligefrem folk at få sådan en regning i hvert fald.

D: Nej, vel.

M: Det er jo ligesom en straf oveni straffen.

D: Ja, det har du følt det var?

M: Ja.

D: Ja. At skulle have det der hængende over hovedet.

M: I forvejen så dobbeltstraffer de folk ik'. Altså, de giver jo én, øh hvad hedder, strafcelle, de fleste, samtidig med at man sidder en straf i forvejen ik'. Så, man kan, altså. Man bliver straffet igen og igen. Der er mange måder.

D: Absolut.

Kort pause

Maya: Der var et eller andet jeg lige tænkte på, jeg ville spørge om, men nu forsvandt det.

D: Måske det der med, hvad konsekvensen har været ved, at du fik den der store regning. 193.000 er jo rigtig meget.

M: Ja.

D: Men det lød lidt på dig som om, du havde det, da du fik det der girokort: nå men jeg kan alligevel ikke betale det, så nu ryger det bare i skraldespanden, og så lader jeg være med at tænke mere over det.

Bilag 4.

M: Jargh men jeg fik jo nogen til at undersøge om de kunne øh.

D: Om du kunne få saneret?

M: Ja ik', og det kunne jeg så ikke vel. Der var en rådgiver derovre på det sted jeg var, i behandling ik'. Og han sad med det økonomi, og så sad jeg og prøvede at få ham til at samle al min gæld og søge sanering på det ik'. Så fik jeg at vide, at det kunne jeg ikke få øh for det der. Sååå, hvad var det du spurgte om?

D: Hvordan du ligesom, hvordan det påvirkede dig. Altså, f.eks. følte du bare at du, nå men så nu giver jeg bare op, jeg kan alligevel ikke betale?

M: Nåå nåå, men de der, ja altså jeg, han sagde, altså han snakkede jo med dem ik', jeg snakkede ikke med dem jo. Så han fik jo bare, han fik bare henstand på, tror jeg, ik'. Ik'. De fik jo bare at vide, at jeg var i behandling og havde ikke en krone, vel.

D: Så fik du henstand?

M: Ja ja. Og det har jeg stadig. Ik'. Jeg har videre henstand fra Told og Skat. Det har jeg haft i lang tid.

D: For noget andet end sagsomkostninger?

M: Ja ja. Ja ja.

D: Okay.

Maya: Kan du huske om, i forbindelse med at I ligesom havde sagen i retten, om der blev lavet en personundersøgelse?

M: Ja, det har jeg prøvet nogle gange ja. Det har jeg prøvet før. Det var vist i forbindelse med samfundstjeneste, ja, men jeg har aldrig været i samfundstjeneste. Det blev ikke til noget.

Maya: Så selvom du fik en fængselsstraf, så blev der lavet en personundersøgelse?

M: Ja, det blev der i min første straffe, første gang jeg sad i fængsel ik'. Men øh det var for groft, det jeg havde lavet, fordi jeg var førstegangs straffet. Det var et røveri, jeg lavede. Og det synes de, det var, jeg fik, jeg stod til halvandet år og fik halvandet år. Det kunne jeg ikke få. Nej, det ville de sku' ikke være med til. Enten var det fordi kriminalitetens art, eller også var det fordi, jeg var straffet før. Jeg ved det ikke.

Maya: Kan du huske, om det var din forsvarer, der havde spurgt om at få lavet sådan en undersøgelse eller?

M: Jeg kan ikke rigtig huske hvordan og hvorledes. Det kan jeg ikke lige huske. Jeg tror, det er min forsvarer, der har snakket om det, ik'. Eller muligheden for samfundstjeneste. Eller også vidste jeg, at der var noget, der hed samfundstjeneste eller et eller andet ik'. Årh man gør jo alt for at komme altså ik'.

Bilag 4.

Maya: Ja, det er klart.

M: For fanden mand ik'. Jeg skal ikke ind og sidde mand. Er du gal mand ik'. Jeg var jo 18 år mand. Og jeg tænkte bare, hvad sker der mand. Jeg dør mand, ik', tænkte man bare. Det har været et helvede ik'. Det har det sku' været. Det er ikke sjovt. Det er ikke, det er ikke, det er ikke at anbefale noget.

Maya: Nej. Men der er ikke blevet lavet nogen undersøgelse i nogle af dine andre sager?

M: Nej, det tror jeg ikke. Nej. Det er minimalt, hvad der er blevet lavet altså.

M beder os om at slukke for diktafonen, da hans efterfølgende udtalelser ikke er relevante for vores speciale, og det gør vi.

Bilag 5.

Interviewguide

Tema 1

- Præsentation af interviewer
 - Emnet for specialet
 - Formålet med interviewet
 - Bede om tilladelse til at optage interviewet på digital diktafon
- Præsentation af interviewperson
 - Alder
 - Beskæftigelse
 - Forsørgelse
 - Erfaringer med straffesystemet

Tema 2

- Straffesagen
 - Sagens indhold
 - Hvad lyder tiltalen på?
 - Hvilke overvejelser gjorde du dig, inden du valgte at tilstå/inden du valgte at fravælge en beskikket forsvarer?
 - Sagens udfald
 - Gældens størrelse.
 - Er gælden fra én eller flere sager?

Tema 3

- Konsekvenser før og efter
 - Hvad har konsekvensen været for dig i forbindelse med at blive pålagt at betale sagsomkostningerne?
 - Mulighed for at få et betalingskort (Dankort m.v.)

Bilag 5.

Tema 4

- Afslutning
 - Eventuelle yderligere tilføjelser fra interviewpersonen
 - Oplyse interviewpersonen om fortrolighed og anonymitet
 - Bede om tilladelse til at citere

+71<000000020018867 +83420537<

Københavns Politi

Anker Heegaards Gade 1, 1.th., 1572 København V
Tlf. 33141448

Opkrævning

Dato:

Journalnr.:

Inr.:

KL01
1059

Vedrørende: [REDACTED], Højesteret

Det samlede skyldige beløb kan opgøres således:

Sagsomkostninger:	
Forsvarersalær	195.231,88 kr.
Transport	165,94 kr.
Retsmedicinsk undersøgelse	13.337,50 kr.
Indenretlig konfiskation	21.400,00 kr.
Indbetalt	21.400,00 kr.
I alt	208.735,32 kr.

Beløbet, der skal være indbetalt senest 20 dage fra dato, bedes betalt ved benyttelse af vedhæftede indbetalingskort.

Hvis De ikke kan betale indenfor den angivne frist, bedes De rette henvendelse hertil på ovenstående telefonnummer.

Vejledning vedrørende betaling m.v. findes på bagsiden.

Afrives inden betaling

INDBETALINGSKORT

Kan betales i pengeinstitut og på posthuse

Kreditnummer og beløbsmodtager

84950246

Københavns Politi
Anker Heegaards Gade 1, 1.th.
1572 København V

Underskrift ved overførsel fra konto

KA 71

KVITTERING

Checks og lignende accepteres under forbehold af at pengeinstituttet modtager betalingen. Ved kontant betaling i pengeinstitut med terminal er der udelukkende pengeinstituttets kvitteringstryk der er bevis for hvilket beløb der er indbetalt.

Kreditnummer og beløbsmodtager

84950246

Københavns Politi
Anker Heegaards Gade 1, 1.th.
1572 København V

Kvittering

208.735,32

208.735,32

Til maskinel aflæsning - Undgå venligst at skrive i nedenstående felt

FIK 752 (27-01) 0873

+71<000000050101526 +84950246<

Betalingsdato: [REDACTED]

Betalingsid: [REDACTED]